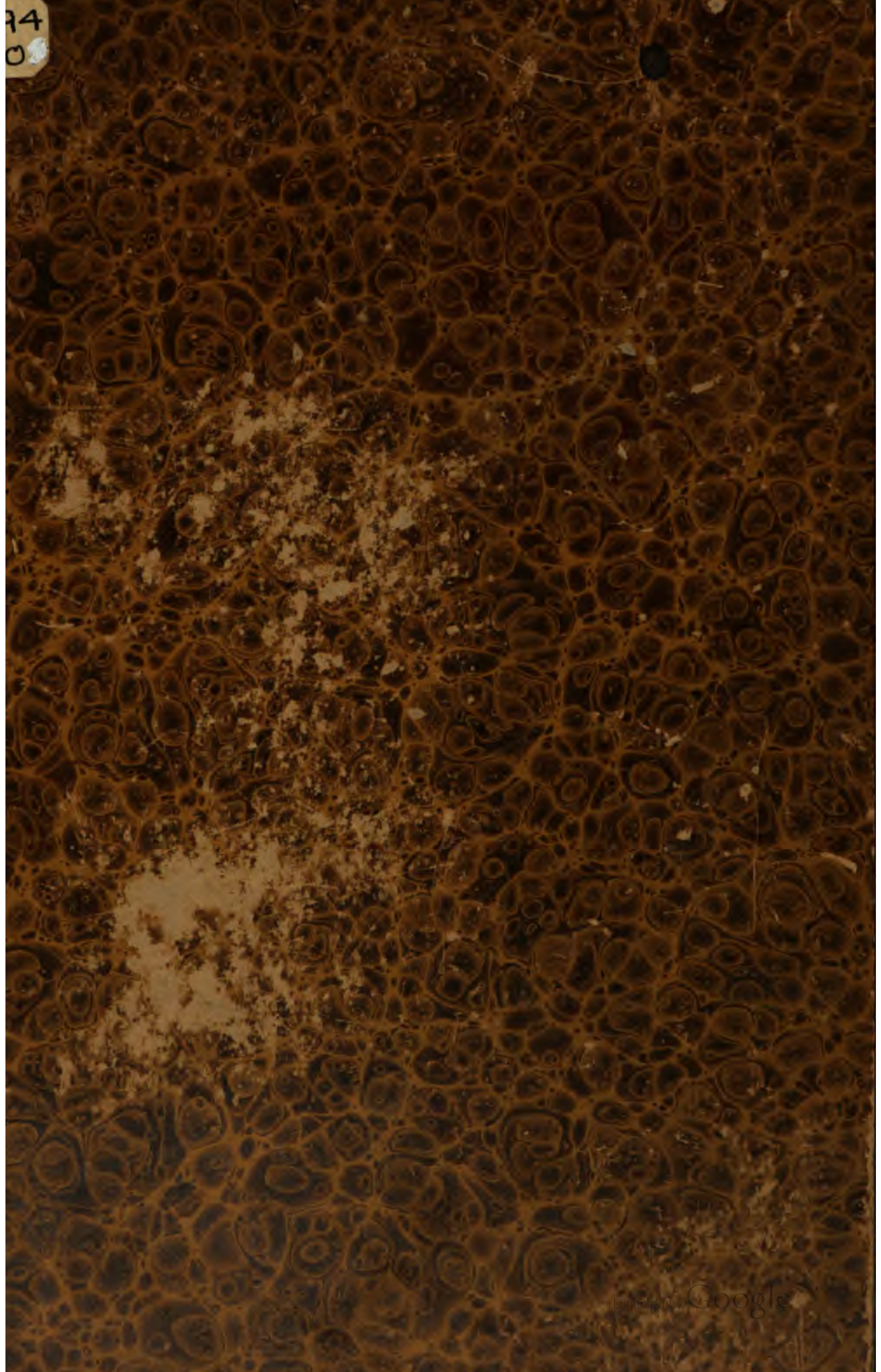
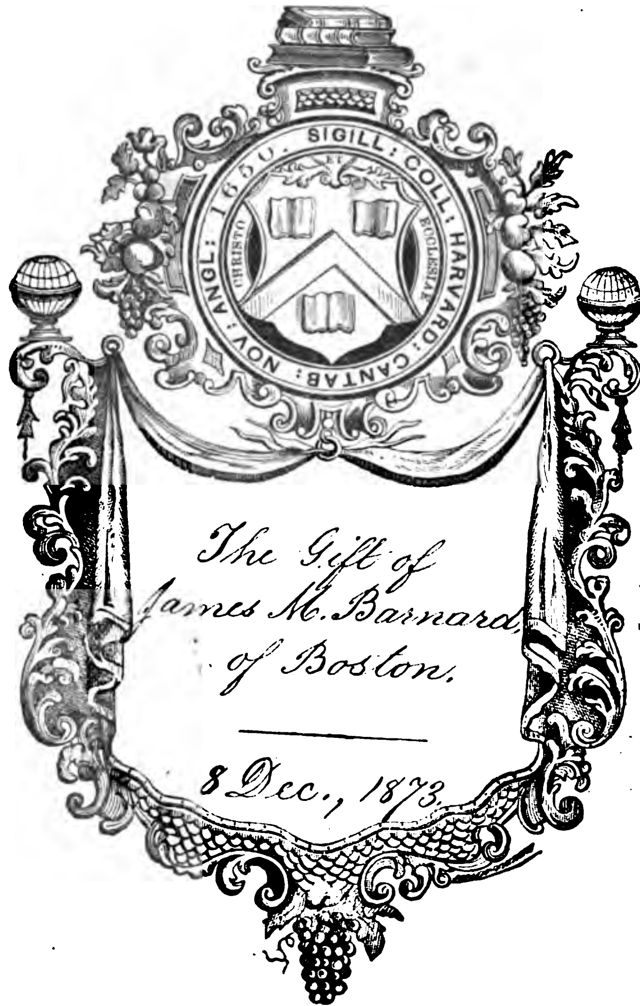



SIGILL: COLL: HARVARD: CANTAB: NOV: ANGL: 1650
CHRISTO ET ECCLESIAE
The Gift of
James M. Barnard,
of Boston.
8 Dec., 1873.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΒΥΡΩΝΟΣ

Ο ΓΚΙΑΟΥΡ

ΤΕΜΑΧΙΟΝ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ Κ. ΔΟΣΙΟΥ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΥΠΟ

ΑΡ. Κ. ΔΟΣΙΟΥ



ΑΘΗΝΗΣΙ

ΤΥΠΟΙΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ

1873

Ο ΓΚΙΑΟΥΡ

George Gordon Noel, 6th Baron Byron.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΒΥΡΩΝΟΣ

Ο ΓΚΙΑΟΥΡ

ΤΕΜΑΧΙΟΝ

ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

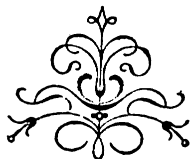
ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ Κ. ΔΟΣΙΟΥ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΥΠΟ

ΑΡ. Κ. ΔΟΣΙΟΥ



ΑΘΗΝΗΣΙ

ΤΥΠΟΙΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ

1873

1873. Dec. 8.
Gift of
James M. Barnard,
of Boston.

Ἡ παροῦσα δευτέρα ἔκδοσις τοῦ *Γκιαοὺρ* δὲν γίνεται μόνον διότι ἐξηντλήθη ἡ πρώτη, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ μετάφρασις αὕτη τῆς ἀειμνήστου μητρός μου στενώτατα συνδέεται μὲ τὴν μετάφρασιν ἄλλων ποιημάτων τοῦ Βύρωνος ὑπὸ τοῦ μακαρίτου πατρός μου.

Σκοπὸν προθέμενος νὰ ἐπιληφθῶ ἤδη τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀδημοσιεύτων αὐτοῦ χειρογράφων, θέλω ἀρχήσει αὐτὴν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῶν μεταφράσεων τοῦ *Λάρα* καὶ τοῦ *Μανφρέδου*. Ἀλλ' ὅπως ἐκ τῶν εἰς χεῖρας μου χειρογράφων τοῦ *Γκιαοὺρ* ἀποδεικνύεται ὅτι εἰς τὴν μετάφρασιν ταύτην σπουδαίως εἰργάσθη ὁ πατήρ, οὕτω τὰ χειρόγραφα τοῦ *Λάρα* καὶ τοῦ *Μανφρέδου* μαρτυροῦσι περὶ τῆς συνδρομῆς ἣν παρέσχεν ἡ μήτηρ εἰς τὰς μεταφράσεις ταύτας τοῦ πατρός, ὃν ζῶσα ἐβοήθει ἐν γένει εἰς τὰς γραφικὰς καὶ φιλολογικὰς αὐτοῦ ἐργασίας.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐνόμισα καλὸν καὶ ἀναγκαῖον νὰ προτάξω τὴν ἀνατύπωσιν τοῦ *Γκιαούρ*, τῆς δημοσιεύσεως τῶν μεταφράσεων τοῦ *Λάρα* καὶ τοῦ *Μανφρέδου*, διότι καὶ τὰ τρία ποιήματα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μεταφρασθέντα τρόπον τινὰ ἀπὸ κοινοῦ ὑπό τε τῆς Αἰκατερίνης καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Δοσίου.

Λίαν ἀξιοσημείωτος περίστασις εἶναι ὅτι καὶ ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἠσχολοῦντο εἰς μεταφράσεις ποιημάτων τοῦ μεγάλου τῆς Ἀγγλίας ποιητοῦ καὶ μεγάλου Φιλέλληνος πρὶν ἔτι γνωρίσωσιν ἀλλήλους καὶ ἔλθωσιν εἰς γάμον. Οὕτω τὸ μέγιστον μέρος τῆς μεταφράσεως τοῦ *Μανφρέδου* εἶχεν ἤδη περαιωθῆ (οὐχὶ βεβαίως εἰς ἣν τελειότητα πρόκειται νὰ δημοσιευθῇ προσεχῶς) τῷ **1829**, ὅτε ὁ πατὴρ ἐσπούδαζεν ἔτι εἰς Μόναχον τῆς Βαυαρίας, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ἡ τοῦ *Γκιαοὺρ* μετάφρασις ἦτο καθ' ὅλα τετελειωμένη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους **1843**, ἡ δὲ μετα-

φράσασα ἀφιέρωσε καὶ ἔπεμψεν ἔκτοτε τὸ χειρόγραφον εἰς τὴν ἐν Μολδαυΐᾳ διατρίβουσαν μητέρα αὐτῆς, ἥτις ἠθέλησε νὰ προβῇ εἰς δημοσίευσιν τοῦ ἔργου. Ἀντεχαιτίσθη ὅμως εἰς τοῦτο δι' ἐπιστολῆς τῆς μητρός μου τῆς 28 Νοεμβρίου 1843, εἰς ἣν ἀναγινώσκω καὶ τὰ ἑξῆς: «Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ, Σεβαστή μου μῆτερ, διὰ τὴν ἀπόφασίν σας, νὰ δώσητε εἰς τύπον τὸ μικρὸν τοῦτο ἔργον μου, σᾶς παρακαλῶ ὅμως νὰ μὴ γείνῃ τοῦτο, οὔτε τώρα οὔτε βραδύτερον, ἄνευ τῆς γνώσεώς μου, πρῶτον διότι τὸ κρίνω ἀνάξιον τοιαύτης τιμῆς, καὶ δεύτερον διότι ἂν ποτε, χάριν τῆς μητρός μου, ἀποφασίσω νὰ παραδώσω αὐτὸ εἰς τὰς ἐπικρίσεις ὅλων, εἶναι ἀνάγκη προηγουμένως νὰ ἐπιθεωρήσω καὶ ἐπιδιορθώσω αὐτό· ὅθεν σᾶς παρακαλῶ καὶ αὖθις νὰ μὴ προβῆτε εἰς τὴν ἔκδοσιν, διότι ἠθέλατε μὲ λυπήσει μεγάλως».

Ἡ δημοσίευσις ἀνεβλήθη τότε, πολλάκις δ' ἔκτοτε καὶ ἡ μήτηρ καὶ ὁ πατὴρ ἐπανῆλθον εἰς τὴν διόρθωσιν καὶ τελειοποίησιν τῆς μεταφράσεως, ἥτις ἐτυπώθη πρῶτον τῷ 1857, μετὰ τὸν πρόωρον καὶ αἰφνήδιον θάνατον τῆς μητρός. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι οὐδεμία μετ' αὐτὸν ἐγένετο πλέον διόρθωσις ἢ μεταβολὴ εἰς τὴν μετάφρασιν, ἐκδοθεῖσαν ὅπως εὑρέθη.

Ἡ παροῦσα ἀνατύπωσις κατ' οὐδὲν σχεδὸν διαφέρει τῆς πρώτης ἐκδόσεως, κατεβλήθησαν ὅμως πολλαὶ προσπάθειαι ὅπως ἡ δευτέρα αὕτη ἔκδοσις ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἐν Ἑλλάδι προόδους τῆς τυπογραφικῆς τέχνης.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 13 Φεβρουαρίου 1873.

ΑΡ. Κ. ΔΟΣΙΟΣ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ



Ὁ Βύρων κατατάσσεται δικαίως μεταξὺ τῶν μάλιστα ἐνδόξων ποιητῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, οἵτινες ἥνωσαν εἰς ἑαυτοὺς τὰ ὑψηλότερα αἰσθήματα μὲ τὰ σφοδρότερα πάθη, καὶ ἐτελειοποίησαν τοσοῦτον τὴν γλῶσσαν τῆς πατρίδος των ὥστε νὰ ἐκφράζῃ, ὡς καθαρὰ ἠχώ, τῆς καρδίας τὰς τρυφερωτέρας συγκινήσεις καὶ τῆς ψυχῆς τὰς ἀγριωτέρας κραυγάς. Ἡ δύναμις τῆς ποιήσεώς του ὑπῆρξε τόσῳ μεγάλη, ὥστε μία τῶν μᾶλλον ἀναγινωσκομένων καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην γαλλικῶν ἐφημερίδων, ἡ «Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων», δὲν ἔσφαλε πολὺ εἰποῦσα πρὸ ἐτῶν, ὅτι ὁ δέκατος ἔννατος αἰὼν δύο μεγάλους ἀνέδειξεν ἄνδρας, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ὑπέταξε τὰ σώματα, ὁ δὲ τὸν νοῦν τῶν συγχρόνων του, — τὸν Ναπολέοντα καὶ τὸν Βύρωνα.

Δὲν ὑπάρχει ἔθνος πολιτισμένον κατὰ τὴν Εὐρώπην, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ὄχι μίαν, ἀλλὰ πλειοτέρας μεταφράσεις τῶν συγγραμμάτων του. Μόνον ἡ Ἑλλὰς τὴν ὁποίαν ἀνύμνει ζῶν, καὶ ὑπὲρ τῆς ὁποίας τέλος ἀπέθανεν, αὐτὴ μόνη δὲν ἀπήλαυσεν ἄχρι τοῦδε οὔτε κἂν τῶν κυριωτέρων αὐτοῦ ποιημάτων μετάφρασίν τινα, καὶ εἶναι πολὺ ἄπορον, διότι ζῶμεν εἰς καιρούς, καθ' οὓς ὁ ἔρως πρὸς τὸ μεταφράζειν δὲν λείπει, καὶ πολλὰ τῆς φαντασίας καθαρὰ γεννήματα μεταφέρονται ἐκ τῶν ξένων γλωσσῶν εἰς τὴν ἑλληνικήν. Ἡ αἰτία εἶναι, φαίνεται, αἱ πολλαὶ δυσκολίαι τὰς ὁποίας παρέχει ἡ τοιαύτη ἐπιχείρησις, διότι ἂν ἡ ἔμμετρος μετάφρασις τῶν ποιητῶν ἐν γένει

εἶναι δύσκολος, πολὺ δυσκολωτέρα εἶναι ἡ τῶν ἄγγλων ποιητῶν, καὶ μεταξὺ τούτων δυσκολώτερος εἶναι ὁ Βύρων, διότι καίτοι βρίθων αἰσθημάτων καὶ στοχασμῶν, εἶναι πολὺ φειδωλὸς τὰς λέξεις, ἐνίοτε δὲ καὶ μόλις ὑπαινίττεται τὴν ἰδέαν, τὸ ὁποῖον τὸν καθιστᾷ πολλάκις ἀσαφῆ καὶ αἰνιγματώδη.

Ἡ παροῦσα μετάφρασις ἐγένετο πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ τῆς μακαρίτιδος γυναικός μου. Φίλη τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας καὶ ἐξόχως τὸν Βύρωνα θαυμάζουσα, ἐπεχείρησεν αὐτὴν εἰς ὥρας ἐλευθέρας τῶν συνήθων ἀσχολιῶν της καὶ πρὸς ἰδίαν τέρψιν καὶ εὐχαρίστησιν. Μόνον ἡ εὐμενὴς γνώμη συγκαταβατικῶν φίλων, ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀποστερήσῃ τοὺς ἀγνοοῦντας τὴν ἀγγλικὴν καὶ ἄλλας ξένας γλώσσας τῆς ἡδονῆς, τὴν ὁποίαν παρέχει ἡ ἀνάγνωσις τοῦ μικροῦ καὶ θαυμαστοῦ τούτου ποιήματος, καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς τοιούτους ἀναγνώστας ἰδέαν τινὰ τῶν ἐξόχων ποιητικῶν προτερημάτων τοῦ ἐν Μεσολογγίῳ κοιμωμένου μεγάλου φιλέλληνος, τὴν συνῳκοίωσαν ἐσχάτως μὲ τὴν ἰδέαν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου της. Ὁ θάνατος ὅμως ἀνήρπασεν αὐτὴν ἐν ᾧ κατεγίνετο εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἤλπιζε νὰ τὸ καταστήσῃ ἀξιώτερον τῆς ὑποδοχῆς τοῦ κοινοῦ.

Ἐκδίδεται ὅπως εὑρέθη. Καὶ ὅμως ὅστις παραβάλει τὴν παροῦσαν μετάφρασιν πρὸς ἄλλας εἰς ξένας γλώσσας ἐμμέτρους μεταφράσεις, θέλει εὕρει ὅτι δὲν εἶναι ὑποδεεστέρα τῶν καλητέρων ἐξ αὐτῶν, οὔτε κατὰ τὴν καλλονήν, οὔτε κατὰ τὴν ἀκρίβειαν. Καὶ ἡ παραβολὴ πρὸς τὸ πρωτότυπον αὐτὸ θέλει ἀποδείξει, νομίζομεν, ὅτι ἡ προσπάθεια, ἥτις κατεβλήθη εἰς τὸ νὰ μεταφυτευθῇ τὸ λαμπρὸν καὶ εὐῶδες τοῦτο ποιητικὸν ἄνθος ἀπὸ τὸ μητρῷον αὐτοῦ ἔδαφος εἰς ἑλληνικὴν γῆν, δὲν ἀπέτυχεν ἐντελῶς. Ἂν ὄχι

εἰς ὅλα, τοὐλάχιστον εἰς τὰ πλεῖστα ἔχει τὴν αὐτὴν εὐωδίαν καὶ τὰ αὐτὰ χρώματα, ὅσα καὶ ἐκεῖ ὅπου κατὰ πρῶτον ἐβλάστησε καὶ ἤνθησεν.

Διὰ νὰ ἑνώσῃ τὴν καλλονὴν μὲ τὴν ἀκρίβειαν, δύο ἰδιότητας ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ μετάφρασις καλή, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι φαίνονται ζηλοτυποῦσαι καὶ ἀσυμβίβαστα πρὸς ἀλλήλας, διότι ὅσον τις περισσότερον θηρεύει τὴν μίαν, τοσούτῳ περισσότερον ἀναγκάζεται ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς ἄλλης, ἡ μακαρίτις ἠκολούθησε τὴν μέσην ὁδόν, ὁδὸν δύσκολον ἀλλὰ μόνην ὀρθὴν καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν ἄγουσαν. Ἀπέφυγε τὸ σύστημα τῆς ἐντελοῦς ἐλευθερίας, διὰ τῆς ὁποίας ἡ μετάφρασις παύει τοῦ νὰ ἦναι μετάφρασις καὶ καταντᾷ ἀπομίμημα καὶ καθαρὸς ὑπομνηματισμός, ἐπροσπάθησε δὲ ἀπ' ἄλλου νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς τὸ ἀντίθετον σύστημα τῆς κατὰ λέξιν μεταφράσεως, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ αὐτὴν δουλικήν, βεβιασμένην, δυσκατάληπτον καὶ ἄχαριν, μεταχειρισθεῖσα τόσην ἐλευθερίαν, ὅση εἶναι ἀναγκαία διὰ νὰ γείνῃ ἡ μὲν γλῶσσα ὁμαλὴ καὶ φυσική, ἡ δὲ στιχουργία εὔκολος καὶ ἀβίαστος, καὶ προσκολληθεῖσα εἰς τὸ πρωτότυπον ὅσον τὸ δυνατόν, ὄχι ὅμως καὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ θυσιάσῃ τὸ πνεῦμα τῆς γλώσσης μας εἰς τὴν λέξιν, ἢ καὶ νὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν μετάφρασιν τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐλλείψεις τοῦ κειμένου, διότι ὁ Βύρων, ὡς γνωστόν, ἂν καὶ ἔξοχος ποιητής, κακίζεται καὶ ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας του αὐτοὺς ὡς σκοτεινὸς καὶ μὴ καθαρεύων πολὺ περὶ τὴν γλῶσσαν. Δὲν εἶναι παράδοξον, ἐν ᾧ εἰς τὸν πεζὸν λόγον κακίζομεν τὴν κατὰ λέξιν μετάφρασιν, τὸ νὰ θέλωμεν εἰς τὴν ποίησιν τὸν Ἕλληνα νὰ λαλῇ τὴν Ἑλληνικὴν ὡς Ἄγγλος, Γάλλος ἢ Γερμανός; Ἡ μετάφρασις ἐφύλαξε τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν στίχων καὶ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν τῶν

ὁμοιοκαταληκτούντων τοῦ πρωτοτύπου· ὅταν δὲ φυλάσσωνται τὰ δύο ταῦτα, πᾶς τις μὴ ἀγνοῶν ὅτι αἱ πλεῖσται λέξεις τῆς ἀγγλικῆς εἶναι μονοσύλλαβοι, ἐννοεῖ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ φυλαχθῇ ἐνταυτῷ καὶ τὸ αὐτὸ μέτρον. Ἄλλως τε ὁ στίχος τοῦ ὁποίου ἐγένετο χρῆσις εἰς τὴν μετάφρασιν, εἶναι λυρικώτατος, αὐτὸς ἐκεῖνος τοῦ κειμένου, διότι εἶναι ὁ διπλοῦς ὀκτασύλλαβος, καὶ τὸ πρωτότυπον εἶναι ὅλον γεγραμμένον εἰς ἰαμβικοὺς στίχους τεσσάρων ποδῶν, ἐξαιρουμένων ὀλιγίστων χωρίων, τὰ ὁποῖα ἔχουσι διάφορον μέτρον.

Καὶ εἰς τὸν Γκιαοὺρ ἐπικρατεῖ ἡ σοβαρὰ μελαγχολία, ἡ σκιῤῥώδης μισανθρωπία, τὸ σκοτεινὸν ἐκεῖνο καὶ διάπυρον καὶ διὰ τῆς ἐναντιότητος τῆς τύχης μέχρι μανίας ἐξαγριούμενον αἴσθημα, ἡ ἰδιογνώμων ἐκείνη καὶ σατανικὴ ἀλαζονεία, ἡ περιφρόνησις καὶ ὁ κόρος ἐκεῖνος τῆς ζωῆς, τὰ ὁποῖα ἀπαντῶμεν εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ποιημάτων τοῦ Βύρωνος, καὶ τὰ ὁποῖα φαίνονται ν' ἀρέσκωσιν εἰς ἐκείνους πρὸ πάντων, οἵτινες εὑρίσκονται εἰς πόλεμον πρὸς τὸν κόσμον καὶ πρὸς ἑαυτούς, ὅπως εὑρίσκετο ὁ ἀτυχὴς ποιητής. Ἀλλ' ὅλα ταῦτα εἶναι τοιουτοτρόπως ἐκτεθειμένα, ὥστε συναρπάζουσι καὶ συμπαρασύρουσι καὶ τὴν μᾶλλον ἀντιδιατεθειμένην ψυχὴν καὶ τὴν περιφέρουσιν εἰς στρόβιλον ἐντὸς τῆς πυρίνης στήλης τῶν παθῶν τοῦ ποιητοῦ. Παρὰ τὰς φοβερὰς καὶ φρικώδεις ὅμως εἰκόνας ἀπαντᾷ τις καὶ εἰκόνας τερπνάς, ἂν καὶ ὀλιγίστας, ὥστε ἐξ ὅλων τῶν μικρῶν ποιημάτων τοῦ Βύρωνος ὁ Γκιαοὺρ ἴσως εἶναι τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην ἰδέαν τινὰ τῶν πολυειδῶν καὶ μεγάλων ποιητικῶν αὐτοῦ προτερημάτων.

Τὸ πρωτότυπον εἶδε τὸ φῶς κατὰ πρῶτον τὸ 1813, τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος ἐξεδόθη τὸ ἑνδέκατον· καὶ ἐν ᾧ ἡ πρώτη ἔκδοσις εἶχε

μόνον 870, κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν ἄλλων περὶ τοὺς 400 στίχους, ἡ ἑνδεκάτη περιεῖχε 1334. Αἱ ἔκτοτε μυρίαι μετατυπώσεις καὶ μεταφράσεις ἀπέδειξαν ὅτι ἡ εὐδοκίμησις τοῦ ποιήματος δὲν ἦτο παροδική.

Περὶ τῆς ὑποθέσεως, τῆς ὕφῆς καὶ τῆς ἀξίας του μεταφέρομεν ἐνταῦθα τὴν γνώμην διασήμου ἄγγλου κριτικοῦ, τὴν ὁποίαν εὐθὺς μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ποιήματος ἐδημοσίευσεν εἰς ἓν τῶν τότε καὶ σήμερον περιφημοτέρων περιοδικῶν συγγραμμάτων τῆς πατρίδος του, μὲ μικρὰς μεταβολὰς καὶ παραλείποντες τὰ μόνον εἰς ἀναγνώστην ἄγγλον ἁρμόζοντα (*).

Ὁ Γκιαούρ, λέγει ὁ εἰρημένος κριτικός, εἶναι τεμάχιον πλῆρες καλλονῶν, καὶ ἀναντιῤῥήτως εὐφυέστατον, χαρακτηριστικώτατον καὶ πάντη ἴδιον. Δὲν ἔχομεν δὲ καὶ λόγον νὰ φθονήσωμεν τοὺς ἀκούσαντας τὴν ὅλην ἱστορίαν Ὀθωμανούς, διότι τὸ τεμάχιον μᾶς παρουσιάζεται ἀπὸ τὸν λόρδον Βύρωνα, ἀριστοτέχνην τόσον ἐπιτήδειον καὶ τόσον φιλόκαλον. Ἀφ' ὅτου ἡ νεωστὶ αὐξήσασα ῥαθυμία ἔκαμε τοὺς καθ' ἡμᾶς νὰ μὴν ἔχωσιν ὑπομονὴν εἰς τὰ μακρὰ διηγήματα, τὰ ὁποῖα ἔθελγον τοὺς πρὸ ἡμῶν, ἔκτοτε, φαίνεται, ἡ ἐπιθυμία τῶν τεμαχίων ἔγεινε κοινοτάτη· οἱ πλεῖστοι τῶν πεπαιδευμένων ἔχουσι σήμερον τόσην ὀλίγην ὄρεξιν ν' ἀναγινώσκωσιν ὅλον ποίημα ἡρωϊκόν, ὅσην εὐχαρίστησιν ἤθελον ἔχει νὰ καθήσωσιν εἰς δεῖπνον, εἰς τὸ ὁποῖον ἤθελε προτεθῆ εἰς αὐτοὺς εἷς ὅλος ἑψημένος ταῦρος. Καὶ τῷ ὄντι, ὅταν ἀναλογισθῶμεν πόσον ὀλίγα

(*) Ἡ ἐπίκρισις αὕτη τοῦ Γκιαοὺρ εὑρίσκεται εἰς τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα **Edinburgh Review. Vol. XXI. Jul. 1813. p. 299—309.** Ὡς συγγραφεὺς τῆς πικρίσεως ἐφανερώθη μετὰ ταῦτα ὁ περίφημος Jeffrey.

εἶναι τὰ μακρὰ ποιήματα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν εὔχεταί τις τὴν παράλειψιν χωρίων ὁλοκλήρων, τότε κλίνομεν εἰς τὸ νὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν πρὸς τὰ τεμάχια ῥοπήν, ἂν καὶ ὁ τρόπος οὗτος τῆς ποιήσεως συνεπάγῃ μεθ' ἑαυτοῦ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀσαφείας. Ἡ ἀληθὴς αἰτία, ὡς φαίνεται, εἶναι ὅτι κανὲν τῶν μακρῶν ποιημάτων, ὅταν ἅπαξ μάθωμεν τὸ περιεχόμενον, δὲν ἀναγινώσκεται ἄλλως, εἰ μὴ κατὰ τεμάχια, τὰ δὲ εἰς ἁπλοῦν σύνδεσμον χρησιμεύοντα, πολλάκις δὲ καὶ ψυχρότατα χωρία, τὰ ὁποῖα μετὰ τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν συνήθως παραλείπομεν, μᾶς ἀποτρέπουσι τοῦ ν' ἀναγνώσωμεν καὶ πάλιν τὸ ποίημα.

Πολλάκις τὸ νῆμα τῆς ὑποθέσεως συμπλέκεται τόσον ἀνεπιτηδείως, ὥστε εἶναι μυριάκις ὀλιγώτερον δύσκολον νὰ μαντεύσωμεν τὴν μέθοδον καθ' ἣν ὁ συγγραφεὺς προέβη εἰς τὴν σύγκλωσιν, παρὰ νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν πρόοδον αὐτῆς. Εἰς τὸ προκείμενον ὅμως ποίημα οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο ἔχει χώραν. Ἠκούσαμεν μὲν ὅτι τινὲς τῶν ἀναγνωστῶν, μικρὸν τὸ δῶρον τῆς ὀξυνείας λαβόντες ἢ μικρὰν ποιητικὴν πεῖραν ἔχοντες, ἦλθον εἰς ἀπορίαν θέλοντες νὰ εὕρωσι τὸ νῆμα τῆς ὑποθέσεως. Καὶ ὅμως ἡ ἱστορία αὕτη μᾶς φαίνεται τόσον ὀλίγον ἀσαφὴς ὅσον πᾶν ἄλλο γνωστὸν εἰς ἡμᾶς ποιητικὸν διήγημα, καὶ τολμῶμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι εἰς τὸν ὕπατον βαθμὸν καθαρὰ καὶ ἁπλῆ, παραβαλλομένη πρὸς τὰς λυρικὰς ποιήσεις τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀσιανῶν. Ἐν τούτοις εἰς τοιούτους ἀφυεῖς ἀναγνώστας, οἵτινες διὰ μίαν ἔλλειψιν κινδυνεύουσι νὰ γείνωσιν ἔξω ἑαυτῶν, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βοήθημα ἡ ἀκόλουθος σύντομος σκιαγραφία· θέλει τοὺς εὐκολύνει νὰ συνδέσωσι τὰ ἀπεσπασμένα τεμάχια, τῶν ὁποίων αὐτὴ εἶναι τὸ ἀκριβὲς ἐξαγόμενον.

Ὁ Γκιαούρ, εἰς τὸ παρὸν ποίημα, εἶναι τολμηρὸς καὶ ἐρωτόληπτος νέος, ὅστις ὁδοιπορῶν εἰς τὴν Τουρκίαν, ἐτρώθη τὴν καρδίαν ἀπὸ τὰ θέλγητρα ἐρωμένης πλουσίου τινὸς Ἐμίρου καὶ ὅστις κατώρθωσεν ὄχι μόνον νὰ ἑλκύσῃ τὴν εὔνοιαν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ εὕρῃ καιρὸν εἰς συνεντεύξεις καὶ δήλωσιν τοῦ πάθους των. Κατ' ὀλίγον ὅμως ὁ Χασὰν ἀνακαλύπτει τὰς κρυφίας αὐτῶν σχέσεις, καὶ εἰς τὸν παροξυσμὸν μανιώδους ζηλοτυπίας, ῥάπτει τὴν ὡραίαν Λεϊλὰν ἐντὸς σακκίου, τὴν φέρει ἐν καιρῷ εὐδίου ἑσπέρας εἰς τὴν παραλίαν, καὶ εἰσϐιϐάσας αὐτὴν εἰς πλοιάριον, τὴν μεταφέρει διὰ τῆς κώπης εἴς τι ἥσυχον καὶ βαθὺ μέρος τῆς θαλάσσης, ὅπου τὴν βυθίζει εἰς τὴν σκοτεινὴν καὶ φρικώδη ἄϐυσσον τῶν κυμάτων. Τὴν ἀπάνθρωπον ταύτην ἐκδίκησιν μανθάνει εὐθὺς ὁ Γκιαούρ, καὶ σχεδὸν ὅλος ἔξω ἑαυτοῦ ἐκ τῆς λύπης καὶ μνησικακίας, ἑνοῦται μὲ σπεῖραν λῃστῶν καὶ ἐνεδρεύει τὰ διαϐήματα τοῦ σκληροῦ Χασάν, ὅστις ἀφοῦ διέδωκεν ὅτι ἡ Λεϊλὰ ἔφυγεν ἀπὸ τὴν οἰκίαν του, ἀπέρχεται μετὰ πολυτελῶς ὡπλισμένης θεραπείας διὰ νὰ μνηστευθῇ πλουσιωτέραν τινὰ καὶ καλητέρου γένους γυναῖκα. Ὁ Γκιαοὺρ ἐπιπίπτει εἰς αὐτὸν ἐξερχόμενον ἀπὸ στενὴν χαράδραν· μετὰ συμπλοκὴν αἱματηρὰν τὸν θυσιάζει εἰς τὴν σκιὰν τῆς φονευθείσης Λεϊλᾶς. Μετὰ ταῦτα παράφορος καὶ πάντοτε ἀπὸ τὸ φάντασμα τῆς σφαγιασθείσης ἐρωμένης του καταδιωκόμενος, ἐπιστρέφει εἰς τὴν πατρίδα του καὶ καταφεύγει εἰς μοναστήριον ἀναχωρητῶν, ὄχι ἐκ μετανοίας καὶ διὰ προσευχάς, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἐρημίαν καὶ διὰ τὴν συνᾴδουσαν πρὸς τὴν λύπην του σκυθρωπότητα τοῦ μακρὰν τῆς τύρϐης τῶν ἀνθρώπων κειμένου ἡσυχαστηρίου. Ἀπομαρανθεὶς ὑπὸ τὰς ἀλγεινὰς ἀναμνήσεις, καὶ ἀπαύστως ταραττόμενος ὑπὸ

τῶν σφοδρῶν καὶ βιαίων αὐτοῦ παθῶν, ἀποθνήσκει ἐκεῖ μετὰ πάρέλευσιν ὀλίγων, ἀλλ' ὀδυνηρῶν ἐτῶν· ἀποκαλύπτων εἰς τὸν εὐσεβῆ ἱερέα, τὸν ὁποῖον ὁ οἶκτος καὶ τὸ καθῆκον ἔφερον πλησίον τῆς κλίνης τοῦ θνήσκοντος, τόσα ἐκ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ καταστάσεως καὶ ἐκ τῶν παθημάτων τοῦ βίου του, ὅσα ὁ ποιητὴς ἔκρινε καλὸν νὰ φανερώσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἁπλῆ τοῦ διηγήματος τούτου σκιαγραφία. Καὶ Τοῦρκοι καὶ Χριστιανοὶ ἠδύναντο πολλὰ εὐκόλως νὰ σκιαγραφήσωσι τοιοῦτο διήγημα, οὐδεὶς ἄλλος ὅμως παρὰ τὸν Βύρωνα ἠδύνατο νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸ ἐκείνην τὴν δύναμιν καὶ ἐκείνην τὴν ἰδιότητα, τὰς ὁποίας βλέπομεν εἰς τὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας τεμάχια. Παθητικώτατον πρὸ πάντων ἐπενόησε, καὶ πολλὰ ἐπιτυχῶς ὑπετύπωσεν ὁ συγγραφεὺς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Γκιαούρ, τοῦ ὁποίου ἡ φυσιογνωμία, ἂν καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν ποιημάτων δὲν μᾶς ἦναι ἐντελῶς ἄγνωστος, εἰς τὴν ἐνταῦθα ὅμως ζωγραφηθεῖσαν εἰκόνα φαίνεται εἰς ἄκρον καθαρὰ καὶ πρωτότυπος.

Ψυχὴ διάπυρος, ῥοπὴ πρὸς μεγάλα τολμήματα, περιφρόνησις μαλθακῶν σκέψεων ἢ μικροπρεπῶν ἡδονῶν, ἀπείθεια ὑπερήφανος εἰς τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα, ὅλα ταῦτα εὑρίσκονται ἐνταῦθα ἡνωμένα, ἀλλὰ καὶ ἐχρωματισμένα ὑπὸ πνεύματος σκυθρωποῦ, ὑπ' ἐκείνης τῆς ὑπεροψίας, ἐκείνου τοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους οἴκτου, τὰ ὁποῖα φαίνονται ἐπινοηθέντα διὰ τὸν Ἀρόλδον (*). Τὴν σκυθρωποτάτην ὅμως φύσιν τοῦ προσώπου τῆς εἰκόνος ταύτης, ἥτις διορᾶται εἰς λυκαυγὲς καὶ εἰς ὁμιχλώδη ἀπόστασιν, τώρα μὲν καθιστᾷ ἡμερωτέραν τὸ ὑπερβάλλον φλογερὸν πάθος τοῦ ἔρω-

(*) Ἄλλο ποίημα τοῦ Βύρωνος.

τος πρὸς τὸ ἐρασμιώτερον πλάσμα τῆς οἰκουμένης, τώρα δὲ κατασκιάζει ἡ σφοδρὰ λύπη διὰ τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ. Ἡ ποιητικὴ δύναμις τῆς εἰκόνος δὲν ἐλαττοῦται διὰ προσθήκης μικρῶν καὶ ταπεινῶν πραγμάτων, διὰ τῆς ὁποίας νομίζουσί τινες, ὅτι ἡ ποίησίς των ἀποβαίνει φυσικωτέρα καὶ ἀληθεστέρα. Ὁ Γκιαοὺρ δὲν ἀρέσκεται εἰς τὸν ληστρικὸν βίον, δὲν ἀγαπᾷ τὴν ἀνδραποδώδη ἀκολασίαν. Ναὶ μὲν θεωρεῖ τὰς ἀγρίας ἀρετὰς τῆς ἀδαμάστου τόλμης καὶ τοῦ φοβεροῦ ὄγκου ὡς τὰς πρωτίστας ἀνάγκας τῆς τιμῆς, γνωρίζει ὅμως, καὶ καλῶς, ὅτι ἡ ψυχὴ συγκινεῖται σφοδρότερον καὶ τερπνότερον προσηλουμένη στενῶς καὶ θερμῶς εἰς ἓν μόνον προσφιλὲς ὄν. Δύναται μὲν νὰ ἐκλάβῃ τις ὅλον τὸ ποίημα ὡς ἀπόδειξιν τῆς γνώμης, ὅτι αἱ μεγάλαι ψυχαὶ ἡδύνονται μόνον εἰς τὴν ἀχαλίνωτον βίαν καὶ εἰς τὸν πολὺν θόρυβον τῶν αἰσθημάτων, καὶ καταφρονοῦσιν ὅλα τὰ ἡσυχότερα πάθη ὡς ἄνανδρα καὶ νωθρὰ καὶ ἀνάξια νὰ συγκινήσωσι ψυχὴν δυναμένην νὰ ὑποφέρῃ τὴν ὁρμὴν μεγαλητέρων παθῶν, δὲν εἶναι ὅμως παντάπασιν ἡ ἐσφαλμένη αὕτη γνώμη, εἶναι ἡ δύναμις καὶ ἡ σπουδὴ διὰ τῶν ὁποίων τὰ αἰσθήματα ἐκφράζονται καὶ ἑρμηνεύονται, αἵτινες δίδουσιν εἰς τὸ παρὸν πόνημα τὴν μεγίςην ἀξίαν, καὶ καθιστῶσι τὸν Βύρωνα ἱκανὸν νὰ μεταβάλῃ κοινοτάτην φονικὴν ἱστορίαν εἰς ᾆσμα παθητικωτάτης ποιήσεως.

Τὰ ἰδιώματα τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν ἐτηρήθησαν, ὡς ἦτον ἑπόμενον, μὲ ἀκρίβειαν ἀξιοθαύμαστον εἰς ὅλον τὸ ποίημα.

Αἱ εἰκόνες εἶναι ἐνίοτε βεβιασμέναι καὶ ὄχι φυσικαί, ἡ γλῶσσα πολλάκις τραχεῖα καὶ ἀνεπιμέλητος, ἡ ἡμιτελὴς καὶ ἄτακτος, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ ὅλου μεγάλη καὶ ἐκπληκτική.

Ἐν γένει τὸ ποίημα τοῦτο δύναται ν' ἀντιπαραβληθῇ πρὸς τὰ

παθητικώτερα τεμάχια καὶ πρὸς τὰ καλήτερα χωρία τῶν καλητέρων λυρικῶν διηγημάτων τῆς ἀγγλικῆς ποιήσεως. Εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις ὑπάρχει πλειότερος ἔπαινος εἰς σύστασιν τοῦ πονηματίου, ἢ ἐὰν ἐδίδετο εἰς τὴν ἐπίκρισιν καὶ ἀνάλυσιν ἔκτασις μεγαλητέρα τῆς τοῦ ὅλου ποιήματος.

Εἰς ἀπόδειξιν τῆς ὀρθότητος καὶ ἀκριβείας τῶν ἀνωτέρω, ὁ ἄγγλος κριτικὸς ἀναφέρει χωρία τινὰ τοῦ ποιήματος, συνοδεύων αὐτὰ μὲ συντόμους παρατηρήσεις, ὑποστηριζούσας τὴν περὶ τοῦ ὅλου παρ' αὐτοῦ ἐκφρασθεῖσαν γνώμην. Τὰς ὀλίγας ταύτας παρατηρήσεις ἐνυφάναμεν εἰς τὴν περιληπτικὴν ἀνάλυσιν, τὴν ὁποίαν ἐκρίναμεν ἀναγκαῖον νὰ ἐπιτάξωμεν εἰς τὸ ποίημα, διότι ἡ τοῦ ἄγγλου κριτικοῦ, οὖσα πολλὰ συνεπτυγμένη, μᾶς ἐφάνη ἱκανὴ ν' ἀπαλλάξῃ τῆς ἀμηχανίας ἀναγνώστας ἄγγλους, συνειθισμένους εἰς τοιαῦτα ποιήματα, τῶν ὁποίων βρίθει ἡ νέα φιλολογία των, ἀνεπαρκὴς ὅμως νὰ ἐκσώσῃ ἐκ τῆς ἀπορίας ἀναγνώστας Ἕλληνας, ἀγεύστους καὶ ἀπείρους εἰσέτι τῆς τοιαύτης ποιήσεως. Νομίζομεν δὲ τοσούτῳ μᾶλλον ὅτι δὲν περιεπέσαμεν εἰς φιλολογικὸν ἁμάρτημα ἐπιτάξαντες τὴν περιληπτικὴν ἀνάλυσιν, καθόσον ὅσοι νομίζουσιν αὐτὴν περιττήν, δύνανται νὰ παραλείψωσι τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ μάλιστα τοὺς προτρέπομεν εἰς τοῦτο, διότι τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἴδιον εἶναι νὰ εὐχαριστῆται μᾶλλον, ὅταν ἀφ' ἑαυτοῦ ἀνακαλύπτῃ τὰς ἀφανεῖς σχέσεις καὶ τὰς κεκρυμμένας ἐννοίας, ἢ ὅταν ἐμβατεύῃ εἰς αὐτὰς ὁδηγούμενον.

Κ. Ν. ΔΟΣΙΟΣ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ.



Τὸ εἰς τὰ ἀσυνάρτητα ταῦτα τεμάχια περιεχόμενον διήγημα στηρίζεται εἰς συμβάντα, τὰ ὁποῖα τώρα εἶναι σπανιώτερα εἰς τὴν Ἀνατολὴν παρ' ἄλλοτε· ἴσως διότι αἱ γυναῖκες προφυλάττονται περισσότερον παρὰ τὸ πάλαι, ἢ διότι οἱ χριστιανοὶ εἶναι εὐτυχέστεροι ἢ ὀλιγώτερον τολμηροί. Ἡ ὅλη ἱστορία δὲν περιεῖχεν εἰ μὴ τὰ παθήματα δούλης τινός, ἥτις ἀποδειχθεῖσα ἄπιστος, ἐῤῥίφθη εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Τούρκων, καὶ τῆς ὁποίας ὁ ἐραστής, νέος τις Ἐνετός, ἐτιμώρησε τὸν φονέα. Τοῦτο συνέβη καθ' ὃν καιρὸν ἡ δημοκρατία τῆς Ἐνετίας κατεῖχε τὴν Ἑπτάνησον, μικρόν τι πρὸ τῆς ἐκδιώξεως τῶν Ἀλ-

βανῶν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, τὴν ὁποίαν οὗτοι μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Ῥώσσων εἶχον καταπορθήσει. Ἡ λειποταξία τῶν Μανιατῶν, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἐπετράπη ἡ λεηλασία τοῦ Μιστρᾶ, ἐπέφερε τὴν παῦσιν τούτου τοῦ ἐπιχειρήματος καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῆς Πελοποννήσου, γενομένης πανταχοῦ θέατρον τοσούτων καὶ τοιούτων σκληρῶν πράξεων, ὥστε ὅμοιον παράδειγμα δὲν εὑρίσκεται οὔτ' εἰς αὐτὰ τῶν πιστῶν τὰ χρονικά.



Ο ΓΚΙΑΟΥΡ.



Κανὲν φύσημα ἀέρος δὲν κυλίει κανὲν κῦμα
ἐκεῖ ὅπου κεῖτ' ὁ ἥρως Ἀθηναῖος εἰς τὸ μνῆμα,
μνῆμ' ἀστράπτον εἰς τὴν ἄκραν ἑνὸς βράχου, τὸ ὁποῖον
πρῶτον χαιρετᾷ τὴν πρῶραν τῶν ἐπιστρεφόντων πλοίων
εἰς τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν ἠλευθέρωσε ματαίως.—
Πότε ὅμοιος μ' ἐκεῖνον θὰ φανῇ τις ἥρως νέος; (*)
. . . .

(*) Ἡ Ἑλλὰς ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην τοῦ ποιητοῦ μετὰ ὀκτὼ ἔτη, ἀναδείξασα κατὰ θάλασσαν ἐφάμιλλον τοῦ Θεμιστοκλέους ἥρωα τὸν Ἀνδρέαν Μιαούλην, τοῦ ὁποίου τὸ εὐτελὲς μνημεῖον κεῖται εἰς τὸ αὐτὸ ἀκρωτήριον τοῦ Πειραιῶς, ὅπου καὶ ὁ νομιζόμενος τοῦ ἀρχαίου συναδέλφου του παράλιος τάφος. Ὅτε ὁ Βύρων ἐποίει τοὺς ἀνωτέρω στίχους, ἐνεφιλοχώρει βεβαίως εἰς τὴν μνήμην του τὸ τετράστιχον Πλάτωνος τοῦ κωμικοῦ, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος εἰς τὸν βίον τοῦ Θεμιστοκλέους, λέγων περὶ τοῦ τάφου τοῦ στρατηγοῦ Ἀθηναίου τὰ ἑξῆς· «Θεόδωρος δ' ὁ περιηγητὴς ἐν τοῖς περὶ μνημάτων εἴρηκεν, ὡς ὑπονοῶν μᾶλλον ἢ γινώσκων, ὅτι περὶ τὸν μέγαν λιμένα τοῦ Πειραιῶς ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Ἄλκιμον ἀκρωτηρίου πρόκειταί τις οἷον ἀγκών, καὶ κάμψαντι τοῦτον ἐντὸς ᾗ τὸ ὑπεύδιον τῆς θαλάττης κρηπίς ἐστιν εὐμεγέθης καὶ τὸ περὶ αὐτὴν βωμοειδὲς τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους. Οἴεται δὲ καὶ Πλάτωνα τὸν κωμικὸν αὐτῷ μαρτυρεῖν ἐν τούτοις·

ὁ σὸς δὲ τύμβος ἐν καλῷ κεχωσμένος
τοῖς ἐμπόροις πρόσρησις ἔσται πανταχοῦ
τούς τ' ἐκπλέοντας εἰσπλέοντάς τ' ὄψεται
χὠπόταν ἅμιλλα τῶν νεῶν θεάσεται».

Πάντοτε διαγελῶντα κ' εὔδιον, ὦ χώρα θεία,
βλέπουσι τὸν οὐρανόν σου τὰ ὡραῖά σου νησία.
Ὅστις ἀπὸ τοῦ Σουνίου τὴν λοφώδη παραλίαν
τὰ παρατηρεῖ, τοσαύτην ἀπολαύει εὐτυχίαν,
ὥστε θέλγητρα εὑρίσκει κ' εἰς αὐτὴν τὴν ἐρημίαν.
Ἄπειροι ἐδῶ καθρέπται τῆς θαλάσσης κατοπτρίζουν
τῶν βουνῶν τὰ πέριξ ὕψη, καὶ μὲ τούτων χρωματίζουν
τὰς βαφὰς τὴν μειδιῶσαν πεδιάδα τῶν ὑδάτων,
ὅσα τὴν Ἐδὲμ τῆς Ἕω βρέχουν μὲ τὰ κύματά των·
ἂν δὲ ζέφυρός τις φεύγων θάλασσαν ἢ γῆν περάσῃ,
κ' ἢ τὸν κρύσταλλον τοῦ πόντου τὸν κυάνεον συνθλάσῃ,
ἢ ἐξ εὐανθέμων δένδρων τινὰ ἄνθη ἀναρπάσῃ,
τότε πόσον γλυκὺς εἶναι! ἔφυδρος καὶ ἀνθοσμίας,
πανταχοῦ τὴν δρόσον φέρει, πανταχοῦ τὰς εὐωδίας!
Ἐδῶ φύεται τὸ ῥόδον μέσον βράχου καὶ αὐλῶνος,
εἶναι τοῦ πολυκελάδου ἀοιδοῦ,—τῆς ἀηδόνος,—
σεμνὴ νύμφη ἡ ὁποία, ὅταν ὕμνους οὗτος ψάλλῃ
ἐπαινῶν ἀπὸ τὰ ὕψη τὰ ἐξαίσιά της κάλλη,
εἰς τοῦ ἐραστοῦ τοὺς λόγους ἐρυθρόχρους ἀναθάλλει.
Εἶναι ἄνασσα τῶν κήπων· ποτὲ φύσημα τυφῶνος
δὲν τὴν κάμπτει, οὔτε ψύχη τὴν παγόνουσι χιόνος·
ἐντελῶς ἀπηλλαγμένη τῶν τῆς δύσεως χειμώνων,
ἀπὸ τοὺς ζεφύρους ὅλον περιπνέεται τὸν χρόνον·
ὅσα δὲ ἀπὸ τὴν φύσιν ἔλαβεν αὐτὴ ὡς δῶρον
τὰ ἀντεπιστρέφει πάλιν ὡς εὐγνωμοσύνης φόρον,
τοὺς λαμπροὺς χρωματισμούς της εἰς τὸν ἱλαρὸν αἰθέρα,
τοὺς εὐώδεις σνεναγμούς της εἰς τὸν εὐμενῆ ἀέρα.
Ἄνθη ἔαρος τὸν τόπον πανταχοῦ κατακοσμοῦσι,
πανταχοῦ τοὺς ἐρωμένους σκιαὶ δένδρων προσκαλοῦσι,
πανταχοῦ εὑρίσκεις πλῆθος ἄντρων ἀναπαυτηρίων·

τώρα ὅμως κατοικοῦνται ὑπὸ πειρατῶν ἀγρίων.
Μὲ τὸ σκάφος των εἰς κόλπους κεκρυμμένοι ἐνεδρεύουν,
καὶ τὰ ποντοπόρα πλοῖα μὲ τὰ βλέμματα θηρεύουν,
ἕως εὔθυμός τις ναύτης τὴν κιθάραν του τονίσῃ
καὶ ὁ ἕσπερος νὰ φέγγῃ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀρχίσῃ·
μὲ περιδεμένην κώπην τότ' αὐτοὶ κωπηλατοῦντες,
κ' ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν βράχων ἄνευ κρότου προχωροῦντες,
ἐφορμῶσιν οἱ κακοῦργοι τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν λείαν,
κ' αἴφνης εἰς θανάτου ῥόγχον τρέπουσι τὴν μελῳδίαν.
Ἄπορον! ἐν ᾧ ἡ φύσις, ὡς κατὰ παραγγελίαν
Θεοῦ, ἔπλασεν ἐνταῦθα δι' ἀγγέλους κατοικίαν,
ἐκκενώσασα εἰς ὅλον τὸν ὡραῖον τόπον τοῦτον
τὰς ἀφθόνους χάριτάς της, τῶν θελγήτρων της τὸν πλοῦτον,
ὁ θνητός, τῆς φθορᾶς φίλος, ὡς ἐν μέθῃ καὶ κραιπάλῃ
εἰς φρικώδη ἐρημίαν θέλει νὰ τὸν μεταβάλῃ,
πατῶν ἐξ ἀναισθησίας μὲ τὸν πόδα τὸν κτηνώδη
ὅλα τὰ ποικίλα ἄνθη, ὅλα τ' ἄνθη τὰ εὐώδη,
τὰ ὁποῖα τῶν χειρῶν του δὲν ζητοῦσι τὴν φροντίδα,
ἀλλ' αὐτόφυτα στολίζουν τὴν ὡραίαν του πατρίδα,
καὶ μ' ἠπίαν γλῶσσαν λέγουν « Ἄνθρωποι μὴ μᾶς πατῆτε,—
ἄλλο τι δὲν σᾶς ζητοῦμεν,—τὴν ζωήν μας λυπηθῆτε! »
Ἄπορον! ἐν ᾧ τὰ πάντα ἄλλως πνέουν ἡσυχίαν,
ἀναπτύσσουσι τὰ πάθη ὑπερήφανον μανίαν·
ἀσωτία βασιλεύει, ἁρπαγῆς ἐπιθυμία,
κ' ἐξαπλόνουν μαῦρον σκότος εἰς τὰ πάγκαλα πεδία.
Ἀπαράλλακτος ἡ χώρα, ὡς ἂν ἑωσφόρων στίφη
ἀπεδίωξαν ἐντεῦθεν τοὺς ἀγγέλους μὲ τὰ ξίφη,
καὶ πᾶν ἔκτρωμα τοῦ Ἅδου, φάλαγγες κακῶν δαιμόνων
ἐπεκάθησαν θρασέως εἰς τοῦ οὐρανοῦ τὸν θρόνον.
Τόσον ἡ Ἑλλὰς ὡραία, τόσον ἡ Ἑλλὰς ἑλκύει,

τόσον καὶ οἱ ὀλετῆρες τύραννοί της εἶν' ἀχρεῖοι (*).

Ὅστις εἰς θανόντος κλίνην ἔτυχε ποτὲ νὰ ἔλθῃ
πρὶν ἀκόμη ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου του παρέλθῃ,
ἡ πανώλεθρος ἐκείνη, πρώτη τῆς ἀνυπαρξίας,
ἀλλ' ἐσχάτη τῶν κινδύνων, τῶν παθῶν, τῆς ἀγωνίας,
(πρὶν τὸ πρόσωπον ὁ ὄνυξ παραφθείρῃ τοῦ θανάτου
καὶ τὸ ἐπιμένον κάλλος σβέσῃ μὲ τὰ δάκτυλά του,)
θὰ ἐθαύμασε βεβαίως τὴν ἀγγελικὴν γαλήνην,
τῆς ἐκστάσεως τὸ ἦθος, τὴν ἀτάραχον εἰρήνην,
τὴν ὠχρὰν ἐκείνην ὄψιν, στερεάν, ἀλλ' ἀνειμένην,
τὴν ὑπὸ τῆς ἀτονίας τρυφερῶς ὡραϊσμένην·
ἂν δὲν ἔβλεπε τὸ ὄμμα τὸ στεῤῥὸν καὶ φρικαλέον,
ὅπου δὲν γελᾷ, δὲν λάμπει, οὔτε δάκρυ χύνει πλέον,
καὶ τὸ μέτωπον ἐκεῖνο τὸ ξηρὸν καὶ παγωμένον,
ὅπου ἡ τῶν τάφων νάρκη τῶν ἐκεῖ παρισταμένων
τὴν ψυχὴν καταταράττει, ὡς ἂν ἔμελλον ὁμοίαν
καὶ αὐτοὶ νὰ λάβουν τύχην μετ' ὀλίγον, τὴν ὁποίαν
τρέμουν βλέποντες καὶ φρίττουν, ἀτενίζουν μολοντοῦτο·
ἂν τὸ μέτωπον καὶ τ' ὄμμα ἔμπροσθεν δὲν εἶχε τοῦτο,
στιγμάς,—ὄχι,—ὥρας ὅλας αὐτὸς ἤθελε διστάζει,

(*) Ἡ λυπηρὰ σκέψις περὶ τῶν πανωλέθρων ἀποτελεσμάτων τῆς τυραννίας, ἥτις ἠδυνήθη νὰ νεκρώσῃ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ ἐξαλείψῃ τὰ φυσικὰ κάλλη της, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ ἑπόμενον ἀμίμητον χωρίον, ὅπου ἡ περιεχομένη εἰς αὐτὸ ἰδέα, ἤτοι ἡ παραβολὴ τοῦ τί εἶναι ἡ Ἑλλὰς πρὸς τὸ τί ἄλλοτε ἦτο, ἔπρεπε κατὰ φυσικὸν λόγον νὰ ἐμπλήσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ ἀγανακτήσεως κατὰ τῶν αἰτίων ὅλων τῶν δεινῶν, καὶ νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τὸ ἄλλο χωρίον, ὅπου προτρέπει τοὺς Ἕλληνας εἰς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας των, μεχρισοῦ βλέπων αὐτοὺς ἀναισθητοῦντας, στρέφει, ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ τοὺς ἴδῃ ἀνεξαρτήτους καὶ αὐτονόμους, τὴν ἀγανάκτησίν του καὶ κατ' αὐτῶν διὰ τὴν ἀναλγησίαν των. Τοιουτοτρόπως ἂν καὶ τὰ τεμάχια ταῦτα φαίνωνται ἀσυνάρτητα, ἔχουσι φυσικὴν καὶ στενὴν τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσιν.

ἂν ὁ θάνατος τῷ ὄντι τὸν νεκρὸν ἐξουσιάζῃ·
τόση χάρις καὶ γαλήνη, τόση καλλονὴ μεγάλη
κατὰ τὰς στιγμὰς τὰς πρώτας τοῦ θανάτου ἐπιθάλλει!
Καὶ αὐτῆς τῆς παραλίας ἡ εἰκὼν εἶναι ὁμοία·
εἶναι ἡ Ἑλλάς, ἀλλ' ὅμως ἡ Ἑλλὰς νεκρὰ καὶ κρύα!
ναὶ νεκρά, ἀλλὰ ὡραία· ναὶ ψυχρά, ἀλλὰ γλυκεῖα·
ὅμως φρικιᾷς μὴ βλέπων οὐδαμοῦ ζωῆς σημεῖα.
Καλλονὴν τοιαύτην ἔχουν μόνον οἱ ἀποθαμμένοι,
ἥτις, καὶ ψυχῆς ἀπούσης, εἰς τὸ πρόσωπόν των μένει·
ἥτις, ἑωσοῦ ὁ τάφος σκεπασθῇ ἀπὸ τὸ χῶμα,
μᾶς πλανᾷ ἐν ᾧ μᾶς δείχνει ψευδῆ χάριν, ψευδὲς χρῶμα.
Αἴγλη τῆς ψυχῆς εἶν' αὕτη εἰς τὸ τέρμα τοῦ σταδίου,
εἶν' ἀστὴρ περιαυγάζων τὰ ἐρείπια τοῦ βίου,
ἐκπνευσάντων αἰσθημάτων ζώπυρον τὸ τελευταῖον,
σπινθήρ,—ἴσως ἀπὸ φλόγα οὐρανίαν ἀποῤῥέων,—
ὅστις τὸν νεκρὸν φωτίζει, ἀλλὰ δὲν θερμαίνει πλέον.

Τῶν μεγάλων ἀνδρῶν μῆτερ, κλεινὴ χώρα τῶν ἀνδρείων!
ἀπὸ τῶν βουνῶν τὰ ἄντρα ἧσο μέχρι τῶν πεδίων
προμαχὼν ἐλευθερίας εἴτε δόξης μαυσωλεῖον!
Νεκροθήκη ἡμιθέων! Αὕτη ἡ κατάστασίς σου;
ταῦτα λείψανα τὰ μόνα ἐκ τῆς ἄλλοτε ζωῆς σου;
Πρόσελθε δειλὲ σὺ δοῦλε, τῶν ἀλύσεών σου φίλε,
καὶ εἰπέ, δὲν εἶν' ἐκεῖναι αἱ ἀρχαῖαι Θερμοπύλαι;
καὶ τὸ κυανοῦν δὲ ὕδωρ τὸ τὴν γῆν σου πέριξ πλῆττον,
γόνε χαῦνε προπατόρων αὐτονόμων, ἀνικήτων,
λέγε, τίς ἡ παραλία, τίς ὁ σκόπελος ἐκεῖνος;
Εἶν' ἡ θάλασσα, ὁ βράχος, ὁ λιμὴν τῆς Σαλαμῖνος!
Ἐγερθῆτε! ἐγερθῆτε! ἀνακτήσατε γενναίως
τὴν γῆν ταύτην, τῆς ὁποίας εἶναι ἄφθαρτον τὸ κλέος·

εἰς τὴν τέφραν τῶν προγόνων εὕρατέ τινας σπινθῆρας
καὶ ἀνάψατ' εἰς τὰ στήθη ἐνθουσιασμοῦ κρατῆρας·
ὁ φιλόπατρις ἂν πέσῃ εἰς τὴν μάχην τῶν αἱμάτων,
ὄνομα θὰ ἀποκτήσῃ φοβερὸν ὡς τ' ὄνομά των,
αἰωνίως τῶν τυράννων τὰς ψυχὰς κατασπαράττον·
εἰς τὰ τέκνα του θ'ἀφήσῃ δόξαν καὶ ἐλπίδα τόσην,
ὥστε ἀντὶ τῆς δουλείας θάνατον νὰ προτιμῶσιν.
'Αφοῦ ἡ ἐλευθερία ἅπαξ πόλεμον κινήσῃ,
μάχονται τὰ τέκνα ὅταν ὁ πατήρ των τελευτήσῃ,
ὥστ' ἀργὰ εἴτε ταχέως αὐτὴ πρέπει νὰ νικήσῃ.
Σύ, 'Ελλάς, τοῦ λόγου μάρτυς· τῆς λαμπρᾶς σου ἱστορίας
αἱ σελίδες ἀναγγέλλουν τὰς τοιαύτας ἀληθείας!
Βασιλεῖς ἐν ᾧ ἀγνώστους πυραμίδας ἔχουν μόνον,
βυθισμένοι εἰς τὸ σκότος κ' εἰς τὴν κόνιν τῶν αἰώνων,
οἱ μεγάλοι ἥρωές σου,—ἂν καὶ τὸ ἐκ λίθου μνῆμα,
ἡ ἀνιδρυθεῖσα στήλη, ἔγινε τοῦ χρόνου τρίμμα,—
διαρκέστερον μνημεῖον ἔχουσιν οἱ δαφνηφόροι,
τύμβον ἔνδοξον, μεγάλον,—τῆς πατρίδος των τὰ ὄρη!
Εἰς τὸν ξένον λέγ' ἡ Μοῦσα, αἱ ἀκρώρειαι ἐκεῖναι
ὅτι ἄφθαρτον μνημεῖον ἀθανάτων ἀνδρῶν εἶναι!
Μακρὸν εἶναι νὰ ἐκθέσῃ, λυπηρόν τις νὰ δηλώσῃ,
πῶς μετὰ τοσαύτην δόξαν ἦλθεν ἀθλιότης τόση·
ἀρκεῖ ὅτι κανεὶς ξένος δὲν σοῦ ἔκαμψε τὸ γόνυ
εἰ μὴ ὅτε διεφθάρης. Ναί! 'Εταπεινώθης μόνη.
Ναί! 'Αφ' οὗ ἐξηχρειώθης, ἔφερες εἰς φῶς προδότας
κ' ἤνοιξας ὁδὸν καὶ πύλας εἰς τοὺς ἔξωθεν δεσπότας.

Τί νὰ εἴπῃ ὅστις ἔλθῃ εἰς αὐτὰς τὰς παραλίας;
τῶν ἀρχαίων ἡμερῶν σου δὲν εὑρίσκει ἱστορίας,
οὔτε θέμα ὡς τὸ πάλαι ἀνυψοῦν τὴν φαντασίαν

καὶ τὴν Μοῦσαν περιφέρον εἰς ὁδὸν τὴν οὐρανίαν,
ὅτε γενεὰν σὺ εἶχες τοῦ ἐδάφους σου ἀξίαν.
Καὶ τὴν σήμερον θὰ τρέφουν αἱ κοιλάδες σου καρδίας
καὶ ψυχὰς ἐνθουσιώδεις, πάλιν εἰς μεγαλουργίας
τοὺς υἱούς σου δυναμένας νὰ κινήσουν· ὅμως τώρα
αὐτοὶ ζοῦν καὶ ἀποθνήσκουν ὡς ἀνδράποδ' ἀχθοφόρα·
εἶναι δοῦλοι,—καὶ τί λέγω; δοῦλοι δούλων τῶν ἐσχάτων,
καὶ ἀναίσθητοι εἰς ὅλα, φίλοι τῶν κακουργημάτων.
Πᾶσα σήμερον κακία τὴν καρδίαν των μολύνει
ἱκανὴ ν' ἀφομοιώσῃ τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὰ κτήνη·
καὶ τῆς ἀρετῆς ἀκόμη στερημένοι τῶν ἀγρίων,
κανὲν αἴσθημα δὲν ἔχουν ἢ γενναῖον ἢ ἀνδρεῖον·
εἰς τοὺς γείτονας λιμένας πανουργία εἶναι ὅλος,
κ' ἔγεινε παροιμιώδης τοῦ Γραικοῦ παντοῦ ὁ δόλος.
Κατὰ τοῦτο εἶν' ὀξύνους, τοὺς ἀρχαίους ὁμοιάζει,
ἀλλ' εἰς τοῦτο, τοῦτο μόνον, πρέπει τώρα νὰ κομπάζῃ.
Ἡ φωνὴ ἐπὶ ματαίῳ θέλει τῆς ἐλευθερίας
νὰ ἐγείρῃ πνεῦμα φέρον πρὸ πολλοῦ δεσμὰ δουλείας·
φεῦ! οἱ δοῦλοι φέρουν ὅλοι τὸν ζυγὸν μετ' ἀπαθείας.
Παύω τὸ ἑξῆς νὰ χύνω δι' αὐτοὺς τὰ δάκρυά μου·
λυπηρὸν ὡστόσον εἶναι τοῦτο τὸ διήγημά μου,
ὥστε, ὅστις τὸ ἀκούσει, θέλει συνομολογήσει
ὅτι ὁ ἀκούσας πρῶτος εἶχε λόγους νὰ θρηνήσῃ.
. . . .

Σκιὰ μαύρη καὶ ἀγρία βράχων ἀποτομωτάτων
ἐπὶ τῶν κυανοχρόων ἐπεκτείνεται ὑδάτων·
ὁ ἁλιευτὴς μὲ φόβον τὴν κυττάζει, ὑποπτεύων
πειρατοῦ ἢ Μανιάτου μή 'ναι σκάφος ἐνεδρεῦον (*).

(*) Περὶ τοῦ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐπικινδύνου τῶν ἑλληνικῶν παραλίων, κρυπτόντων πει-

Θέλων τὸ πλοιάριόν του νὰ σωθῇ ἐκ τῶν κινδύνων,
φεύγει τὸν πλησίον ὅρμον, τὸν ἐπίφοβον ἐκεῖνον·
καίτοι ἐξησθενημένος ὅλος ἐκ τῆς ἐργασίας
καὶ βαρὺ τὸ σκάφος ἕλκων ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἰχθύας,
δυνατὰ κινεῖ τὴν κώπην, καὶ τοῦ Πειραιῶς πλησίον
προσπαθεῖ νὰ φθάσῃ, ὅπου ἀσφαλέστερον τὸ πλοῖον,
ἐν ᾧ τὴν ὁδόν του φέγγει ἡ χαρίεσσα σελήνη,
ἥτις τὰς τῆς Ἕω νύκτας μὲ τὸ φέγγος της λαμπρύνει.
. . . .

Μὲ τῆς ἀστραπῆς τὸ τάχος καὶ μὲ τὸν βροντώδη κτύπον
τίς μ' ἡνίας ἀφειμένας καὶ εἰς μαῦρον τρέχει ἵππον;
Πάταγον φρικτὸν ἀκούω, κτύπον ἄγριον πετάλων,
μετὰ κρότον ἄλλον κρότον, μετὰ γδοῦπον γδοῦπον ἄλλον,
καὶ τὰ πέριξ ἄντρα ἦχον ἀναπέμπουσι μεγάλον·
ὁ ἀφρὸς ἀπὸ τοῦ ἵππου τὰ πλευρὰ ὅστις σταλάζει,
τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης τὸν ἀφρὸν παρομοιάζει·
εἰς τὴν θάλασσαν πλὴν τώρα κανὲν κῦμα δὲν ἀφρίζει,
τοῦ Γκιαοὺρ τὸ στῆθος μόνον ἡσυχίαν δὲν γνωρίζει·
μᾶλλον τις νὰ κατευνάσῃ δύναται τὴν τρικυμίαν
παρὰ σοῦ, Γκιαούρ, τοῦ νέου τὴν ἀνήσυχον καρδίαν.
Δὲν γνωρίζω ποῖος εἶσαι· ἡ φυλή σου καταισχύνη,
καὶ ἡ ὄψις παθῶν πλήρης· ἀντὶ ὅμως νὰ τὰ σβύνῃ
ὁ καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ, αὐτὸς μᾶλλον τὰ βαθύνει!
Τόσον νέος καὶ τί χρῶμα! τὸ νοσῶδες μέτωπόν σου
μαρτυρεῖ ὅτι τὸ στῆθος βορὰ εἶναι τῶν φλογῶν σου·
ἂν καὶ τὸ κακόν σου ὄμμα εἶχες πρὸς τὰ κάτω νεῦον,

ρατὰς ὑπὸ τοὺς βράχους, τῶν ὁποίων ἡ σκιὰ καθιστᾷ τὸ ληστρικὸν σκάφος ἀφανὲς εἰς τοὺς παραπλέοντας, πρβλ. στίχ. 36—45, οἵτινες εἶναι ὡς προπαρασκευὴ καὶ ἐξήγησις τοῦ χωρίου τούτου.

κ' ὡς μετέωρον διῆλθες φοβερόν, ταχὺς ἱππεύων,
καλὰ σ' εἶδα· ἐξ ἐκείνων ὅτι εἶσαι μοὶ ἐφάνη
τῶν ἀπίστων, ὅπου φεύγουν ἢ φονεύουν Μουσουλμάνοι.

Τρέχει, τρέχει κατὰ κράτος· ἐν ᾧ φεύγει δὲ ἐμπρός μου,
τὸν ἀκολουθεῖ μακρόθεν ἔκθαμβος ὁ ὀφθαλμός μου.
Ἂν καὶ ἐπαρουσιάσθη ὡς νυκτιπλανής τις δαίμων,
ὅστις ἦλθε κ' ἠφανίσθη μὲ τὴν βίαν τῶν ἀνέμων,
ἡ μορφή του ἐτυπώθη εἰς τὴν μνήμην μου, καὶ μένει
εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου ὡς εἰκὼν συγκεχυμένη,
καὶ περιβομβεῖ, ἀφ' ὅτου ὁ ταχὺς διῆλθεν ἵππος,
εἰς τὰ ὦτά μου ἀκόμη τῶν πετάλων του ὁ κτύπος.
Ἆ, κεντᾷ τὸν ἵππον πάλιν· ἰδοὺ τώρα πλησιάζει
τὸν κρημνόν, ὅστις τοῦ πόντου τὰς ἀβύσσους συσκιάζει.
Ἐπισπεύδει τὴν φυγήν του,—περιστρέφεται μὲ τάχος,—
καὶ ἀπὸ τὰ βλέμματά μου τὸν ἀπέκρυψεν ὁ βράχος·
βέβαια ὁ εἰς τοιαύτην φεύγων ὥραν ἐσπευσμένως
δὲν εὐχαριστεῖται ὅταν τὸν παρατηρῇ τις ξένος,
καὶ μισεῖ τὸ φῶς τῶν ἄστρων, ὑποπτεύων μήπως δείχνῃ
εἰς τοὺς ἄλλους τῆς φυγῆς του τὰ μυστηριώδη ἴχνη.
Πρὶν προβῇ, στραφεὶς ὀπίσω μὲ ἠτένισεν ὡς λέων,
μὲ ἓν βλέμμα—ὡς ἂν ἦτο βλέμμα του τὸ τελευταῖον.
Ἀνασύρει τὰς ἡνίας, τὴν ὁρμὴν τοῦ ἵππου παύει,
στιγμὴν μίαν τὸν ἀφίνει τὴν ἀναπνοὴν νὰ λάβῃ,
αὐτὸς δὲ τὴν κεφαλήν του περιέργως ἀνυψόνει.—
Ὕπερθεν τοῦ ἐλαιῶνος πρὸς τί βλέμμα προσηλόνει; (*)

(*) Ὁ λαλῶν Ὀθωμανὸς ἀγνοεῖ τίς ὁ μυστηριώδης φυγὰς καὶ τίς ὁ σκοπὸς τοῦ δρόμου του· περιγράφει ὅ,τι βλέπει. Διὰ νὰ ἐννοήσῃ τις ὅλα τὰ κινήματα καὶ ὅλας τὰς εἰς τὸ πρόσωπον ἐκ διαφόρων αἰσθημάτων αἴφνης ἐπιφαινομένας διακρίσεις τοῦ ταχὺ τὸν ἵππον ἐλαύνοντος Γκιαούρ, πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι σπεύδει νὰ διασώσῃ τὴν κατ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν

Εἰς τὸν λόφον ἐπιλάμπει ἡ ἡμίκυκλος σελήνη,
καὶ πᾶς λύχνος τῶν τζαμίων τρέμοντα τὰ φῶτα χύνει,
καὶ μακρὰν πυροβολοῦσιν εὔθυμοι οἱ Μουσουλμάνοι·
ἐὰν δὲ νὰ ἀντηχήσῃ ἡ βροντὴ ἐδῶ δὲν φθάνῃ,
αἱ πολλαὶ καὶ πανταχόθεν ἀστραπαὶ τῶν πυροβόλων
τὴν εὐλάβειαν δηλοῦσι τῶν ἑορταζόντων ὅλων.
Ἡ ἑσπέρα αὕτη εἶναι—τέλος τοῦ Ῥαμαζανίου·
ἡ ἑσπέρα αὕτη εἶναι—πρώτη τοῦ Βαϊραμίου·
ἡ ἑσπέρα.... Πλὴν τίς εἶσαι; καὶ τὸ ἔγκλημά σου ποῖον;
σὺ ὁ ἔχων στολὴν ξένην καὶ τὸ βλέμμα τῶν θηρίων;
τί κακὸν δηλοῦσι ταῦτα ὡς πρὸς σὲ ἢ τὴν φυλήν σου,
καὶ διστάζεις νὰ βραδύνῃς ἢ νὰ σπεύσῃς τὴν φυγήν σου;—
Ἐσταμάτησεν.... ὁ φόβος εἰς τὴν ὄψιν του ἑδρεύει·
ἀλλ' εὐθὺς ὁρμᾷ τὸ μῖσος καὶ τὸν φόβον φυγαδεύει.
Δὲν εἶν' ὅμως ἡ πυρώδης λεπτὴ ἔξαψις ἐκείνη,
τὴν ὁποίαν στιγμιαία ὀργὴ αἴφνης ἐπιχύνει,
ἀλλὰ χρῶμα τοῦ μαρμάρου, ἡ λευκότης τοῦ ὁποίου
τὸ πυκνὸν αὐξάνει σκότος εἰς τὸ βάθος τοῦ μνημείου.
Πρὸς τὴν γῆν τὸ ὄμμα κλίνει· ἄψυχον τὸ προσηλόνει·
φιλοπόλεμον, λυσσώδη τὸν βραχίονα ὑψόνει,
καὶ χειρονομεῖ ἀγρίως· σκέπτετ' ἴσως τὶ νὰ κάμῃ,
ἂν νὰ ἐπιστρέψῃ πρέπῃ ἢ εἰς τὰ ἐμπρὸς νὰ δράμῃ·
ἀλλ' ὁ ἵππος του ὁ μαῦρος δὲν προσμένει καὶ ἀφρίζει,
καὶ ἐκ τῆς στενοχωρίας ὀλοφώνως χρεμετίζει·
μ' ὁρμὴν τότε πίπτ' ἡ χείρ του καὶ τὴν σπάθην εὐθὺς δράσσει·
ἡ φωνὴ ἐκ τοῦ ληθάργου τὸν Γκιαοὺρ ἀνατινάσσει,
ὅπως τῆς γλαυκὸς ὁ γόος τοὺς ἐν ὕπνῳ ἐκταράσσει.

περὶ ἁπάντων κινδυνεύουσαν Λεϊλάν. Μὴ ἰδὼν τοὺς δημίους αὐτῆς πρὸς τὴν ὁποίαν τρέχει παραλίαν, οὔτ' ἐντεῦθεν τοῦ ἐλαιῶνος, ἀνορθοῦται ἐπὶ τῶν ἀναβολέων καὶ ῥίπτει ὕπερθεν αὐτοῦ τὰ βλέμματά του, ἐξετάζων μήπως ἀνακαλύψῃ αὐτοὺς ἐκεῖ ἐξ Ἀθηνῶν κατερχομένους.

Τὰ πλευρὰ κεντᾷ τοῦ ἵππου, πηγὰς αἵματος ἀνοίγει,
καὶ πετᾷ.... ζητεῖ κινδύνους τῆς ζωῆς νὰ ἀποφύγῃ.
Ὡς τζερίτι ἀπὸ χεῖρα ῥωμαλέαν τιναγμένον
ἀνεσκίρτησε τὸ ζῶον κ' ἔφυγεν ἠγριωμένον.
Περιέτρεξε τὸν βράχον.... κ' ἔπαυσεν ὑπὸ τοῦ κτύπου
ὁ αἰγιαλὸς νὰ τρέμῃ τοῦ ταχυδρομοῦντος ἵππου·
ἠφανίσθη τώρα πλέον ἡ αὐθάδης κεφαλή του
καὶ ἡ περικεφαλαία καὶ ἡ ἀλαζὼν μορφή του.
Ἀνασύρων τὰς ἡνίας, στιγμὴν εἶχε μόνον μίαν
τοῦ πυρίπνοός του ἵππου ἀναστεῖλει τὴν πορείαν,
κ' ἐσταμάτησεν· ἀλλ' ὅμως πάλιν ἔσπευσε νὰ φύγῃ,
ὡς ἂν δαίμων τις θανάτου ὄπισθεν τὸν ἐκυνήγει.
Ἀλλ εἰς τὴν στιγμὴν ἐκείνην τόσαι τῆς ψυχῆς κινήσεις
καὶ τοσαῦται τῆς ζωῆς του ταραχώδεις ἀναμνήσεις,—
ὥστε αἴφνης συνηθροίσθη ἐντὸς τῆς στιγμῆς ἐκείνης
βίος ὅλος ἐγκλημάτων καὶ ὠκεανὸς ὀδύνης.
Εἰς στιγμὰς τοιαύτας ὅστις ἀγαπᾷ, μισεῖ, φοβεῖται,
ὑπὸ τῶν βασάνων ὅλων τῆς ζωῆς πολιορκεῖται.
Τί ᾐσθάνθη ἆρ' ἐκεῖνος, εἰς τοῦ στήθους του τὰ βάθη,
σπαραχθεὶς συγχρόνως τότε καὶ ἀπὸ τὰ τρία πάθη;
Ὦ, ποτὲ ἡ στιγμὴ αὕτη ἡ φρικώδης δὲν μετρεῖται,
ὅπου ὅλη τοῦ ἀνθρώπου ἡ ζωὴ κ' ἡ τύχη κεῖται!
Ἂν καὶ ἦν' ἀκαριαία εἰς τὸν χείμαρῤον τῶν χρόνων,
εἰς τὴν σκέψιν πλὴν ἐκείνου εἶχεν ἔκτασιν αἰώνων·
ἐπειδὴ εἶν' ὡς τὸ χάος ἡ διάνοια ἐκείνη,
τὴν ὁποίαν ἄνευ μέτρου ἡ συνείδησις ἐκτείνει,
ἥτις δύναται ὀδύνας νὰ γεννᾷ ἀτελευτήτους,
ἀπεράντους, ἀνελπίστους, θλίψεις ἀνεκδιηγήτους.

Ὁ καιρὸς προέβη ἤδη· τοῦ Γκιαοὺρ οὐδ' ἴχνος πλέον·

τί άπέγεινεν; έσώθη; έφονεύθη τελευταῖον;
Ὢ ἀνάθεμα τὴν ὥραν καθ' ἣν ὁ κακοῦργος ἦλθεν!
Ὁ Χασὰν εἶχ' ἁμαρτίας, τιμωρὸς δ' αὐτὸς ἐπῆλθεν,
καὶ μετέβαλεν εἰς τάφον λαμπροτάτας κατοικίας·
ὡς Λὶψ ἦλθε καὶ ἀπῆλθεν, ὁ φυσῶν εἰς ἐρημίας,
ὅστις, πρόδρομος θανάτου, ἄγγελος τῆς δυστυχίας,
μὲ τὸ δηλητήριόν του πᾶν τὸ προστυχὸν φονεύει,
καὶ αὐτὰς τὰς κυπαρίσσους φθείρει καὶ ἐξολοθρεύει,—
πιστὰ δένδρα, ὅπου μόνα εἰς τὰ μνήματα πενθοῦσιν,
ἐν ᾧ τοὺς ἐκεῖ νεκρούς των ὅσοι ζῶσι λησμονοῦσιν.
. . . .

Τοῦ Χασὰν οὐδὲ εἷς ἵππος ἔμεινεν εἰς τοὺς ἱππῶνας,
οὔτε φαίνεταί τις δοῦλος εἰς αἰθούσας καὶ κοιτῶνας (*)·

(*) Πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν θέλουσιν ἀπορήσει, ἀφ' οὗ ἀναγνώσωσι τὴν περιγραφὴν τῆς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χασὰν ἐρημωθείσης οἰκίας, ν' ἀπαντήσωσι κατωτέρω αὐτὸν τοῦτον τὸν Χασὰν ὁδοιποροῦντα καὶ εἰς μάχην μετὰ τοῦ Γκιαοὺρ ἐμπλεκόμενον, καὶ ἴσως ἐκλάβωσι τὸ πρωθύστερον τοῦτο ὡς προφανῆ ἀναχρονισμόν. Τινὲς μάλιστα ἠπατήθησαν ἐκ τούτου καὶ ὑπέλαβον ὅτι σκοπὸς τοῦ ἱππηλατοῦντος Γκιαοὺρ ἦτο τὸ νὰ ἑνωθῇ μετὰ τῆς ληστρικῆς συμμορίας καὶ ἐνεδρεύσῃ τὸν ἀντεραστήν του, ἐν ᾧ ἡ περίστασις ὅτι ὁ Γκιαοὺρ ἐφάνη ἐλαύνων τὸν ἵππον κατὰ τὴν τελευταίαν ἑσπέραν τοῦ ῥαμαζανίου, καθ' ἣν ὥραν καὶ ἡ Λεϊλὰ ἐρρίπτετο εἰς τὴν θάλασσαν, ὅτι ἔτρεχε κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἀττικῆς, ἐν ᾧ ἡ ἔνεδρα καὶ ἡ συμπλοκὴ ἔλαβον χώραν κατὰ τὸν Παρνασσόν, ἡ ὁμολογία αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Γκιαούρ, θνήσκοντος, ὅτι ἔσπευσεν εἰς σωτηρίαν τῆς ἐρωμένης του, ἀλλ' ἔφθασεν ἀργά, καὶ τὰ λοιπὰ τὴν ἱππηλασίαν συνοδεύοντα περιστατικά, φανερόνουσιν ἀρκούντως τὸν σκοπὸν τοῦ μυστηριώδους δρόμου του. Δὲν πρέπει νὰ λησμονήσῃ τις ὅτι ὁ Βύρων δὲν διηγεῖται τὴν ἱστορίαν ὡς αὐτόπτης, ἀλλ' ἐκθέτει συμβάντα τὰ ὁποῖα ἔλαβον χώραν πρὸ αὐτοῦ καὶ ἤκουσε παρ' ἄλλων περιηγούμενος εἰς τὴν Τουρκίαν, ὅπου εἶδεν, ὑποτίθεται, τὴν ἔρημον οἰκίαν τοῦ Χασάν, καὶ ἐξ αὐτῆς ἔλαβε τὴν ἀφορμὴν νὰ ἐξετάσῃ καὶ μάθῃ τὰ συμβάντα. Παρεμβάλλει δ' ἐπίτηδες τὴν περιγραφὴν αὐτῆς εἰς τὴν διήγησιν μεταξὺ τῆς ἱππηλασίας τοῦ Γκιαοὺρ καὶ τοῦ καταποντισμοῦ τῆς Λεϊλᾶς, καὶ εἰς τοῦτο ὁ τρόπος τῆς κατὰ τεμάχια ἐκθέσεως παρεῖχεν εἰς αὐτὸν μεγάλην εὐκολίαν.

εἰς τὸν ἔρημόν του οἶκον μόνη ἡ ἀράχνη μένει,
κ' εἰς τοὺς τοίχους τὸ τεφρίζον ὕφασμά της ἐνυφαίνει.
Νυκτερίδες κατοικοῦσι τώρα τὸ χαρέμιόν του
καὶ νυκτοφωνοῦσαι γλαῦκες ἔλαβον τὸ φρούριόν του,
κυριεύσασαι τὸν πύργον, ἕδραν τῶν δυνάμεών του·
ἐγγὺς δὲ τῆς μαρμαρίνης καὶ ἐξηραμένης κρήνης
κύνες ἄγρια γαυγίζουν ἐκ τῆς δίψης καὶ τῆς πείνης·
ἡ δεξαμενή της τώρα εἶναι ἔρημος ὑδάτων,
ἐκαλύφθη ὑπὸ λόχμης, ἐνεπλήσθη συντριμμάτων.
Ἄλλοτε ἐδῶ τὸ ὕδωρ ἔβλεπες νὰ ἀναβλύζῃ,
καὶ τὰς ὥρας τὰς φλογώδεις τῆς ἡμέρας νὰ δροσίζῃ,
ὅτε ὡς ἀργύρου ῥεῦμα πρὸς τὰ ὕψη ἀνεπήδα,
κ' ἔβλεπες ἀδαμαντίνην πᾶσαν πίπτουσαν ῥανίδα,
καὶ τὴν δρόσον εἰς τὴν πέριξ ἀτμοσφαῖραν νὰ σκορπίζῃ
καὶ τὸ ἔδαφος μὲ χλόην λαμπροτάτην νὰ στολίζῃ.
Ἄλλοτ' ἔβλεπες ἐνταῦθα εἰς νυκτερινὴν εὐδίαν
τῶν ἀστέρων εἰς τὸ ὕδωρ τὴν λαμπρὰν φωτοχυσίαν
καὶ τοῦ φλοίσβου του γλυκεῖαν ἤκουες τὴν μελῳδίαν.
Ὢ ποσάκις, ὅτε ἦτον ὁ Χασὰν μικρὸν παιδίον,
εἰς τοῦ καταῤῥάκτου τ' ἄκρα ἔπαιζεν ἐκεῖ πλησίον!
Ὢ ποσάκις, κεκλιμένος εἰς τὰ τῆς μητρός του στήθη,
εἰς τὸν κρότον τῶν ὑδάτων ἥδιστα ἀπεκοιμήθη!
Ὢ ποσάκις, νεανίαν ἔτερψ' εἰς αὐτὸν τὸν τόπον
τὸν Χασὰν φωνὴ γλυκεῖα νεανίδων εὐπροσώπων,
ἥτις μελῳδικωτέρα εἰς τὰ ὦτά του ἀντήχει
ὅταν οἱ τοῦ καταῤῥάκτου μετ' αὐτῆς ἡνοῦντο ἦχοι.—
Ὁ Χασὰν ὅμως ὡς γέρων περὶ δείλην τοὺς κροτάφους
πώποτε δὲν θ' ἀναπαύσῃ ἐπὶ τούτου τοῦ ἐδάφους,
ἐπειδὴ ἡ κρήνη εἶναι ἐντελῶς ἐξηραμένη,
τὸ δὲ αἷμά του τὰς φλέβας τώρα πλέον δὲν θερμαίνει.

Τοῦ λοιποῦ φωνὴν ἀνθρώπου δὲν θ' ἀκούσῃ τις καμμίαν
νὰ ἐκφράσῃ ἐδῶ λύπην ἢ ὀργὴν ἢ εὐθυμίαν.
Ἡ ἐσχάτη κραυγὴ ἥτις ἀλγεινῶς ἐξεφωνήθη,
ἀπὸ γυναικὸς ἐξῆλθεν ὀλοφυρομένης στήθη (*)·
ἀφ' οὗ ἔπαυσε δὲ αὕτη, ἔκτοτ' ὅλα σιωπῶσιν,
κτυποῦν μόνον αἱ θυρίδες ὅταν ἄνεμοι φυσῶσιν·
καὶ βροχὴ ὅμως ἂν πέσῃ καὶ ἂν ἄνεμος φυσήσῃ,
χεὶρ ἀνθρώπου δὲν ὑπάρχει τὰ παράθυρα νὰ κλείσῃ.
Ἂν ἐν μέσῳ τῆς ἀμμώδους ἐρημίας εὑρεθῶμεν,
χαίρομεν ἂν ὁδοιπόρου ἄλλου ἴχνος τι ἰδῶμεν·
κ' ἐδῶ οὕτω φωνὴ μία, καὶ ἂν ἦσαν θρήνων ἦχοι,
ὡς φωνὴ παρηγορίας εἰς τὰ ὦτά μας θ' ἀντήχει·
θὰ ἐφαίνετο νὰ λέγῃ· «Μὴ ταράττεσθε, ὦ ξένοι!
σεῖς δὲν εἶσθε ἐδῶ μόνοι, καὶ εἷς ἄλλος διαμένει.»
Ἐπειδὴ χρυσῶν θαλάμων πλῆθος εἰς αὐτὸν τὸν οἶκον
λάμπουν, οἵτινες δὲν θέλουν νὰ ἦν' ἔρημοι κατοίκων,
ἡ φθορὰ ἥτις τὰ πάντα ὑποσκάπτει καὶ κρημνίζει,
εἰς τὰ ἔνδον βραδυτάτη καὶ μὲ σέβας βηματίζει·
ἀλλ' ἡ πύλη κατεφθάρη καὶ τοσοῦτον σκυθρωπάζει,
ὥστε οὔτε ὁ φακίρης εἰς αὐτὴν δὲν πλησιάζει,
καὶ δερβίσης ὁ ἀλήτης εἰς τὰ ἔσω δὲν ἐμβαίνει,
ἐπειδὴ φιλοξενίαν δὲν εὑρίσκουσιν οἱ ξένοι.
Κανεὶς πλέον ὁδοιπόρος κεκμηκὼς δὲν θὰ ὑπάγῃ
τὸ ψωμίον καὶ τὸ ἅλας ν' εὐλογήσῃ καὶ συμφάγῃ·
διαβαίνουσιν ἐκεῖθεν καὶ ὁ πλοῦτος κ' ἡ πενία,
καὶ δὲν βλέπουσι κανένα· τόση εἶναι ἐρημία!
Τὰ ἐλέη καὶ τὴν χάριν ἔχασαν οἱ ὁδοιπόροι,

(*) Οἱ ὀλοφυρμοὶ οὗτοι ἦσαν τῆς μητρὸς τοῦ Χασάν, τελευταίου κατοίκου τῆς ἐρήμου νῦν οἰκίας, ὅτε ἔμαθε τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ της. Πρβλ. στίχ. 689—722.

ἀφοῦ ὁ Χασὰν ἐχάθη πολεμήσας εἰς τὰ ὄρη!
Ἡ οἰκία αὕτη, πρώην καταφύγιον ἀνθρώπων,
ὁμοιάζει τώρα πείνης καὶ ἀπελπισίας τόπον.
Τὰς αἰθούσας φεύγ' ὁ ξένος καὶ ὁ γεωργὸς τὸ κτῆμα
ἀφοῦ ὁ Χασὰν τῆς σπάθης τοῦ Γκιαοὺρ ἔπεσε θῦμα!
. . . .

Βήματα ποδῶν ἀκούω προσερχόμενα ἡσύχως,
πλὴν τὰ ὦτά μου δὲν πλήττει ἀνθρωπίνης φωνῆς ἦχος.
Ἐπλησίασεν ὁ κρότος.... βλέπω τὰ καβούκιά των,
καὶ εἰς θήκας ὁλαργύρους τὰ γιαταγάνιά των.
Προηγεῖται πρασινόχρουν φέρων τις ἐνδυμασίαν·
δεῖγμα ὅτι εἷς ἐμίρης ὁδηγεῖ τὴν συμμορίαν.
« Αἴ! τίς εἶσαι; ἀποκρίσου! »—« Ἀπὸ τὸ σελάμ μου κρίνε,
» τὸν βαθὺν χαιρετισμόν μου, ἡ θρησκεία μου τίς εἶναι. »—
« Τὸ προσεκτικῶς ἐπ' ὤμων κομιζόμενον σακκίον
» τῶν φροντίδων σας βεβαίως εἶναι ἄξιον φορτίον,
» καὶ ἀφεύκτως περιέχει πρᾶγμά τι πολλῆς ἀξίας·
» τὸ λαμβάνω εἰς τὸ σκάφος μετὰ πάσης προθυμίας. »

« Καλὰ λέγεις· πλὴν νὰ λύσῃς τὸ μικρόν σου σκάφος σπεῦσε,
» καὶ μακρὰν τῆς σιωπώσης παραλίας ταύτης πλεῦσε·
» μὴ ὑψόνῃς τὰ ἱστία· περιττοὶ αὐτοὶ οἱ κόποι·
» εἰς τὸν πλοῦν ἀρκεῖ ἡ πρώτη καὶ προχειροτέρα κώπη.
» Φέρε μας δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῶν σκοπέλων ἐκεῖ πέρα,
» 'κεῖ ἡ θάλασσα μαυρίζει, καὶ κοιμᾶται βαθυτέρα.
» Ἀναπαύσου·—εὖγε,—εἶσαι κωπηλάτης ῥωμαλέος·
» ὅσον δυνατὸν ὁ πλοῦς μου ἐτελείωσε ταχέως·

» πλὴν νομίζω ὅτι εἶναι ἡ ὁδὸς ἡ μακροτέρα
» διὰ ἓν—»
. . . .

Κατεῤῥίφθη, κ' εἰς τὰ βάθη καταβαίνει μ' ἡσυχίαν,
τῶν ὑδάτων δὲ οἱ κύκλοι φεύγουν πρὸς τὴν παραλίαν.
'Ατενῶς τὸ παρετήρουν καὶ μ' ἐφάνη καταδῦον,
ὡς ἂν ῥεύματα ἐκλόνουν ἔτι μᾶλλον τὸ σακκίον·
ὀπτικὴ ἦτο ἀπάτη· τῆς σελήνης ἀκτὶς ἦτο,
ἥτις μὲ τὰ ταραγμένα ὕδατα συνεκινεῖτο (*).
Παρετήρουν ἕως ὅτου, μακρυνθὲν ἀπὸ τὸ ὄμμα,
ὡς βυθιζομένης πέτρας ἐπαρουσιάσθη σῶμα,
σμικρυνόμενον καθόσον ἐπροχώρει πρὸς τὰ βάθη·
ἔλαμψεν ἐκεῖ ὀλίγον, καὶ μετέπειτα ἐχάθη.
Τὸ μυστήριον τοῦ σάκκου εἰς τὴν θάλασσαν ἐκρύφθη,
μόνον δ' εἰς τοὺς τοῦ πυθμένος δαίμονας ἀπεκαλύφθη·
εἰς κοράλλινα πλὴν ἄντρα φρίκη τοὺς κατέχει τόση,
ὥστε οὔτε εἰς τὸ κῦμα θέλουν νὰ ἐξηγηθῶσι.
. . . .

Τῶν ἐντόμων τῆς 'Ασίας ἡ βασίλισσα τὰ πτίλα
πορφυρᾶ ἀναπετάζει καὶ μὲ χρώματα ποικίλα,
κ' ἐπὶ τῶν τῆς Κασεμίρης σμαραγδίνων λιβαδίων
τὸ κατόπιν της ἑλκύει ἓν παιδίον, τὸ ὁποῖον
ἀπὸ ἄνθος τρέχ' εἰς ἄνθος, ὅμως δὲν τὴν συλλαμβάνει,
καὶ ἐν τούτοις πάλιν τρέχει καὶ τὰς ὥρας ὅλας χάνει,

(*) Οὕτως ἐφάνη εἰς τὸν παρατηροῦντα ἁλιέα· ἀλλὰ δὲν ἦτο τοῦτο· ἦτο τὸ **σπασμωδικὸν** κίνημα τῆς βυθιζομένης Λεΐλας.

μεχρισοῦ ὑψοῦτ' ἐκείνη καὶ ἀφίνει τὸ παιδίον
μὲ σφοδρῶς ἀσθμαῖνον στῆθος, μ' ὄμμα ἔμπλεων δακρύων·
καὶ τὸ κάλλος παρομοίως ἀπατᾷ τὸν νεανίαν
μὲ λαμπρότητα χρωμάτων καὶ μὲ πτέρυγα ταχεῖαν·
Κυνηγοῦντες, χαίρουν,—τρέμουν· κατ' ἀρχὰς ἐν ᾧ μεθύουν,
καταντῶσιν εἰς τὸ τέλος καὶ οἱ δύο νὰ δακρύουν·
ἂν δὲ πάλιν ἐπιτύχουν, ὁ μὲν τυραννεῖ τὴν νέαν,
τὸ δὲ καταβασανίζει πεταλοῦδαν τὴν ὡραίαν·
τὸ παιδίον, παῖζον, φέρει εἰς τὸ ἔντομον ὀδύνην·
ἄστατος ἀνὴρ τῆς κόρης καταστρέφει τὴν εἰρήνην·
τὸ ὁποῖον ζητοῦν πλάσμα μὲ σφοδρὰν ἐπιθυμίαν,
ζωγρηθέν, ἀμέσως χάνει τὴν προτέραν του ἀξίαν·
ἡ χεὶρ ἥτις φερομένη ἀπὸ πόθον τὸ ἐγγίζει,
τῶν χρωμάτων του τὴν στίλψιν παρευθὺς ἐξαφανίζει,
ὥστε τέλος καὶ τὴν λάμψιν καὶ τὰ θέλγητρά του χάνει,
καὶ παρεῤῥιμμένον πρέπει ἢ νὰ φύγ' ἢ ν' ἀποθάνῃ.
Μὲ πτερὰ τραυμάτων πλήρη, μὲ αἱμοσταγῆ καρδίαν,
ποῦ τὸ ἓν καὶ τ' ἄλλο θῦμα νὰ ζητήσῃ ἡσυχίαν;
Δύναται ἡ πεταλοῦδα μὲ πτερὰ ἠφανισμένα
νὰ πετᾷ ἀπὸ τὰ ῥόδα εἰς τὰ κρίνα τ' ἀνθισμένα;
ἢ ἡ κόρη ἀφ' οὗ χάσῃ τὴν λαμπράν της εὐμορφίαν,
τῶν ἀθώων ἡμερῶν της νὰ εὕρῃ τὴν εὐθυμίαν;
Ἐν ᾧ θνήσκ' ἡ πεταλοῦδα, γύρω της πετῶσι σμήνη,
πλὴν καμμία συμπαθείας πτέρυγα δὲν κατακλίνει·
καὶ λαμπρότερα δὲ ὄντα,—αἱ γυναῖκες,—ἁμαρτίας
συγχωροῦν πολλὰ προθύμως, πλὴν ποτὲ τὰς γυναικείας·
μὲ τὰ δάκρυα θρηνοῦσι παντὸς πλάσματος ὀδύνην,
πλὴν ποτὲ ἀπατηθείσης ἀδελφῆς τὴν καταισχύνην.
. . . .

Ἡ ψυχὴ πιεζομένη ὑπὸ ἔργων ἀνοσίων,
εἶν' ὡς ὁ σκορπίος, ὅστις γύρωθεν κ' ἐκ τοῦ πλησίον
ἀπὸ πῦρ πολιορκεῖται, καὶ δὲν δύναται νὰ φύγῃ,
ἐν ᾧ τῶν φλογῶν ὁ κύκλος συστελλόμενος τὸν πνίγει,
ἕως οὗ τῆς σωτηρίας παντελῶς ἀπηλπισμένος
καὶ ὑπὸ μυρίων πόνων φρικωδῶς ἠγριωμένος,
καταφεύγει εἰς ἓν μέσον, ὡς βοήθειαν ἐσχάτην,—
εἰς τὸ ἰοβόλον κέντρον, τὴν αἰχμὴν τὴν φρικτοτάτην,
ἥτις δὲν ἐξηκοντίσθη κατ' ἐχθρῶν ποτὲ εἰς μάτην.
Ταύτην εἰς τὴν κεφαλήν του ἐκτοξεύων, τελειόνει
τὴν ζωήν του, καὶ μὲ ταύτην παύουν ὅλοι του οἱ πόνοι.
Καὶ οἱ σκοτεινοὶ κακοῦργοι ἀποθνήσκουν παρομοίως,
εἴτε ζῶσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν φλογῶν ὡς ὁ σκορπίος.
'Απ' ἐλέγχους ἡ ψυχή των πλήττεται ὡς ἀπὸ βέλη·
οὔτε γῆ τοὺς ὑποφέρει, οὔτε οὐρανὸς τοὺς θέλει,
ἄνωθεν τοὺς νεύει σκότος, κάτωθεν ἀπελπισία,
φλόγες πέριξ, καὶ ἐντός των τοῦ θανάτου ἀγωνία.
. . . .

Κατηφὴς ὁ Χασὰν τώρα φεύγει τὸ χαρέμιόν του,
καὶ δὲν στρέφει πρὸς γυναῖκα πώποτε τὸν ὀφθαλμόν του·
κυνηγῶν ἀδιακόπως τὸν καιρόν του κατατρίβει,
κυνηγοῦ ὅμως καμμία τέρψις δὲν τὸν ἀνταμείβει·
ἄλλοτε ηὐχαριστεῖτο εἰς τὸν οἶκον του νὰ μένῃ,
ὅτε εἰς αὐτὸν κατῴκει Λεϊλὰ ἡ ἐρωμένη.
Πῶς! ἡ Λεϊλὰ εἰς ταύτην δὲν ζῇ πλέον τὴν οἰκίαν;
Μόνος ὁ Χασὰν νὰ λύσῃ δύναται τὴν ἀπορίαν·
πολλ' ἀλλόκοτα θρυλλοῦνται μεταξὺ τῶν ἐγκατοίκων·
οἱ μὲν λέγουν, τὴν ἑσπέραν ἔφυγεν ἀπὸ τὸν οἶκον,
ὅτε τοῦ Ῥαμαζανίου τελειόνει ἡ νηστεία,

καὶ ἀπὸ τῶν μιναρέδων ἡ λαμπρὰ λυχνοκαΐα
εἰς τῆς ἀπεράντου Ἕω τοὺς πιστοὺς εὐαγγελίζει
ὅτι τὸ εὐφρόσυνόν των Βαϊράμιον ἀρχίζει.
Τότε νὰ λουσθῇ ἐξῆλθεν, ἀλλ' εἰς τὸ λουτρὸν δρομαῖος
τρέξας ὁ Χασὰν κατόπιν, τὴν ἐζήτησε ματαίως·
αὐτὴ εἶχε διαφύγει τὴν ὀργήν του καὶ μανίαν,
Γεωργιανοῦ λαβοῦσα νέου τὴν ἐνδυμασίαν·
ἀπὸ δὲ τοῦ Μουσουλμάνου τὸν ζυγὸν ἀφοῦ ἐσώθη,
εἰς τὴν τοῦ Γκιαοὺρ ἀγκάλην τοῦ δολίου παρεδόθη.
Ὁ Χασὰν εἶχε συλλάβει προδοσίας ὑποψίαν,
πλὴν τὴν ἔβλεπε τοσοῦτον καὶ σεμνὴν καὶ ἐρασμίαν,
ὥστε τέλος κατεπείσθη πίστιν εἰς αὐτὴν νὰ δώσῃ,
τὴν ὁποίαν ὡς πανοῦργον ἔπρεπε νὰ θανατώσῃ,
κ' ἄφροντις εἰς τὸ τζαμίον ἔτρεξε νὰ προσκυνήσῃ,
καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ κιόσκι μ' ἄλλους νὰ συνευθυμήσῃ.
Οὕτως ἀγαποῦν οἱ Μαῦροι τὸ συμβὰν νὰ διηγῶνται,
οἱ ὁποῖοι ἐντοσούτῳ ἔπρεπε νὰ μὴ κοιμῶνται.
Ἄλλοι ὅμως λέγουν ὅτι τὴν αὐτὴν νύκτα ἐκείνην,
ἀμυδρῶς φωτιζομένην ἀπὸ τὴν ὠχρὰν σελήνην,
τινὲς εἶδον εἰς τὸν μαῦρον καὶ θυμοειδῆ του ἵππον,
πρὸς τὴν παραθαλασσίαν καὶ μὲ κρότον καὶ μὲ κτύπον
καὶ μ' αἱματωμένα κέντρα μόνον τὸν Γκιαοὺρ δρομαῖον,
καὶ μὴ ἔχοντα ὀπίσω οὔτε νέαν, οὔτε νέον (*).
. . . .

Εἰς τοὺς μαύρους ὀφθαλμούς της πλῆθος ἔλαμπε χαρίτων·

(*) Ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος ἀπὸ αὐτόπτας μάρτυρας διασπαρεὶς λόγος εἶναι ὁ μόνος ἀληθής, ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν προηγουμένων· ἐξελέγχει δὲ ψευδῆ τὴν ἄλλην περὶ τῆς φυγῆς τῆς νέας φήμην, διαδοθεῖσαν ἐπίτηδες ὑπὸ τοῦ Χασὰν διὰ τῶν φυλάκων τοῦ χαρεμίου του.

ἴδε τ' ὄμμα τῆς δορκάδος, κ' ἴσως τῶν χαριτοβρύτων
ὀφθαλμῶν ἰδέαν λάβῃς· τόσον εὐμεγέθεις ἦτον,
καλλονῆς ἀδιηγήτου, τακεροὶ καὶ φωτοβόλοι·
δι' αὐτῶν καθαροτάτη ἔφεγγ' ἡ ψυχή της ὅλη,
κ' ἤστραπτον τὰ βλέμματά της, κάτωθεν τῶν βλεφαρίδων,
ὡς ὁ λίθος ὁ κοσμήσας τὸν σουλτάνον Γιαμσίδον.
Ναί, ψυχή! καὶ ἂν ὁ μέγας ἤθελεν εἰπεῖ προφήτης,
ὅτι ζωντανός τις μόνον πηλὸς ἦτο ἡ μορφή της,
ναί, μὰ τὸν Ἀλλὰχ σοὶ λέγω, δὲν θ' ἐπίστευα κ' ἐκεῖνον,
οὔτε καὶ ἂν ἐστεκόμην εἰς τὴν ἔμπλεων κινδύνων
γέφυραν, ἥτις κλονεῖται ἐπὶ ποταμῶν πυρίνων,
ἀνοικτὰς ἐμπρός μου ἔχων τὰς τοῦ παραδείσου θύρας,
τὰς Χουρὶ δ' ἐντός του βλέπων νὰ μὲ νεύουν μὲ τὰς χεῖρας.
Τίς ἠδύνατο τὸ βλέμμα νὰ ἰδῇ τοῦ κορασίου
καὶ συγχρόνως νὰ πιστεύσῃ τὸ ῥητὸν τοῦ Κορανίου,
ὅτι ἡ γυνὴ δὲν εἶναι εἰμὴ ἄψυχόν τι χῶμα,
πρὸς ἁπλῆν τοῦ ἀνδρὸς τέρψιν δημιουργημένον σῶμα;
Οἱ μουφτίδες βλέποντές την θὰ συνωμολόγουν ὅλοι,
ὅτι εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της θεῖον πῦρ ἐφεγγοβόλει.
Εἰς τὰς δύο παρειάς της πάντοτ' ἔβλεπες ἀθρόας
καὶ λαμπρῶς ἐσκορπισμένας τὰς ὡραιοτέρας χρόας,
τὰς ἀκαταπαύστως νέας, τῆς πορφυρανθέμου ῥόας.
Ἂν κ' εἰς τὴν στοάν, ὁπότε ἵστατο ἐν μέσῳ ἄλλων,
τὸ ἀνάστημα ἐξεῖχε τὸ κομψόν της καὶ μεγάλον,
ἡ ὑακινθίνη κόμη, εἰς τοὺς ὤμους ἐῤῥιμμένη,
ἤγγιζε τὸ ἐκ μαρμάρου ἔδαφος κυματουμένη,
ὅπου ἔλαμπε τὸ δέρμα τῶν ποδῶν της τῶν ὡραίων,
καθὼς τὸ λευκὸν ἐκεῖνο τῆς χιόνος τῶν ὀρέων,
πρὶν ἀκόμη καταπέσῃ ἀπὸ τῶν νεφῶν τὰ ὕψη
καὶ ἡ γῆ τινα κηλῖδα εἰς τὸ χρῶμά της προστρίψῃ.

Ὡς εἰς λίμνην κύκνος δρόμον μεγαλοπρεπῆ χαράττει,
οὕτω καὶ ἐκείνη, ὄρνις Κιρκασίας λαμπροτάτη,
μὲ ὑπερηφάνους τρόπους εἰς τὴν γῆν περιεπάτει·
καὶ καθώς, ὁπόταν ξένος εἰς τὴν ὄχθην πλησιάζῃ,
ὅπου διαυγὲς τὸ ὕδωρ τὸ λιμναῖον ἡσυχάζει,
αἴφνης ἀνυψόν' ὁ κύκνος τὸν αὐχένα του καὶ φρίττει
κ' ὑπερήφανος τὸ κῦμα μὲ τὰς πτέρυγάς του πλήττει,
οὕτω καὶ τῆς νέας κόρης ὁ λευκὸς αὐχὴν ὠρθοῦτο·
μὲ τοῦ κάλλους της τὰ ὅπλα καὶ αὐτὴ ἀπώθει οὕτω
τὰς αὐθάδεις ἀντιβλέψεις, ὥστε πᾶς τις τολμητίας
μὲ αἰσθήματ' ἀπεχώρει θαυμασμοῦ καὶ εὐλαβείας.
Τί θεοπρεπὴς σεμνότης! ποία πλησμονὴ χαρίτων!
κ' εἰς τὸν ἐραστὴν ἐντούτοις αὐτὴ πόσον πιστὴ ἦτον!
Ποῖος δὲ ὁ ἐραστής της; . . . Μήπως, ὦ Χασάν, σὺ εἶσαι;
Φεῦ! τῆς τύχης σου δὲν ἦτο ἐραστής της νὰ καλῇσαι.
. . . .

Ὁ σκληρὸς Χασὰν ἐξῆλθεν ἤδη εἰς ὁδοιπορίαν,
συμπαραλαβὼν ἀνθρώπους εἴκοσιν ὡς συνοδίαν·
ἅπαντες καθωπλισμένοι ὡς ἀνδρεῖοι Μουσουλμάνοι,
φέρουσι καὶ καραβίναν, φέρουσι καὶ γιαταγάνι.
Προϊππεύει ὁ ἐμίρης, ὅστις ὡς εἰς ἐκστρατείαν
φέρει εἰς τὸν τελαμῶνα λαμπρὰν σπάθην, τὴν ὁποίαν
μὲ τῶν Ἀλβανῶν τὸ αἷμα κατεῤῥάντισεν ὁπότε
εἰς τῆς Πάρνηθος τὴν μάχην ἔπεσαν οἱ στασιῶται
σωρηδὸν εἰς τὴν κοιλάδα, κ' ἔφυγαν ὀλίγοι μόνον
διὰ νὰ διηγηθῶσι τῶν συντρόφων των τὸν φόνον·
τὰ πιστόλιά του λάμπουν, ἀποπέμπουσι σπινθῆρα,—
ἄλλοτε αὐτὰ σατράπου κατεκόσμουν τὸν ζωστῆρα·
ὁ χρυσός των καὶ οἱ λίθοι ἐφελκύουσι πᾶν βλέμμα,

ἀλλ' ἡ ὄψις των παγόνει τῶν λῃστῶν αὐτῶν τὸ αἷμα.
Ἐκδημεῖ δέ, καθὼς λέγουν, νύμφην ἄλλην νὰ ζητήσῃ,
πιστοτέραν παρ' ἐκείνην ἥτις εἶχε τὸν ἀφήσει,
ἥτις ἔφυγε κρυφίως ἀπ' αὐτόν, καί—τί αἰσχύνη!—
δι' ἑνὸς Γκιαοὺρ ἀγάπην τὸν κοιτῶνά της ἀφίνει.
. . . .

Ἐπικάθητ' εἰς τὸν λόφον φῶς τοῦ δύοντος ἡλίου,
καὶ ἀκτῖνες μὲ τὸ ῥεῦμα παίζουσι τοῦ ῥυακίου·
ὕδωρ διαυγὲς καὶ κρῦον καὶ χαρίεν καταῤῥέον,
εὐλογούμενον ἀφ' ὅλους τοὺς κατοίκους τῶν ὀρέων.
Ὁ πραγματευτὴς ὁ Ἕλλην ἐδῶ ἔχει τὴν ὁποίαν
εἶν' ἀδύνατον νὰ εὕρῃ εἰς τὰς πόλεις ἡσυχίαν,
ἐπειδὴ οἱ τύραννοί του ἐντὸς πόλεων ἑδρεύουν,
κ' εἰς αὐτὰς οἱ κεκρυμμένοι θησαυροί του κινδυνεύουν.
Ἂς ἀναπαυθῇ ἐνταῦθα· δοῦλος ὢν εἰς τὴν οἰκίαν,
τὸν ἐλεύθερον ἀέρα πνέει εἰς τὴν ἐρημίαν·
ἀπηγορευμένον οἶνον ἐδῶ δύναται νὰ πίνῃ,
ὅστις θρήσκου Μουσουλμάνου ποτὲ χείλη δὲν μολύνει.
. . . .

Εἰς τὸ τέλος τῆς κοιλάδος τάταρίς τις πρῶτος φθάνει·
ἐκ τοῦ πίλου τοῦ κιτρίνου πᾶς τις τὸν καταλαμβάνει.
Εἰς σειρὰν μακρὰν οἱ ἄλλοι ὄπισθεν ἀκολουθοῦσιν,
καὶ διὰ τῆς μεσαγκείας μ' ἀργὸν βῆμα προχωροῦσιν.
Ὑπεράνω εἶναι ὄρος, κ' ἐκεῖ βράχοι ἐκπηδῶσιν,
κ' ἐπ' αὐτῶν οἱ γύπες ῥάμφος διψαλέον ἀκονῶσιν·
σφαγὴν ἴσως περιμένουν φονικὴν ἀφ' οὗ νυκτώσῃ,
καὶ ζητοῦν πρὸ τοῦ νὰ φέγξῃ εἰς βορὰν νὰ καταβῶσι·
κοίτη δὲ κενὴ χειμάῤῥου φαίνετ' εἰς τὸ κάτω μέρος

ἐντελῶς ἐξηραμμένου ἀπὸ τὸ φλογῶδες θέρος·
τὴν χαράδραν του σκεπάζει αὐχμηρὰ τώρα κονία,
ὅπου πενιχρὰ βλαστάνει καὶ παροδικὴ φυτεία.
Ἑκατέρωθεν τοῦ δρόμου κεῖνται κάτω ἐσπαρμέναι
τινὲς πέτραι ἐκ γρανίτου, μελαναί, ἀπεσπασμέναι
ὑπὸ κτύπων κεραυνίων εἴτε ὑπὸ τῆς θυέλης
ἀπὸ ἄκρας κρυπτομένας εἰς τοὺς κόλπους τῆς νεφέλης·
ἐπειδὴ τίς ἔῤῥιψ' ὄμμα πρὸς τοῦ Παρνασσοῦ τὰ ὕψη
χωρὶς εἰς τὴν κορυφήν του σύννεφα ν' ἀνακαλύψῃ;
. . . .

Τῶν πευκῶν τὸ δάσος φθάνει ὁ ἐμίρης τελευταῖον.
« Πισμιλλάχ! ἐκτὸς κινδύνου εἴμεθα ἐνταῦθα πλέον·
» πεδιὰς εἶναι ἐμπρός μας· ἰδοὺ φαίνετ' ἐκεῖ ἔξω·
» ἅμα φθάσω, ἀμερίμνως μὲ τὸν ἵππον μου θὰ τρέξω. »
Ταῦτα εἶπεν ὁ Τσαούσης, κ' εὐθὺς μόλυβδος συρίζει,
ὕπερθεν τῆς κεφαλῆς του τὸν ἀέρα διασχίζει,
καὶ τὸν τάταριν τὸν πρῶτον εἰς τὴν γῆν κατακρημνίζει.
Σταματοῦν εὐθὺς τοὺς ἵππους, καὶ χωρὶς νὰ περιμένουν
οἱ ἱππεῖς συγκεχυμένοι κάτω ὅλοι καταβαίνουν,
ἀλλὰ τρεῖς ἐκ τούτων ἵππον ἄλλοτε δὲν ἀναβαίνουν.
Οὐδαμοῦ ἐχθρός τις πέριξ! Ἀφανεῖς πυροβολοῦσιν,
ὥστ' ἐκδίκησιν ματαίως οἱ ἐκπνέοντες ζητοῦσιν.
Θέλοντες ἀπὸ τὰς σφαίρας νὰ σωθοῦν τὰς μολυβδίνας,
ἄλλοι μὲ γυμνὰ σπαθία, ἄλλοι μὲ τὰς καραβίνας
προσκολλῶνται εἰς τοὺς ἵππους ὄπισθεν τῶν ἐφιππίων·
ἄλλοι πάλιν εἰς τοὺς βράχους καταφεύγουν τοὺς πλησίον
καὶ ἐκεῖθεν περιμένουν τοὺς λῃστὰς ὠχυρωμένοι·
θεωροῦν μωρὸν νὰ μένουν εἰς τὸ πῦρ ἐκτεθειμένοι
ἀοράτων ἀντιπάλων, οἱ ὁποῖοι δὲν τολμῶσιν

τὰς ἐνέδρας των ν' ἀφήσουν καὶ ν' ἀντιπαραταχθῶσιν.
Μόνος ὁ Χασὰν ἱππεύει, ὁ Χασὰν ὁ τολμητίας,
προχωρῶν ὑπερηφάνως διὰ τῆς στενοπορίας,
μέχρις ὅτου ἔμπροσθέν του πυροβόλων πυκνοὶ κρότοι,
οἱ καπνοὶ καὶ αἱ ἐκλάμψεις φανερὰ τῷ λέγουν ὅτι
τὴν ὁδὸν καταλαβόντες οἱ λησταὶ τὸν εἶχον κλείσει,
ὥστε πλέον δὲν ἠμπόρει σωτηρίαν νὰ ἐλπίσῃ.
Τοῦ γενείου του αἱ τρίχες φρίσσουν τότε ἐκ μανίας,
καὶ τὸ ὄμμα του ἐκπέμπει ἀστραπὰς θυμοῦ ἀγρίας·
« Κἂν ἀκούω συριζούσας γύρω μου μολύβδου σφαίρας,
» δὲν μὲ μέλει· ἐγὼ εἶδα ὥρας αἱματωδεστέρας. »
Οἱ λησταί, εἰς τὴν φωνήν του, τὰς ἐνέδρας των ἀφίνουν,
καὶ θρασεῖς εἰς τοὺς ὁδίτας νὰ παραδοθοῦν προτείνουν·
τοῦ Χασὰν τὸ βλέμμα ὅμως καὶ τὰς ἀπειλάς του μᾶλλον
τρέμουν οὗτοι, ἢ τὴν σπάθην τῶν ὁρμώντων ἀντιπάλων·
οὔτε εἰς τὴν καραβίναν ῥίπτει ἐκ τῆς συνοδίας,
οὔτε εἰς τὸ γιαταγάνι παραδίδει ἐκ δειλίας,
οὔτε εἰς Ἀμάν! φωνάζει,—φώνημα τῆς ἀνανδρίας.
Τῶν ληστῶν ἡ συμμορία, πρὸ ὀλίγου κεκρυμμένη,
φαίνετ' ὅλη, πλησιάζει, ἀκατάπαυστα προβαίνει·
ἐκπηδᾷ δὲ ἐκ τοῦ δάσους τῶν πευκῶν καὶ ἄλλο στῖφος
μὲ καλπάζοντας τοὺς ἵππους καὶ μ' ἀγέρωχον τὸ ὕφος.
Ποῖος ὅμως προϊππεύει ἀναπάλλων σπάθην ξένην,
ἥτις εἰς τὴν δεξιάν του λάμπει τὴν αἱματωμένην;
« Αὐτὸς εἶναι! αὐτὸς εἶναι! τὸν γνωρίζω τὸν ἀχρεῖον
» ἐκ τοῦ πελιδνοῦ μετώπου, ἐκ τῶν σοβαρῶν ὀφρύων·
» ἀπὸ τοὺς κακοὺς ἐκείνους τὸν γνωρίζω ὀφθαλμούς του
» τοὺς συντείνοντας τοσοῦτον εἰς τοὺς ἀσεβεῖς σκοπούς του·
» τὸν γνωρίζω ἐκ τοῦ μαύρου ἵππου του, τὸν στιγματίαν.
» Ἂν καὶ τώρα ἐνεδύθη Ἀλβανοῦ ἐνδυμασίαν

» καὶ τὴν βδελυρὰν θρησκείαν ἀπηρνήθη τοῦ πατρός του,
» ταῦτα δὲν τὸν ὠφελοῦσιν, ἄφευκτος ὁ θάνατός του.
» Αὐτὸς εἶναι! καλῶς ἦλθε! δέξου τώρα τὰς πληγάς μου,
» ὦ Γκιαοὺρ κατηραμένε! ὦ ληστὰ τῆς Λεϊλᾶς μου!»

Καθὼς χείμαῤῥός τις ῥέων μετὰ μαύρων καὶ πηδώντων
καὶ ὁρμητικῶν κυμάτων, γαῦρος χύνετ' εἰς τὸν πόντον,
ὁ δὲ πόντος ἀντιτάττει ὕδατα παρωργισμένα,
εἰς κυανοχρόους στήλας φοβερῶς ἐξωγκωμένα,
καὶ τὸν χείμαῤῥον βιάζει εἰς ἀπόστασιν μεγάλην
μὲ ἀφροὺς καὶ μὲ πατάγους νὰ στραφῇ ὀπίσω πάλιν,
μεταξὺ δὲ τοῦ θορύβου ἐκνεφίας καταιγίζει,
καὶ τὰ κύματα συνθραύει, τὰ πυργόνει, τὰ σκορπίζει,
καὶ διὰ στιλπνῶν ψεκάδων, ἄνω κάτω φερομένων,
τὸ μὲν πέλαγος ἀστράπτει καὶ βροντᾷ τεταραγμένον,
οἱ αἰγιαλοὶ δέ, ὅπου κλύδωνες ὁρμοῦν καὶ βρέμουν,
λάμπουν μὲ φρικώδη λάμψιν καὶ ὑπὸ τὸν κτύπον τρέμουν·—
καθὼς χείμαῤῥος καὶ πόντος ἀπαντῶνται μετὰ σάλων,
καὶ μὲ λύσσαν μανιώδη ὁ εἷς χύνετ' εἰς τὸν ἄλλον,
οὕτω τώρα συμμορία ἀπαντᾷ τὴν συμμορίαν,
καὶ θεήλατοι ὠθοῦνται μ' ἴσην ἔχθραν καὶ μανίαν.
Ἡ κλαγγὴ συντριβομένων εἰς τὴν σύγκρουσιν σπαθίων,
τὰ βροντῶντα πυροβόλα ἢ μακρὰν εἴτε πλησίον,
καὶ τὸ σύριγμα ἐκεῖνο τοῦ μολύβδου τὸ ὁποῖον
λυπηρῶς τὰ ὦτα πλήττει, καὶ κραυγαὶ τῶν μαχομένων
καὶ κτυπήματα, καὶ στόνοι καὶ φωναὶ τῶν πληγωμένων,
ὅλα ταῦτα ἀνὰ πᾶσαν τὴν κοιλάδα ἀντηχοῦσι,
ἥτις ᾄσματα ποιμένων μᾶλλον ἔπρεπε ν' ἀκούσῃ.
Οἱ μαχόμενοι ὀλίγοι,—μάχονται πλὴν ὡς θηρία,
ἀγνοοῦντες τί σημαίνει εὐσπλαγχνία καὶ δειλία.

Ἀ, θερμαὶ αἱ περιπτύξεις καὶ τῆς νέας καὶ τοῦ νέου,
ὅταν σφίγγωντ' ἡνωμένοι ὑπὸ πάθους ἀμοιβαίου!
πλὴν ποτὲ ὁ νέος, ὅστις διὰ εὔνοιαν σφαδάζει
τὴν ὁποίαν δίδ' ἡ νέα μετ' αἰδοῦς ἐν ᾧ στενάζει,
δὲν αἰσθάνεται πῦρ τόσον, ὅσον μίση ἐμφυσῶσιν
εἰς ἐχθρούς, ὅταν εἰς μάχην καὶ οἱ δύο συμπλακῶσιν,
καὶ ἁρπάζωνται μὲ βίαν εἰς τῆς ἔχθρας των τὴν ζάλην,
καὶ ὁ εἷς τὸν ἄλλον σφίγγῃ εἰς λυσσομανῆ ἀγκάλην·
φίλοι παραιτοῦν τοὺς φίλους, ἐρασταὶ διώκουν ἄλλας,
ἀλλ' ἐχθροὶ ἀνδρεῖοι μένουν καὶ νεκροὶ εἰς τὰς ἀγκάλας!
. . . .

Τοῦ νεκροῦ Χασὰν ἡ σπάθη μέχρι κώπης συντριβεῖσα,
κοκκινίζει εἰς τὸ αἷμα τῶν ἐχθρῶν του ἐμβαφεῖσα,
καὶ ταράσσεται σπασμώδης ὁ κοπεὶς αὐτοῦ βραχίων,
καὶ τὸ ἄπιστον ἐκεῖνο νὰ κρατῇ ζητεῖ σπαθίον.
Ἡ τιάρα ἥτις ὅλη ὥς τι ῥάκος κατεσχίσθη
εἰς πτυχὰς τὰς πυκνοτέρας, ὄπισθέν του ἐκυλίσθη·
κατεκόπη δὲ ὡσαύτως ἡ ἐσθής του ἡ πλατεῖα,
καὶ ἐκ τῶν πολλῶν αἱμάτων πορφυρίζει παρομοία
μὲ τὰ νέφη τὰ πυρώδη τῆς πρωΐας, τὰ ὁποῖα
δηλοῦν ὅτι τὴν ἑσπέραν ἔρχεται ἡ τρικυμία.
Ἕκαστος τῶν πέριξ θάμνων ἐρυθρᾶς κηλῖδας φέρει,
καὶ συγχρόνως τοῦ σαλίου κατεξεσχισμένα μέρη.
Μὲ πληγὰς ἀναριθμήτους εἰς τὸ στῆθος σκεπασμένος,
πρὸς τὸν οὐρανὸν τὴν ὄψιν, εἰς τὴν γῆν ἐξαπλωμένος,
ὁ ἐκπνεύσας Χασὰν κεῖται,—τὸ δὲ ὄμμα ἀνοιγμένον
ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ ἀκόμη τὸ κρατεῖ προσηλωμένον,
ὡς ἂν τ' ἄσβεστόν του μῖσος τὸ πρὸς τὸν ἀντίπαλόν του
ἔζη φλογερὸν ἀκόμη καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του·

ὁ ἐχθρὸς δὲ οὗτος κλίνει πρὸς αὐτὸν τὸ πρόσωπόν του,
ἄγριον καθὼς ἐκείνου ὅστις κεῖται πρὸ ποδῶν του.
. . . .

« Ναί! ἡ Λεϊλὰ κοιμᾶται εἰς τὸ βάθος τῶν ὑδάτων·
» αὐτὸς ὅμως θέλει ἔχει τάφον ἔμπλεων αἱμάτων!
» Ἀπὸ τὴν σκιὰν ἐκείνης τὸ σπαθίον ὡδηγήθη,
» τὸ ὁποῖον τοῦ βαρβάρου διεπέρασε τὰ στήθη.
» Τὸν προφήτην, ἀλλ' εἰς μάτην, ἀῤῥωγὸν ἐπεκαλέσθη·
» τὸ φιλέκδικόν μου μῖσος εἰς τὸ αἷμά του ἐσβέσθη.
» Τὸν Ἀλλὰχ ἐπεκαλέσθη,—πλὴν ματαία ἡ βοή του!
» ἀπεῤῥίφθη ἢ διόλου δὲν ἠκούσθη ἡ εὐχή του.
» Ὦ μωρὲ υἱὲ τῆς Ἄγαρ! Ὁ θεὸς πῶς νὰ σ' ἀκούσῃ,
» ἀφ' οὗ σὺ τῆς νέας εἶχες τὰς δεήσεις ἀποκρούσει;
» Συνεμάχησα μὲ τούτους, ἅμα εὗρον εὐκαιρίαν,
» διὰ ν' ἀντιτιμωρήσω τὴν αἰσχράν του προδοσίαν·
» ἐξετέλεσα τὸ ἔργον· ἐμετρίασεν ὁ πόνος·
» τώρ' ἀναχωρῶ καὶ φεύγω,—ὅμως φεύγω πάντη μόνος. »
. . . .
. . . .

Βοσκουσῶν καμήλων κώδων εἰς τὰ πέριξ κωδωνίζει,
διὰ δὲ τῶν παραθύρων εἰς τὰ ἔξω ἀτενίζει
τοῦ Χασὰν ἡ μήτηρ· κάτω, εἰς ἀνθοβαφεῖς λειμῶνας
βλέπει δρόσου ἑσπερίας ἀστραπτούσας τὰς σταγόνας,
καὶ ἐπάνω ἐπιτέλλον πλῆθος ἄστρων οὐρανίων.
« Ἡ νὺξ ἔρχεται· βεβαίως καὶ αὐτοὶ εἶναι πλησίον. »
Εἰς τὸν κῆπον καταβαίνει, πλὴν κ' ἐκεῖ δὲν ἡσυχάζει·
εἰς τὸν πύργον ἀναβαίνει καὶ περιδεὴς κυττάζει·
« Πῶς δὲν φαίνεται ἀκόμη; ἵππους ἔχει ταχυπτέρους

» καὶ ἀντέχοντας γενναίως εἰς τὸν καύσωνα τοῦ θέρους.
» Πῶς δὲν στέλλει ὁ νυμφίος τὰ ὁποῖα εἶπε δῶρα;
» Ἐψυχράνθη ἡ ψυχή του; Πῶς! δὲν τρέχ' ὁ ἵππος τώρα;
» Ἄδικος κατηγορία! τάταρίς τις ταχυπόρος
» ἰδοὺ φαίνεται ἐπάνω ἐκεῖ πέρα εἰς τὸ ὅρος·
» μετὰ προσοχῆς τὴν ῥάχιν τὴν κρημνώδη καταβαίνει,
» ἔφθασε τὰς ὑπωρείας, εἰς τὴν φάραγγα ἐμβαίνει,
» καὶ ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου βλέπω κρεμαστὸν τὸ δῶρον·
» γίνεται αὐτὸ τὸ ζῶον νὰ ἐκλάβω βραδυπόρον;
» Τὰ δωρήματά μου ὅμως θ' ἀνταμείψωσι γενναίως
» τὴν μεγάλην προθυμίαν καὶ τοὺς μόχθους τοῦ ἱππέως. »

Καὶ ὁ τάταρις πεζεύσας εἰς τὴν πύλην τῆς οἰκίας,
μόλις νὰ ὀρθοστατήσῃ δύναται ἐκ τῆς πορείας·
ἐπὶ τοῦ ἡλιοκαύστου καταφαίνεται προσώπου
δυσθυμία,—πλὴν θὰ ἦναι ἀποτέλεσμα τοῦ κόπου·
ἡ ἐσθής του ἔνθεν κ' ἔνθεν εἶναι μ' αἵματα βαμμένη,—
πλὴν θὰ ἦν' ἀπὸ τοῦ ἵππου τὰ πλευρὰ αἱματωμένη·
τὸ κρυπτὸν ὑπὸ τὸν κάνδυν δῶρον δείχνει... ὢ τί φρίκη!
ἓν καβούκι ἐσχισμένον! ἆ, εἰς τὸν Χασὰν ἀνήκει!
τὸ καλπάκι του κομμένον! ἡμαγμένον τὸ καφτάνι!
« Φεῦ! τὸ τέκνον σου, ὦ γύναι, νύμφην φοβερὰν λαμβάνει!
» Ἂν ἐμὲ ἀφῆκαν σῶον, μὲ ἀφῆκαν τὰ θηρία
» διὰ νὰ σοὶ φέρω ταῦτα τὰ αἱμόρφυτα σημεῖα.
» Εἰς τὸ τέκνον σου εἰρήνη! ἐπολέμησε γενναῖα·
» ἀλλ εἰς τὸν Γκιαοὺρ κατάρα! τὸν κακοῦργον καὶ φονέα. »
....

Ἓν καβούκιον ἐκ πέτρας κατασκευασθὲν τραχείας,
μία στήλη κρυπτομένη εἰς τὰς βάτους τὰς ἀγρίας,

μία ῥῆσις Κορανίου ἐπ' αὐτῆς κεχαραγμένη,
δυσανάγνωστος ὡς τόσον ἐκ τοῦ χρόνου γενομένη,
εἰς τὴν ἔρημον κοιλάδα μαρτυροῦν τὸν τόπον τώρα,
ὅπου ὁ Χασὰν ἐδέχθη τραύματα θανατηφόρα.
Κεῖτ' ἐκεῖ ὁ πλέον θρῆσκος κ' εὐσεβὴς τῶν 'Οσμανλίδων,
ὅλων ὅσοι εἰς τὴν Μέκκαν τοῦ προφήτου τὴν γῆν εἶδον,
ὅστις πώποτε μὲ οἶνον δὲν ἐμίανε τὸ στόμα,
ὅστις ἔστρεφεν ἀπαύστως πρὸς ἀνατολὰς τὸ ὄμμα,
καὶ ἀνέπεμπεν ἐνθέρμως τὰς λιτὰς καὶ προσευχάς του
ἅμα ἔπληττεν ὁ ἦχος «'Αλλαχ-χοὺ» τὰς ἀκοάς του.
'Υφ' ἑνὸς αὐτὸς ἐντούτοις ξένου σφάζεται κοπίδος,
καὶ τὸ χείριστον ἐν μέσῳ τῆς ἰδίας του πατρίδος·
εὔτολμος καὶ μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας κατεβλήθη,
πλὴν τὸ αἷμα τοῦ γενναίου ἀνεκδίκητον ἐχύθη.
Αἱ τοῦ παραδείσου ὅμως ἀγλαόμορφοι παρθένοι
τὸν ἐπιθυμοῦν, τὸν κράζουν εἰς τὰ θεῖά των τεμένη,
ν' ἀπολαύῃ αἰωνίως τὸ γλυκὺ μειδίαμά των
καὶ νὰ λούετ' εἰς τὴν λάμψιν τῶν ὡραίων των ὀμμάτων.
'Ιδοὺ ἔρχονται,—τὸν νεύουν μὲ τὸ πράσινον μανδῆλι,
καὶ τὸν δέχονται κολλῶσαι εἰς τὰ χείλη του τὰ χείλη!
Ὅστις πολεμῶν ἀπίστους εἰς τὴν μάχην ἀποθνήσκει,
ἡδονὰς ἀτελευτήτους μετὰ θάνατον εὑρίσκει.
. . . .

'Αλλὰ σύ, Γκιαοὺρ κακοῦργε, φοβερὰ θέλεις φωνάξει,
ὁ Μονκὶρ τὸ δρέπανόν του ὅταν κατὰ σοῦ τινάξῃ,
καὶ τὴν τιμωρίαν τούτου δὲν θὰ φύγῃς εἰ μὴ μόνον
διὰ νὰ περιπλανᾶσαι περὶ τοῦ 'Εβλὶ τὸν θρόνον,
ὅπου ἄσβεστον πῦρ ᾅδου θέλει καίει μὲ μανίαν
ἔσωθεν καὶ ἀπὸ ἔξω τὴν ἀχρείαν σου καρδίαν·

πόσους τοῦτο εἰς τὸ στῆθος πόνους θὰ σοὶ περιάψῃ
οὐδεὶς δύναται ν' ἀκούσῃ καὶ οὐδεὶς νὰ περιγράψῃ.
Πρῶτον ὅμως θὰ ἐξέλθῃς ἀπὸ τῆς ταφῆς τὸν λάκκον,
καὶ τὴν γῆν θὰ περιτρέχῃς μορφὴν ἔχων βρυκολάκων·
εἰς τὰ δώματα θὰ ἔμβῃς τῆς πατρῴας σου οἰκίας,
θέλων, τέρας, νὰ ῥοφήσῃς αἷμα τῆς οἰκογενείας.
Περὶ μέσας νύκτας πίνεις τὴν ζωὴν τῆς θυγατρός σου,
τὴν ζωὴν τῆς ἀδελφῆς σου καὶ αὐτῆς τῆς γυναικός σου·
τὴν τροφὴν ἀηδιάζεις καὶ τὸ πρόσωπόν σου στρέφεις,
τὸ ἡμισαπὲς πλὴν σῶμα πρέπει ἐξ αὐτῆς νὰ τρέφῃς.
Ἐν ᾧ δὲ τὰ θύματά σου τελευταῖον βλέμμα ῥίπτουν
καὶ κυττάζουν τὸν φονέα, τὸν πατέρ' ἀνακαλύπτουν·
φοβερὰς τότε κατάρας καὶ σὲ δίδουν καὶ τὰ δίδεις,
μεχρισοῦ τὴν γενεάν σου ἄψυχον ἐμπρός σου ἴδῃς.
Μία ὅμως, ἥτις θῦμα πρέπει καὶ αὐτὴ νὰ γένῃ,
νεωτέρα μὲν τὰ ἔτη, πλέον δὲ ἠγαπημένη,
θνήσκουσα θὰ κράζῃ, Πάτερ! κ' ἐνταυτῷ θὰ σ' εὐλογήσῃ·
θὰ σὲ καύσ' αὐτὴ ἡ λέξις καὶ τὰ σπλάγχνα σου θὰ σχίσῃ.
Πλὴν τί ὄφελος; νὰ πίῃς πρέπει καὶ αὐτῆς τὸ αἷμα,
νὰ ἰδῇς ἀπεσβεσμένον τὸ ἀκτινοβόλον βλέμμα,
βαθμηδὸν τῶν παρειῶν της μαραινόμενον τὸ χρῶμα,
κρυσταλλούμενον ἐκεῖνο τὸ λαμπρόν, γλαυκόν της ὄμμα.
Πρὸς τὴν κεφαλήν της τότε χεῖρα βέβηλον ἁπλόνεις,
καὶ τὴν κόμην τὴν ξανθήν της μανιώδης ἐκριζόνεις·
ἐξ αὐτῆς, ὁπόταν ἔζῃς, εἶχες πλοκαμίδα μίαν,
μαρτυροῦσαν πρὸς τὸ τέκνον ἔνθερμον φιλοστοργίαν·
τώρα τὴν λαμβάνεις ὅλην εἰς τοῦ τάφου σου τὸ βάθος,
μαρτυροῦσαν τὰς βασάνους καὶ τὸ φονικόν σου πάθος!
Οἱ ὀδόντες σου θὰ τρίζουν· ἀπὸ τ' ἄσαρκά σου χείλη
τῶν αἱμάτων σου θὰ στάζῃ ἡ καθαροτέρα ὕλη.

Τέλος ὕπαγε καὶ κλείσου εἰς τὸν σκοτεινόν σου λάκκον,
φύγε,—καὶ μετὰ δαιμόνων χοροπήδα τῶν παγκάκων·
πλὴν καὶ οὗτοι, βλέποντές σε, φεύγουσι τὸν μιαιφόνον,
ἐπειδὴ σὺ τέρας εἶσαι βδελυρότερον δαιμόνων!
. . . .

—« Τίς ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος; εἴπατέ μοι τίνος τόπου;
» Πολὺ γνώριμος ἡ ὄψις μ' εἶναι τούτου τοῦ ἀνθρώπου·
» πρὸ ἐτῶν μίαν ἑσπέραν, ἐνδημῶν εἰς τὴν πατρίδα,
» ἤμην εἰς ἀκτὰς ἐρήμους κ' αἴφνης ἔφιππον τὸ εἶδα,
» ἤλαυνε δὲ κατὰ κράτος μετὰ κρότων, μετὰ κτύπων,
» ὥστε πώποτε τοιοῦτον δὲν ἀνέβη ἄλλος ἵππον.
» Τότε εἶδα τὴν μορφήν του, καὶ τὴν εἶδα ἅπαξ μόνον·
» ὅμως ἔφερε σημεῖα ψυχικῶν τοιούτων πόνων,
» ὥστε τὴν ἀναγνωρίζω πάλιν μετὰ τόσον χρόνον.
» Ἐπ' αὐτῆς καὶ τώρα λύπη ἐπικάθηται βαρεῖα,
» καὶ τοῦ προσεχοῦς θανάτου σχεδὸν βλέπω τὰ σημεῖα ».

—« Εἰς τὸ προσεγγίζον θέρος τελειόνει ἕκτος χρόνος
» μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν μας ἀφοῦ ἦλθεν ἐδῶ μόνος·
» ἦλθε δὲ νὰ λησμονήσῃ εἰς αὐτὰς τὰς κατοικίας
» μαύρας κ' εἰς ἡμᾶς ἀγνώστους ὡς νομίζω κακουργίας.
» Πλὴν τὰς προσευχὰς ἐκεῖνος ἀποφεύγει τῆς ἑσπέρας,
» οὔτε ἐξομολογεῖται εἰς πνευματικοὺς πατέρας;
» οὔτ' ἂν ψάλλωμεν φροντίζει ὕμνους καὶ δοξολογίας,
» οὔτ' ἂν καίωμεν τὸν μέλει θυμιάματα λατρείας.
» Μελετᾷ εἰς τὸ κελλίον κατηφής, μεμονωμένος,
» καὶ οὐδεὶς ἡμῶν γνωρίζει τὴν θρησκείαν του, τὸ γένος.
» Ἀπὸ τὴν Τουρκίαν ἦλθεν, ἅμα δὲ αὐτὸς ἀπέβη
» εἰς τὴν κάτω παραλίαν, εἰς ἡμᾶς ἐδὼ ἀνέβη·

» δὲν μοὶ φαίνεται νὰ ἦναι ὅμως Τοῦρκος γεννημένος,
» ἡ μορφή του τὸν δεικνύει ὡς χριστιανὸν τὸ γένος·
» ἴσως δυστυχής τις εἶναι ἀποστάτης τῆς θρησκείας,
» θέλων πάλιν εἰς τοὺς κόλπους νὰ ἐλθῇ τῆς Ἐκκλησίας·
» ἀλλ' ἐν τούτοις μακρὰν φεύγει τῶν βωμῶν μας τῶν ἁγίων,
» οὔτε κοινωνεῖ τῶν θείων καὶ ἀχράντων μυστηρίων.
» Διὰ τῶν πολλῶν του δώρων ἡ μονή μας ὠφελήθη,
» καὶ μὲ ταῦτα τὸν Ἀββάν μας νὰ κερδίσῃ ἠδυνήθη·
» ἀλλ' ἡγούμενος ἂν ἤμην εἰς αὐτὰ ἐγὼ τὰ μέρη,
» οὔτε κἂν μίαν ἡμέραν ἤθελα τὸν ὑποφέρει,
» ἢ εἰς τῆς εἱρκτῆς τὸ σκότος ἤθελα καλὰ τὸν κλείσει,
» τὴν λοιπὴν ἐκεῖ ζωήν του ὡς κατάδικος νὰ ζήσῃ.
» Φλυαρεῖ, ὁπόταν ἔχῃ ὀπτασίας καὶ ἐκστάσεις,
» διὰ νέας βυθισμένας εἰς τὸν πόντον τῆν θαλάσσης·
» ἀναφέρει ξιφῶν κτύπους, Τούρκους ὀπισθοδρομοῦντας,
» ἀσεβεῖς τιμωρουμένους, καὶ ἐχθροὺς ψυχοῤῥαγοῦντας.
» Ἔξω ἑαυτοῦ τὸν εἶδαν ἐπὶ βράχων παραλίων
» νὰ λαλῇ, νὰ κράζῃ ὅτι ἡμαγμένος τις βραχίων (*),
» ἐκκοπεὶς πολλὰ προσφάτως ἀπὸ ἀντιπάλου σῶμα,
» μὴ φαινόμενος εἰς ἄλλο ἢ τὸ ἰδικόν του ὄμμα,
» ἔδειχνεν ἐντὸς τοῦ πόντου μὲ τὸν δάκτυλον ἓν μνῆμα
» καὶ τὸν ἔνευε νὰ πέσῃ εὐθὺς κάτω εἰς τὸ κῦμα. »
. . . .
. . . .

Τὴν μορφὴν αὐτοῦ κουκούλα μελανὴ κατακαλύπτει,
κάτωθεν δ' αὐτὸς ὡς δαίμων ζοφερὸν τὸ βλέμμα ῥίπτει.
Φοβερῶς τὸ ὄμμ' ἀνοίγει, ἄγρια δ' αὐτὸ κυττάζει,

(*) Βλέπε στίχ. 657—658.

καὶ τῶν παρελθόντων χρόνων πάθη ἄπειρα ἐκφράζει·
ἂν καὶ ἄστατον πλανᾶται καὶ τὴν ἔκφρασιν ἀλλάσσῃ,
τὸν παρατηροῦντα ξένον συνεχῶς καταταράσσει.
Ἴδε,—καί τινα μαγείαν αἴφνης θὰ παρατηρήσῃς,
καὶ κατάδηλον εἰς ὅλους καὶ ἀνέκφραστον ἐπίσης,
πολυδύναμόν τι πνεῦμα, ἀχαλίνωτον, γενναῖον,
πάσχον δίψαν ἐξουσίας καὶ ὑπακοὴν ἐμπνέον.
Ὡς ἡ ὄρνις τρέμει ὅταν ὄφις τὴν ἐνατενίζῃ,
καὶ δὲν δύναται νὰ φύγῃ, ἀλλὰ μόνον πτερυγίζει,
οὕτω καὶ ὁ ὀφθαλμός του, ὅταν βλέμμα προσηλόνῃ,
τὸν τολμῶντα ν' ἀντιβλέψῃ παρευθὺς ἀπονεκρόνει.
Ὅστις ἐκ τῶν καλογήρων καθ' ὁδὸν τὸν ἀπαντήσει
ἔντρομος ὑπὸ τοῦ φόβου θέλει νὰ παλινδρομήσῃ,
ὡς ἂν ὁ πικρός του γέλως κ' ἡ κακία τῶν ὀμμάτων
τῷ ἐνέπνεον καὶ φρίκην καὶ ἰδέας ἐγκλημάτων.
Σπανιώτατα ὁ γέλως συγκινεῖ αὐτοῦ τὸ χεῖλος,
πλὴν καὶ τότ' ὁ γέλως εἶναι, ὅλοι βλέπουσι προδήλως,
τῶν ἰδίων συμφορῶν του εἷς περίγελως ὀργίλος.
Ἴδε τὰ ὠχρά του χείλη τρέμοντα πῶς ἀναχαίνουν,
ἔπειτα πῶς συνενοῦνται κ' ἀπολιθωμένα μένουν,
ὡς ἂν ἡ ἀλαζωνεία ἡ ὀδύνη ὀξυτάτη
εἰς ἀκινησίαν πλέον αἰωνίαν τὰ ἐκράτει.
Καὶ καλήτερα! διότι αὐτὸς ὅταν ἐμειδία,
καθαρὰ χαρὰ δὲν ἦτο,—ἦτο Ἅδου εὐθυμία.
Λυπηρότερον δὲ εἶναι ἂν ζητήσῃ τις νὰ μάθῃ
ἄλλοτε τὸ πρόσωπόν του ποῖα συνεκίνουν πάθη·
δὲν ἀπέσβεσεν ὁ χρόνος ὅλους του τοὺς χαρακτῆρας,
καίτοι εἰς τοὺς πολυτίμους παγκακίστους παρενείρας·
ναί, γενναίων αἰσθημάτων ἔκφρασίς τις διεσώθη
μαρτυροῦσα ὅτι ὅλη ἡ ψυχὴ δὲν ἠχρειώθη,

ἂν καὶ ὅλη εἰς φρικώδεις κακουργίας ἐπεδόθη.
Ἐν ᾧ ὁ χυδαῖος βλέπει εἰς τὸ μέτωπόν του σκότος
ἀθεμίτων ἔργων μόνον καὶ ἐλέγχους συνειδότος,
ὁ σοφὸς ἀνακαλύπτει, ἐξετάζων ἐσκεμμένως,
καὶ φρονήματα γενναῖα καὶ λαμπρότατόν τι γένος.
Ἂν δ' ἀνωφελῆ ὑπῆρξαν,—ἂν ἡ ψυχικὴ ὀδύνη
σχεδὸν ἔφθειρεν ἐκεῖνα, τοῦτο δ' ἔγκλημα μολύνῃ,
ποτὲ τόσον λαμπρὰ δῶρα δὲν χαρίζονται τυχαίως,
δὲν στολίζεται μὲ ταῦτα πώποτε ἀνὴρ χυδαῖος·
καὶ ἡ μόνη αὐτῶν ὄψις πάντα ξένον ἀναγκάζει,
ἂν καὶ βλέπῃ ἴχνη μόνον, ἔντρομος νὰ τὰ θαυμάζῃ.
Ἡ καλύβη τὴν ὁποίαν ὁ καιρὸς κατακρημνίζει,
τὸ τοῦ ὁδοιπόρου βῆμα παντελῶς δὲν ἐμποδίζει·
ἀλλ' ὁ πύργος ὁ ὁποῖος πίπτει ἀπὸ τρικυμίαν
ἢ πολεμικὰς ἐφόδους, ἔχει φοβερὰν μαγείαν,—
καὶ ἑλκύει καὶ ἐκπλήττει ἔπαλξιν ἂν σώζῃ μίαν·
ἡ κισσοσκεπὴς ἀψίς του ἢ καὶ μία στήλη μόνη
ὑπερήφανος τὴν δόξαν τὴν ἀρχαίαν φανερόνει.

« Εἰς πολύπτυχον μανδύαν ὅλος περιτυλιγμένος,
» εἰς τοῦ νάρθηκος τὰς στήλας βηματίζει λυπημένος·
» ἔντρομοι τὸν βλέπουν ὅλοι, καὶ αὐτὸς μετ' ἀθυμίας
» βλέπει τὰς τῆς ἐκκλησίας τελουμένας λειτουργίας·
» ἀποσύρεται δὲ αἴφνης εὐθὺς ὅτε ἀντηχήσουν
» τοῦ χοροῦ αἱ ψαλμῳδίαι κ' οἱ πατέρες γονατίσουν·
» καὶ παρὰ τὴν πύλην μένει μ' ὄψιν καταπεπληγμένην,
» ἀπὸ φῶς ὠχρὸν λαμπάδος ἀμυδρῶς φωτιζομένην·
» ἐκεῖ μένει μέχρις ὅτου παύσουν τοὺς ψαλμοὺς οἱ ἄλλοι,
» καὶ τὰς προσευχὰς ἀκούων, προσευχὴν ποτὲ δὲν ψάλλει.
» Ἰδ' ἐκεῖ,— παρὰ τὸν τοῖχον αὐτὸς ἵσταται ἀκόμη·

» πίπτ' ὀπίσω ἡ κουκούλα, καὶ ἡ μέλαινά του κόμη
» ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ μετώπου χύνεται μὲ ἀταξίαν,
» ὡς ἂν τοὺς μελανωτέρους ὄφεις ἀπὸ τὴν ἀγρίαν
» καὶ φονώδη κεφαλήν της ἡ Γοργὼ εἶχ' ἐκριζώσει,
» κ' εἰς τὴν κεφαλὴν ἐκείνου ἔσπευσε νὰ προσαρμόσῃ.
» Ναὶ μὲν φέρει παρομοίαν μὲ ἡμᾶς ἐνδυμασίαν,
» ἐπειδὴ ὅμως ἠρνήθη τὴν τακτὴν ὀρκωμοσίαν,
» ἡ ἀνιερός του κόμη εἰς κουρὰν δὲν ὑπεβλήθη·
» ὄχι ὑπὸ εὐσεβείας,—ὑπὸ τύφου ἐκινήθη
» νὰ προσφέρ' εἰς τὴν μονήν μας τόσα πλούτη, τόσα δῶρα·
» οὔτ' εὐχὴν αὐτὸς οὐδ' ὅρκον δὲν ἐπρόφερεν ὡς τώρα·
» Ἴδε,—τώρα ὅτε ὕμνοι εἰς τὸν ἦχον τῶν κωδώνων
» ζωηρότεροι ὑψοῦνται πρὸς τὸν τοῦ Ὑψίστου θρόνον,
» τὰς κατώχρους παρειάς του καὶ τὴν φυσιογνωμίαν
» τὴν ψυχράν, ἥτις ἑνόνει τύφον μὲ ἀπελπισίαν!
» Μακράν, ἅγιε Φραγκίσκε, τοῦ βωμοῦ μας τοῦ ἁγίου
» ἄπαγε τὸν ἄνδρα τοῦτον! ἄλλως ἡ ὀργὴ κυρίου
» θ' ἀποκαλυφθῇ ἐνταῦθα διὰ φοβεροῦ σημείου.
» Ἂν ποτὲ ὁ δαίμων ὄψιν ἐνεδύθη ἀνθρωπίνην,
» εἶμαι πάντη πεπεισμένος ὅτι ἔλαβεν ἐκείνην.
» Μὰ τὸ ἔλεος τὸ θεῖον! αὐτὸς ὅταν μᾶς κυττάζῃ,
» ὄχι, ὄχι! οὔτ' ἀγγέλους οὔτ' ἀνθρώπους ὁμοιάζει! »

Πᾶσα τρυφερὰ καρδία ἐρωτεύεται εὐκόλως,
εἰς τὸν ἔρωτα πλὴν ὅλη παραδίδεται δυσκόλως.
Ἀσθενής, δὲν ὑποφέρει τὰ ὀδυνηρά του βέλη,
καὶ δειλή, νὰ διατρέχῃ τοὺς κινδύνους του δὲν θέλει.
Μόνον εἰς σκληρὰς καρδίας σφοδρὸς ἔρως ἐμφωλεύει·
αὐταὶ φέρουν πληγὰς ὅπου ὁ καιρὸς δὲν θεραπεύει.
Τ' ὀρυκτὸν ἀνάγκη πρῶτον εἰς τὸ πῦρ νὰ κοκκινίσῃ

διὰ νὰ προσλάβῃ στίλψιν, διὰ ν' ἀκτινοβολήσῃ·
εἰς τὰς φλόγας τῆς καμίνου κάμπτεται καὶ τακεροῦται,
ἀλλ' ἡ φύσις τοῦ σιδήρου οὔτε τότε ἀλλοιοῦται·
δεκτικὸς κατεργασίας γίνεται εὐκόλου μόνον,
καλὸν ὄργανον ἀμύνης, καλὸν ὅπλον διὰ φόνον·
θώραξ, κατὰ τῶν κινδύνων τὴν ζωὴν ὑπερασπίζει·
σπάθη, εἰς τὰ αἵματά του τόν ἐχθρὸν κατακρημνίζει·—
ἂν δ' ἐκ τούτου τοῦ μετάλλου ἐγχειρίδιόν τι γείνῃ,
δυστυχία εἰς ἐκεῖνον ὅστις τὴν ἀκὴν ὀξύνει.
Οὕτω τήκεται, μορφοῦται καὶ ἡ σιδηρᾶ καρδία
ἀπὸ τῶν παθῶν τὰς φλόγας, ἀπὸ κάλλη γυναικεῖα·
παρ' αὐτῶν δὲ ἀφοῦ ἅπαξ καὶ σκοπὸν καὶ σχῆμα λάβῃ,
τοῦ νὰ ἦναι ὅ τι εἶναι πλέον πώποτε δὲν παύει,
κανεὶς πλέον δὲν τὴν κάμπτει,—εὐκολώτερα τὴν θραύει.
. . . .
. . . .

Ἂν μετὰ τὰς δυστυχίας ἐγκαταλειφθῶμεν μόνοι,
πολὺ τοῦτο τῆς ψυχῆς μας τὰ δεινὰ δὲν ἐλαττόνει·
ἔρημος, κενὴ καὶ μόνη κ' εἰς ἀπραγμοσύνην ὅλη,
θ' ἐπροτίμα νέον πόνον, ὅστις θὰ τὴν ἐνησχόλει.
Ἀηδία εἶναι ὅλα, καὶ αὐτὴ ἡ ὕπαρξίς μας,
ἂν δὲν ἔχωμεν κανένα κοινωνὸν τῆς ἡδονῆς μας.
Ὅταν τις τῆς συμπαθείας τὴν ψυχήν ἀποστερήσῃ,
μίαν ἔχ' αὐτὴ ἀνάγκην, μίαν μόνην,—νὰ μισήσῃ·
Ὁμοιάζει νεκρὸν ὅστις εἰς τὸ σκότος τῶν μνημάτων
συνερχομένος ἐξαίφνης, θὰ ᾐσθάνετο φρυάττων
σκώληκας περὶ τὰ μέλη παγετώδεις νὰ ἑρπύζουν,
νὰ ἀθροίζωνται ἐπάνω καὶ τὰς σάρκας νὰ βροχθίζουν,
αὐτὸς ὅμως μὴ ἰσχύων τοὺς ἐχθροὺς ν' ἀπομακρύνῃ,

να τὴν τρώγωσιν ἡσύχως ἐξ ἀνάγκης τοὺς ἀφίνει·
ὁμοιάζει τῆς ἐρήμου τὸ πτηνόν, ὅπου ἐμπήγει
εἰς τὸ στηθός του τὸ ῥύγχος κ' αἵματος πηγὴν ἀνοίγει,
θέλον ἐκ φιλοστοργίας τὴν ζωὴν νὰ θυσιάσῃ
καὶ τὴν πεῖναν τῶν κρωζόντων νεοττῶν του νὰ χορτάσῃ·
ἀλλ' ἐν ᾧ ἀπὸ τὸ στῆθος ῥέουσι τὰ αἵματά του,
βλέπει αἴφνης ὅτι εἶναι—ἔρημος ἡ φωλεά του.
Αἱ δριμύτεραι ὀδύναι ἄωτον εἶν' εὐτυχίας
ὡς πρὸς τὸ κενὸν ἐκεῖνο τὸ φρικῶδες τῆς καρδίας,
ὡς πρὸς τὴν γυμνὴν, ἀμμώδη τοῦ νοός μας ἐρημίαν,
ὅτε ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει ἐνασχόλησιν καμμίαν.
Ποῖος οὐρανὸν νὰ βλέπῃ ἔρημον θ'ηὐχαριστεῖτο;
ποῖος, ἂν νεφῶν κ' ἡλίου αἰωνίως γυμνὸς ἦτο;
Κάλλιόν τις νὰ παλαίῃ μὲ τοῦ πόντου τοὺς πατάγους,
ἢ σωθείς, μακρὰν νὰ κῆται τῶν κλυδώνων τοῦ πελάγους,
ἐῤῥιμμένος, ἀφ' οὗ παύσῃ ἡ μανία τοῦ τυφῶνος,
εἰς αἰγιαλοὺς ἐρήμους ναυαγὸς οἰκτρὸς καὶ μόνος,
καὶ ἐν μέσῳ τῆς γαλήνης, εἰς μυχὸν ἄνευ κυμάτων,
ν' ἀποθνήσκῃ κατ' ὀλίγον μακρὰν ὅλων τῶν βλεμμάτων·—
ἀπὸ κεραυνίους φλόγας κάλλιον νὰ γείνῃ κόνις,
ἢ νὰ σήπηται βραδέως μόνος ἐπὶ πέτρας μόνης.
. . . .

—« Πάτερ! ἔζησας ἡσύχως, περὶ προσευχῶν φροντίζων
» κ' εἰς τὸ κομβοσχοίνιόν σου νέας πάντοτ' ὁρμαθίζων·
» εἰς ἁμαρτωλῶν καρδίας φέρων βάλσαμον ἐλπίδων,
» σὺ αὐτὸς ἄνευ κακίας καὶ χωρὶς ἄλλων φροντίδων,
» παθὼν μόνον τὰς συνήθεις εἰς ἀνθρώπους δυστυχίας,
» ἰδοὺ πῶς εἰς γῆρας ἦλθες ἐκ τῆς νέας ἡλικίας,
» καὶ τὸν ὕψιστον δοξάζεις ἀπὸ τῆς ψυχῆς τὰ βάθη,

» ἐπειδὴ σὲ ηὐσπλαγχνίσθη καὶ δὲν σ' ἔστειλε τὰ πάθη
» τῶν ἁμαρτωλῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐκ μετανοίας
» ἐμπιστεύονται τὰς θλίψεις καὶ τ' ἀπόκρυφά των λάθη
» εἰς τὸ καθαρόν σου στῆθος, στῆθος πλῆρες εὐσπλαγχνίας.
» Ἐγὼ ἔζησα ὀλίγον· τοὺς ὀλίγους δ' αὐτοὺς χρόνους
» πολλὰς εἶχα ἀπολαύσεις πλειοτέρους ὅμως πόνους·
» μὲ τὸν ἔρωτα ἐν τούτοις καὶ μὲ τὰς μονομαχίας
» ἠδυνήθην ν' ἀποφύγω τῆς ζωῆς τὰς ἀηδίας.
» Εὐθυμῶν μετὰ τῶν φίλων, πολεμῶν κατὰ τῶν ἄλλων,
» ἔφευγα τὸν χαῦνον βίον, κ' ἔζων ἐν τῷ μέσῳ σάλων.
» Τώρα ὅτε οὔτε ἔρως οὔτε μῖσος δὲν μὲ μένει,
» ὅτε πλέον οὔτε τύφος οὔτ' ἐλπὶς δὲν μὲ θερμαίνει,
» προτιμῶ νὰ ἦμαι μᾶλλον εἷς τῶν ἀηδῶν σκωλήκων
» ὅπου ἕρπουν εἰς τοὺς τοίχους τῶν εἱρκτῶν τῶν καταδίκων,
» ἢ νὰ ζῶ,—καθὼς ζῶ τώρα,— ἔχων τὴν ψυχὴν εἰς φθίσιν,
» βυθισμένος εἰς τὴν σκέψιν εἴτε χάσκων πρὸς τὴν φύσιν.
» Ἡσυχίαν τώρα θέλω,—τόσον ὅμως γαληναίαν,
» ὥστε τῆς ὑπάρξεώς μου νὰ μὴν ἔχω τὴν ἰδέαν.
» Ὅ τι εὔχομαι θὰ γείνῃ· ναί, τὸ τέλος μου ἐγγίζει,
» καὶ θ' ἀναπαυθῶ εἰς ὕπνον, ὅστις δὲν θὰ μ' ἐνθυμίζῃ
» τὸ τί ἤμην, τί καὶ τώρα ἤθελα νὰ ἤμην πάλιν.
» Ἂν καὶ θεωρῇς μὲ φρίκην σὺ τὰ ἔργα μου μεγάλην,
» δὲν εἶν' ἄλλο εἰμὴ τάφος τώρα ἡ ἐνθύμησίς μου
» ἡδονῶν ἀποθαμμένων, ὁ δὲ τάφος μου—ἐλπίς μου·
» ὤ, καλήτερα ἂν τότε συναπέθνησκα μ' ἐκείνας
» καὶ νὰ μὴ κατεσηπόμην ἀπὸ τὰς μακρὰς ὀδύνας·
» οὐδὲν ἧττον τὰς ὑπέστην ὅλας μετὰ καρτερίας,
» τοὺς δριμεῖς ὑπέστην πόνους ἀπεράντου ἀγωνίας·
» δὲν ἠθέλησα νὰ στρέψω κατ' ἐμοῦ χεῖρ' αὐτοκτόνον,
» μιμητὴς μωρῶν ἀρχαίων ἢ ψοφοδεῶν συγχρόνων·

» καὶ ὁ θάνατος ἐν τούτοις δὲν μ' ἐπτόει· τοὐναντίον,
» μὲ χαρὰν θὰ τὸν ἀπήντων εἰς τῆς μάχης τὸ πεδίον,
» ἂν ὡς λάτριν του ὁ Ἔρως δὲν μὲ ἤθελε δεσμεύσει,
» κ' ἤθελα, τῆς δόξης φίλος, ὑπὲρ ταύτης κινδυνεύσει.
» Ἐκινδύνευσα,—ἀλλ' ὄχι δάφνας διὰ νὰ θερίζω·
» καταγέλαστος θὰ ἤμην περὶ δάφνης νὰ φροντίζω·
» τὴν ἀφίνω εἰς τοὺς ἄλλους, εἰς ματαίους θιασώτας
» τῶν μεγάλων ὀνομάτων κ' εἰς ἐμμίσθους στρατιώτας.
» Βάλλε πλὴν καταντικρύ μου κανὲν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον
» ἄξιον νὰ τὸ νομίζω τῶν ἀγώνων μου βραβεῖον,—
» τὴν ἠγαπημένην νέαν ἢ τὸν στυγερὸν ἐκεῖνον,—
» καὶ εὐθὺς τὸν δρόμον τρέχω τῶν αἱμάτων καὶ κινδύνων,
» διασχίζω πυρὸς φλόγας, δάσος ὅλον ἀκοντίων,
» κ' εἴτε σώζω τὴν φιλτάτην εἴτε σφάζω τὸν ἀχρεῖον.
» Πίστευε εἰς τὸν λαλοῦντα· δὲν σοὶ λέγει εἰ μὴ μόνον
» πράξεις κ' ἔργα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἔπραξε πρὸ χρόνων.
» Καὶ ὁ θάνατος τί εἶναι; Τὸν ἀνδρεῖον δὲν τὸν μέλει,
» ὁ δειλὸς τὸν ὑποφέρει, καὶ ὁ δυστυχὴς τὸν θέλει·
» λοιπὸν φύγε πρὸς ἐκεῖνον, ὦ ζωή, ὅστις σὲ στέλλει!
» Ἄλλοτ' εὐτυχὴς καὶ μέγας, εἶχα ἄκραν ἀφοβίαν
» ἐν τῷ μέσῳ τῶν κινδύνων,—τώρα φόβον καὶ δειλίαν;
. . . .

» Τὴν ἠγάπων,—ὄχι ὄχι,—πάτερ! τὴν ἐθεοποίουν·
» πλὴν καὶ στόματα χυδαῖα λέξεων τοιούτων βρύουν·
» ὄχι λέξεις, ἔχω ἔργα τῆς ἀγάπης μου σφραγῖδα,—
» κύτταξε ἐκεῖ τὴν σπάθην, φέρει αἵματος κηλῖδα·
» ἀναπότριπτος θὰ μένῃ εἰς τὴν κοπτερὰν κοπίδα.
» Δι' ἐμὲ αὐτὴ ἐχάθη, δι' αὐτὴν αὐτὸ ἐχύθη
» ἀφ' ἑνὸς ἀλιτηρίου ἀντιπάλου μου τὰ στήθη.

» Τί μὲ ἀγριοκυττάζεις; ὄχι, μὴ τὸ γόνυ κλίνε,
» ναὶ μὲν φόνος εἶν' ἡ πρᾶξις, ἁμαρτία πλὴν δὲν εἶναι·
» μάλιστα ὡς φόνος Τούρκου πρέπει νὰ σ' εὐχαριστήσῃ,
» ἐπειδὴ αὐτὸς ἀσπόνδως τὴν θρησκείαν σου ἐμίσει·
» τ' ὄνομα τοῦ Ναζωραίου εἰς τὴν ἄπιστον καρδίαν
» πλειοτέραν ἢ ὁ οἶνος ἐπροξένει ἀηδίαν.
» Ὁ ἀγνώμων! ἂν δὲν ἦτο στιβαρότατος βραχίων,
» ἱκανὸς νὰ διευθύνῃ φονικώτατον σπαθίον,
» Γαλιλαῖοι, ἀπὸ χεῖρας τῶν ὁποίων κατεσφάγη,
» (εἰς τὸν οὐρανὸν τῶν Τούρκων καλὸν δρόμον ἂς ὑπάγῃ,)
» τίς ἠξεύρει πόσα ἔτη αἱ ὁρμητικαὶ Χουρί του
» ἤθελον τὸν περιμένει εἰς τὴν πύλην τοῦ προφήτου!
» Τὴν ἠγάπων,— ἡ ἀγάπη νὰ ὁρμήσῃ δὲν διστάζει
» ὅπου λύκος ἐκ τοῦ φόβου καὶ πεινῶν δὲν πλησιάζει·
» ὅταν δὲ τολμᾷ τοσοῦτον, ὢ θὰ ἦτον ἀδικία,
» ἂν τὸ κέρδος της τὸ μόνον ἦτο ἡ ἀποτυχία.
» Διατί, ποῦ, πῶς καὶ πότε, δι' αὐτὰ ἀδιαφόρει·
» τοῦτο μόνον μάθε, ὅτι μ' ἀντηγάπα καὶ ἡ κόρη.
» Πλὴν πολλάκις ὅταν τώρα τὴν ἀθλίαν ἐνθυμῶμαι,
» τῆς ἀγάπης της τὴν ὥραν ὁλοψύχως καταρῶμαι.
» Ἐτελεύτησε κ' ἐχάθη, ὅμως πῶς μὴ μ' ἐρωτήσῃς·
» εἰς τὸ μέτωπον ἰδέ με, καὶ εὐθὺς θὰ ἐννοήσῃς! . . .
» εἰς τὸ μέτωπόν μου φέρω ἀνεξάλειπτον ἓν στίγμα
» ὡς ἐκεῖνο τὸ τοῦ Κάϊν, τοῦ ἐγκλήματός μου δεῖγμα.
» Πρὶν δὲ μὲ καταδικάσῃς, ἄκουσόν με· ἐγὼ μόνον
» ἀφορμὴ κ' αἰτία εἶμαι, ἄλλος ἔπραξε τὸν φόνον·
» καὶ ἐγὼ ἀναντιρρήτως ἤθελα τὴν θανατώσει,
» ἂν αὐτὴ καθὼς ἐκεῖνον ἤθελε κ' ἐμὲ προδώσει,
» ἀλλ' αὐτὴ αὐτὸν προδίδει—καὶ αὐτὸς τὴν θυσιάζει·
» ἀλλ' αὐτὴ ἐμὲ ἠγάπα—καὶ ἡ σπάθη μου τὸν σφάζει.

» Ναὶ μὲν ἦτο τοῦ θανάτου καθὸ ἄπιστος ἀξία,
» ὅμως πίστις πρός με ἦτο ἡ τοιαύτη ἀπιστία.
» Αὐτὴ μ' ἔδωκε τὸ μόνον τὸ ὁποῖον τυραννίαν
» πώποτε ν' ἀναγνωρίσῃ δὲν ἐνδίδει,—τὴν καρδίαν·
» ἐγὼ δ' ὅστις νὰ τὴν σώσω ἀργὰ ἔφθασα,—ἆ κρίμα!—
» δίδω ὅ τι ἠδυνάμην νὰ τῇ δώσω εἰς τὸ κῦμα,—
» δίδω τί;—καλὸν καὶ τοῦτο!—εἰς τὸν ἔχθιστον ἓν μνῆμα.
» Ὄχι οὗτος, ἀλλ' ἐκείνη μὲ καταλυπεῖ ἡ νέα,
» αὐτὴ μ' ἤλλαξε τοσοῦτον κ' ἔγεινα φρικώδης θέα.
» Δι' αὐτὸν ἦτο γραμμένον· καὶ τὸ ἤξευρε, διότι
» ὁ βαρὺς Ταχίρης εἶχε τὸν εἰδοποιήσει ὅτι
» εἰς τὰ ὦτα ἐνεβόμβουν τὰ προφητικά του κρότοι,
» βαθεῖς κρότοι πυροβόλων ὡς βρονταὶ θανατηφόροι,
» ὅτε τὸ στενὸν ἐπάτουν διαβαίνοντες τὰ ὄρη.
» Εἷς τῶν μαχομένων ὅμως αὐτὸς ἔπεσε τόν κλόνον,
» ὅπου πίπτων τις δὲν ἔχει ἀγωνίαν οὔτε πόνον!
» εἰς τὸν Μωαμὲθ ὑψώθη μόνον ἅπαξ ἡ φωνή του,
» καὶ πρὸς τὸν 'Αλλὰχ ὁ νοῦς του,—καὶ ἐξῆλθεν ἡ ψυχή του (*).
» Μ' ἀνεγνώρισε κ' ἐχύθη,—ὥρμησα κ' ἠναντιώθη·—
» μετ' ὀλίγον πίπτ' ἐμπρός μου, εἰς τὴν γῆν δ' ἀφ' οὗ ἐστρώθη,
» τὸν κυττάζω μέχρις ὅτου εἶδα ὅτι ἐνεκρώθη (**)·
» ἐν ᾧ ὡς ἀπὸ σιγύνην πληγωμένος πάνθηρ ἦτον,
» τῶν σημερινῶν μου πόνων δὲν ᾐσθάνετο τὸ τρίτον!
» περιέργως παρετήρουν τὰς στιγμάς του τὰς λοισθίας,
» κ' εἰς τὸ βλέμμα του ἐζήτουν ἴχνος τι ἀδημονίας·

(*) Βλ. στίχ. 679—682·

(**) Τὴν σκηνὴν ὅπου ὁ Χασὰν ἀναγνωρίζει μεταξὺ τῆς ληστρικῆς συμμορίας τὸν Γκιαοὺρ ἀλβανικὴν ἐνδυμασίαν φέροντα, βλέπ. εἰς στίχ. 610—619, τῆς δὲ ἄλλης ὅπου ὁ Γκιαοὺρ ἐμπήγει ἐξεταστικὸν βλέμμα ἐπὶ τοῦ νεκροῦ Χασάν, βλέπε τὴν εἰκόνα εἰς στίχ. 669—674.

» εἰς τὴν πελιδνήν του ὄψιν, τὴν νεκράν, ἀλλὰ ἀγρίαν,
» ἀνεκάλυψα τὴν λύσσαν,—μεταμέλειαν καμμίαν.
» Ὤ, τῆς ἐκδικήσεώς μου τί δὲν ἔδιδ' ἡ μανία,
» ἐὰν τῆς ἀπελπισίας ἀνεκάλυπτε σημεῖα,
» μεταμέλειαν βραδεῖαν εἰς τὴν ὥραν τὴν ὑστάτην,
» ὅτε ἡ μετάνοιά μας ὅλη καταντᾷ εἰς μάτην,
» δὲν ἰσχύει τὰ τοῦ τάφου φόβητρα ν' ἀποσοβήσῃ,
» οὔτε τὴν ψυχὴν νὰ σώσῃ, οὔτε νὰ παρηγορήσῃ!
. . . .

» Καὶ τὸ αἷμα κρῦον εἶναι εἰς τὰ κλίματα τὰ κρῦα,
» κ' ἡ ἀγάπη μόλις εἶναι τοῦ ὀνόματος ἀξία·
» ἀλλ' ἡ ἰδική μου ἦτο ὡς ἡ λάβα ἥτις βράζει
» εἰς τὰ ἔγκατα τῆς Αἴτνης καὶ ἐκρήξεις ἑτοιμάζει.
» Ἐγώ, πάτερ, δὲν ἠξεύρω μ' εὐγλωττίαν, καθὼς ἄλλοι,
» γυναικῶν νὰ περιγράφω ἤτοι ἔρωτας ἢ κάλλη·
» ἂν αἱ φλέβες ὅλαι βράζουν, ἂν ἡ ὄψις χρῶμ' ἀλλάσσῃ,
» ἂν τὰ χείλη δὲν γογγύζουν, ἐν ᾧ πόνος τὰ σπαράσσει,
» ἂν ἐγκέφαλος παράφρων, καὶ καρδίας σφοδρὰ πάθη,
» καὶ τολμήματα μεγάλα, καὶ ἡματωμένη σπάθη,
» καὶ ἂν ὅ τι ἡ ᾐσθάνθη ἢ αἰσθάνετ' ἡ ψυχή μου,
» εἶν' ἀγάπη,—ἡ ἀγάπη αὐτὴ ἦτο ἰδική μου!
» λυπηρὸς δὲ τούτου μάρτυς εἶναι ὅλη ἡ ζωή μου.
» Δὲν ἠμπόρουν νὰ στενάζω, νά παρακαλῶ, νὰ κλαίω·
» ἔπρεπεν ἢ νὰ τὴν ἔχω ἢ νὰ παύσω ν' ἀναπνέω.
» Ἀποθνήσκω πλέον· ὅμως εἰς τὴν γῆν ὅπου ἀφίνω
» εὐτυχὴς ὑπῆρξα· τώρα ἂς γενῶ, ὅ τι ἂν γίνω·
» Ἔπαθα ὅ τι ἐζήτουν,—λοιπὸν δὲν παραπονοῦμαι·
» ἂν καὶ ἔχασα τὰ πάντα, καρτερίας δὲν στεροῦμαι·
» καὶ τὴν Λεϊλὰν ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ λησμονήσω,

» ἕτοιμος θὰ ἤμην πάλιν τὴν αὐτὴν ζωὴν νὰ ζήσω,
» μ' ἴσας ἡδονὰς καὶ λύπας ἐκ δευτέρου ν' ἀγαπήσω.
» Ἀποθνήσκοντα, ὦ πάτερ, μὲ κατέχει πικρὰ λύπη,
» ἀφορᾷ δ' ἐκείνην ἥτις ἐκ τοῦ κόσμου ἤδη λείπει·
» ἄταφος κοιμᾶται κάτω εἰς τὸ ποντοπόρον κῦμα....
» Ἆ, εἰς τὴν ξηρὰν ἂν εἶχεν ἡ ταλαίπωρος τὸ μνῆμα,
» πῶς θὰ ἔσπευδα νὰ παύσω εἰς τὸν ἴδιόν της τάφον
» τῆς καρδίας μου τὸν πόνον καὶ τοὺς κτύπους τῶν κροτάφων!
» Ἦτο πλάσμα ζωογόνον, φῶς καὶ θάλπος διαχέον·
» ἂν τὴν ἔβλεπέ τις ἅπαξ, δὲν τὴν ἐλησμόνει πλέον·
» ὥστε τώρ' ὁ ὀφθαλμός μου ἂς στραφῇ ὅπου ἂν θέλῃ,
» αὐτὴ λάμπουσα ὡς ἄστρον ἔμπροσθέν μου ἀνατέλλει!

» Ναί, φῶς εἶναι ἡ ἀγάπη, φῶς πηγῆς ἐπουρανίου,
» καθαρὸς σπινθὴρ ἐκείνου τοῦ πυρὸς τοῦ ἀϊδίου,
» τοῦ ὁποίου κοινωνοῦμεν μετ' ἀγγέλων τῶν ἀΰλων
» διὰ νὰ μᾶς ἀπαλλάττῃ τῶν παθῶν τῶν χαμαιζήλων.
» Εἰς τὸν οὐρανὸν ὑψοῦται ἡ ψυχὴ προσευχομένη,
» ἀλλ' ὁ ἔρως τὴν βιάζει εἰς τὴν γῆν νὰ καταβαίνῃ.
» Ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ ὑψίστου εἶναι αἴσθημ' ἀναβλύζον,
» ἀπὸ λογισμῶν φιλαύτων τὴν καρδίαν καθαρίζον·
» αἴγλη τις κατερχομένη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων,
» περιστέφουσα μὲ κύκλον τὴν ψυχὴν ἀκτινοβόλον.
» Ἡ ἀγάπη μου δὲν ἦτο ἁγνὴ τόσον καὶ τελεία·
» ἴσως ἦτο μὲ τῶν ἄλλων τὴν ἀγάπην παρομοία·
» νόμιζέ την ὅ τι θέλεις, βάπτισέ την ἁμαρτίαν·
» πλὴν τὴν Λεϊλὰν μὴ λέγε, ὦ μὴ λέγε ἀνοσίαν!
» ὄχι, ὄχι, τῆς ζωῆς μου ἀστὴρ ἦτο φωτοβόλος·
» ἀπεσβέσθη, φεῦ! καὶ τώρα εἰς τὸ σκότος κεῖμαι ὅλος.
» Ὦ, ἂς ἔβλεπα τοῦ ἄστρου τὸ φῶς πάλιν τοῦ φιλτάτου,

» κ' εἰς τὸν Ἅδην ἂς μ' ὡδήγει κ' εἰς βασάνους τοῦ θανάτου.
» Πρέπει ν' ἀπορῇς ἂν ὅστις χάσῃ πᾶσαν εὐτυχίαν,
» κ' εἰς τὸ μέλλον του δὲν ἔχῃ οὔτε κἂν ἐλπίδα μίαν,
» ἀπαθῶς δὲν ὑποφέρῃ τὰ παθήματά του πλέον,
» καὶ τὴν τύχην ὡς παράφρων αἰτιᾶται τελευταῖον;
» ἂν ἐξ ἀπονοίας τότε τὴν κακὴν ὁδὸν βαδίσῃ,
» ὥστε ἀπὸ ταλαιπώρου καὶ κακοῦργος καταντήσῃ;
» Ὅστις ἐνδομύχως ἔχει πληγωμένην τὴν καρδίαν,
» ὤ, ἐκεῖνος δὲν φοβεῖται ἔξωθεν πληγὴν καμμίαν·
» καὶ ὁπόταν καταπίπτῃ ἀπὸ ὕψος παραδείσου,
» δὲν κυττάζει εἰς τί βάθος θ' ἀποθάνῃ τῆς ἀβύσσου!
» Ἄγριον θὰ μὲ νομίζῃς καὶ σκληρόν, ὦ γέρων, τώρα,
» πολὺ ὅμοιον τοὺς τρόπους μ' ὄρνεα τὰ σαρκοβόρα·
» τ' ὄμμα σου μοὶ λέγει ὅτι σοὶ ἐμπνέω ἀηδίαν·
» ἔπρεπε νὰ ὑποφέρω καὶ αὐτὴν τὴν τιμωρίαν!
» Ἔχεις δίκαιον· τῷ ὄντι ὁμοιάζω μὲ τοὺς γύπας,
» πανταχοῦ ὅθεν διέβην φόνον ἔφερα καὶ λύπας·
» ὅμως ἀπὸ τὴν τρυγόνα ἔλαβα ὡς μάθημά μου—
» ν' ἀποθνήσκω πιστὸς μένων εἰς τὸν πρῶτον ἔρωτά μου.
» Ἄνθρωποι! ἰδοὺ καὶ ἄλλο μάθημα νὰ διδαχθῆτε
» ἀπὸ ὄντα τὰ ὁποῖα αὐθαδῶς περιφρονεῖτε·
» καὶ οἱ ὄρνεις οἱ ὁποῖοι εἰς τὰ σύννεφα πετῶσιν,
» καὶ οἱ κύκνοι οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν λίμνην κολυμβῶσιν,
» μίαν σύντροφον λαμβάνουν,—μίαν μόνην ἀγαπῶσιν.
» Εἰς μεταβολὰς οἱ κοῦφοι τὰς ἀπαύστους ἂς κομπάζουν,
» ἂς περιγελῶσιν ὅλους ὅσοι δὲν τοὺς ὁμοιάζουν,
» ἂς καυχῶνται ἐπὶ τούτῳ ὡς τ' ἀνόητα παιδία,—
» δι' ἐμὲ κανὲν δὲν ἔχει θέλγητρον ἡ ποικιλία·
» καὶ παρὰ τοὺς ἄνδρας τούτους, τὰ διεφθαρμένα ὄντα,
» πλέον σέβομαι τὸν κύκνον τὸν ἐν ἐρημίᾳ ζῶντα,

» καὶ τὰς μωροπίστους νέας πλέον ἢ τοὺς ἐπιόρκους
» οἵτινες τὰς ἀπατῶσι μ' ὑποσχέσεις καὶ μὲ ὅρκους.
» Πρᾶξις ἄτιμος τοιαύτη, ὄχι, δὲν μὲ κηλιδόνει.—
» Λεϊλά! τὸν νοῦν μου ὅλον σὺ διεύθυνας, σὺ μόνη!
» Σὺ κακία, ἀρετή μου· σὺ χαρά μου, πόνος, φῶς μου·
» σὺ ἐλπίς μου ἐκεῖ ἄνω,—σὺ τὸ πᾶν ἐπὶ τοῦ κόσμου!
» Ὡς σὺ ἄλλη δὲν ὑπάρχει ἐπ' αὐτοῦ τοῦ κόσμου ὅλου·
» πλὴν καὶ ἂν τυχὸν ὑπάρχῃ, ἀδιαφορῶ διόλου·
» οὐδὲ βλέμμα μου ἑλκύει τὸ ἑξῆς γυνὴ καμμία,
» ὅσον ἂν σὲ ὁμοιάζῃ, ἂν δὲν εἶσαι ἡ ἰδία.
» Τῆς νεότητος τὰ λάθη, τ' ἄπειρα ἐγκλήματά μου,
» ὁ ἐγγίζων θάνατός μου,—μαρτυροῦν τὸν ἔρωτά μου!
» ὅλα μάταια! σὺ ἦσο τῆς ψυχῆς μου ἡ κυρία,
» σὺ καὶ τώρα αὐτῆς εἶσαι ἡ εὐάρεστος μανία!

» Αὐτὴ εἶχεν ἀποθάνει, κ' ἐγὼ ἔζων! ἀλλ' ἐκείνη
» μὴ νομίσῃς ὅτι ἦτο ζωὴ πλέον ἀνθρωπίνη·
» ἔτρεφον ἐντὸς τοῦ στήθους ἕνα ὄφιν ἰοβόλον,
» ὅστις σφίγγων τὴν καρδίαν μ' ἐξηγρίονε καθ' ὅλων.
» Ἀδιάκριτος ὁ χρόνος,—μισητὴ ἡ οἰκουμένη,—
» καὶ τοῦ σύμπαντος ἡ κτίσις ἀηδίαν μ' ἐπροξένει·
» συνεπνίγοντο ἀθρόα εἰς τὸ σκότος τὸ ἐντός μου,
» ὅσα χρώματα τὸ πάλαι μ' ἔθελγον τοῦ ἔξω κόσμου.
» Σὲ τὰ εἶπα—τὰ γνωρίζεις τὰ ἐπίλοιπα συμβάντα,
» τὰς βασάνους μου ἐν μέρει, τὰ ἐγκλήματά μου πάντα.
» Παῦσαι νὰ λαλῇς ἐν τούτοις περὶ μετανοίας τώρα·
» ἡ ὑστάτη μου, ὡς βλέπεις, πλησιάζει πλέον ὥρα.
» Ἔπειτα τοὺς εὐσεβεῖς σου λόγους ὅπως καὶ ἂν στρέψῃς,
» τὰ γενόμενα, σὺ γέρων, δύνασαι νὰ καταστρέψῃς;
» Δὲν ἀγνωμονῶ· ἀλλ' ὅμως εἰς αὐτήν μου τὴν καρδίαν

» εἶν' ἀδύνατον νὰ φέρῃ ἱερεὺς παρηγορίαν.
» Διερεύνησον τί πάσχω ὁμιλῶν πλέον ὀλίγα·
» μάλιστα, ἂν μὲ λυπῆσαι,—κάλλιον διόλου σίγα.
» Ἐκ νεκρῶν τὴν Λεϊλάν μου μόνον ὅταν ἀναστήσῃς,
» τότε δι' ἐμὲ νὰ κάμῃς θὰ ζητήσω παρακλήσεις·
» τότε τὸν Θεὸν ἐκεῖνον παρακάλει ἐκ καρδίας,
» ὅστις δίδει τὰς ἀφέσεις ἄν τις δώσῃ λειτουργίας.
» Τώρα εἰς τὸ δάσος τρέξε ὅπου κυνηγοῦ γενναίου
» χεὶρ ἀφήρπασε τοὺς σκύμνους ἐκ τοῦ βάθους τοῦ σπηλαίου,
» καὶ κατεύνασον τὸν πόνον τῆς λεαίνης τῆς ἀγρίας,—
» ἐμὲ ὅμως μὴν ἐμπαίζῃς μὲ κενὰς παρηγορίας!
» Εἰς τὸ ἔαρ τῆς ζωῆς μου, εἰς ἡμέρας εὐτυχίας,
» ὅτε αἱ ψυχαὶ ἀσμένως δέχονται δεσμοὺς φιλίας,
» ὅπου τῆς πατρίδος θάλλουν χώματα τὰ ἀνθοφόρα
» εἶχα φίλον,—πλὴν τίς οἶδεν—ἆρα ζῇ ἐκεῖνος τώρα;
» Πρὸς αὐτόν, σὲ ἱκετεύω, στεῖλε τοῦτο τὸ ὁποῖον
» τῆς νεότητός μας εἶναι ὑποσχέσεως σημεῖον
» νὰ τὸν φέρω διὰ μνήμης ἐν τῇ τελευταίᾳ ὥρᾳ.
» Ἂν κ' εἰς ἄλλα βυθισμένη ἡ ψυχή μου εἶναι τώρα,
» καὶ δὲν δύναται νὰ ἔχῃ πρὸς ἀπόντας πολὺν ζῆλον,
» αὐτὸς θ' ἀγαπᾷ ἀκόμη τὸν ταλαίπωρόν του φίλον.
» Τί παράξενον! τὸ τέλος μοῦ προεῖπ' αὐτὸς ὁ φίλος·
» ἀλλ' ἐγὼ ἐγέλων. . . . τότε εἶχε γέλωτα τὸ χεῖλος! . . .
» Προορατικὴ σοφία τὴν φωνὴν αὐτοῦ λαβοῦσα,
» μ' ἔδειξε τὸ χάσμα τότε, ... ἀλλ' ὁ ἄφρων ἐγελοῦσα!
» Τώρ' ἡ μνήμη μοῦ συρίζει σιγαλὰ τοὺς λόγους πάλιν,
» ὅσους μ' ἀδιαφορίαν τότε ἤκουα μεγάλην.
» Ὦ εἰπέ τον,—ὡς προφήτης προεμάντευσε τὰ πάντα·
» θὰ θαυμάσῃ καὶ θὰ φρίξῃ ὅταν μάθῃ τὰ συμβάντα,
» θὰ καταρασθῇ τὴν ὥραν τῆς πικρᾶς του προφητείας.

» Ὦ εἰπέ τον,—ἂν ἐν μέσῳ ταραχῶν καὶ δυστυχίας
» ἃς ὑπέστην μετὰ ταῦτα, σχεδὸν εἶχα λησμονήσει
» τὰς χρυσᾶς ἐκείνας ὥρας ὅσας εἴχαμεν συζήσει,
» μὲ παραλυμένην γλῶσσαν εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου
» θὰ ἐζήτουν νὰ προφέρω εὐλογῶν τὸ ὄνομά του,
» ἀλλ' ὁ οὐρανὸς θ' ἀπώθει μὲ ὀργὴν τὰς ἱκεσίας,
» ἐπειδὴ ὑπὲρ ἀθώου θ' ηὔχετο ἐγκληματίας.
» Δὲν ζητῶ τὰ σφάλματά μου εἰς τοὺς ἄλλους ν' ἀποκρύψῃ,
» ἐπειδὴ καθὸ γενναῖος μῶμον δὲν θὰ μοὶ προστρίψῃ·
» ἔπειτα δὲ τί μὲ μέλει καὶ ἡ φήμη ἂν μοῦ λείψῃ;
» Οὔτε θέλω νὰ μηνύσω κανὲν δάκρυ νὰ μὴ χύσῃ,
» ἡ ψυχρὰ παραγγελία ἠμπορεῖ νὰ τὸν λυπήσῃ·
» ἔπειτα τί πρᾶγμα ἄλλο τὸν θανόντα τιμᾷ πλέον
» εἰ μὴ δάκρυ εἰς τὸν τάφον ἀπὸ φίλον του γενναῖον;
» Εἰς αὐτόν,—ἦτο 'δικόν του,—δὸς αὐτὸ τὸ δακτυλίδι,
» καὶ περίγραψε—πᾶν ὅ τι ἔμπροσθέν σου βλέπεις ἤδη!
» τὸ ἐξηντλημένον σῶμα, πνεῦμα τὸ ἠφανισμένον,
» λείψανον παθῶν πυρίνων, τώρα δὲ ἀπεσβεσμένων,
» σύντριμμα φυγόντων χρόνων, φύλλον τι παρεῤῥιμμένον,
» ἀπὸ τὸ ψυχρὸν τῆς λύπης φύσημα ἐξηραμένον!
. . . .

» Παῦσε πλέον νὰ μοὶ λέγῃς ὅτι ἦτο φαντασία!
» ὄχι, πάτερ μου, δὲν ἦτο ὄνειρον ἢ ὀπτασία!
» ὀνειρεύονται ἄχ! ὅσοι ἔχουν ὕπνον· ἐγὼ δ' ἤμουν
» ἄϋπνος καὶ μόνος τότε, καὶ νὰ κλαύσω ἐπεθύμουν·
» ἀλλ' εἰς μάτην. . . . Καθὼς τώρα, ἔκαιε τὸ μέτωπόν μου
» καὶ φρικτοὶ ἐκλόνουν κτύποι ὅλον τὸν ἐγκέφαλόν μου·
» ὡς εὐτύχημά μου μέγα πρὸς μετριασμὸν τῶν πόνων
» ἐπεθύμουν, πλὴν ματαίως, δάκρυ ἓν νὰ χύσω μόνον·

» ναί, καὶ τώρα, καθὼς τότε, θέλω—θέλω νὰ δακρύσω·
» ἡ ἀπελπισία σπρώχνει πλὴν τὸ δάκρυ μου ὀπίσω.
» Τί προσεύχεσαι καὶ χάνεις δι' ἐμὲ τὰ λόγιά σου;
» ἡ ἀπελπισία, γέρων, μηδενίζει τὰς εὐχάς σου.
» Καὶ κατορθωτὸν ἂν ἦτο, δὲν ζητῶ τὴν σωτηρίαν·
» τὸν παράδεισον δὲν θέλω,—θέλω μόνον ἡσυχίαν.
» Τότε, τὸ λοιπὸν σὲ λέγω,—τότε, πάτερ μου, τὴν εἶδα·
» εἶχε πάλιν ἀναζήσει,—ἀνεστήθη παρ' ἐλπίδα·—
» ἔλαμπεν εἰς τῆς ταφῆς της τὴν σινδόνην τυλιγμένη,
» ὡς ἐκεῖ τὸ ἄστρον ὅπου ἀπὸ σύννεφον ἐκβαίνει·
» καθὼς ἔβλεπα ἐκείνην, βλέπω τοῦτον τὸν ἀστέρα,
» ἀλλ' ἐκείνη, πάτερ, ἦτο μυριάκις λαμπροτέρα·
» ἀμυδρῶς τὸ τρέμον φῶς του βλέπω εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν·
» σκοτεινότερον θὰ φέγγῃ τὴν ἐπαύριον ἑσπέραν·
» ἐγὼ δὲ, πρὶν ἐκ δευτέρου ἡ ἀκτίς του ἀνατείλῃ,
» θέλω γείνει ὅ τι τρέμει ὁ ζῶν κόσμος,—νεκρὰ ὕλη.
» Ἆ, παραλαλῶ, διότι ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα βίου
» ἡ ψυχή μου τρέχει, πάτερ, πρὸς τὸ τέρμα τοῦ σταδίου.
» Ναί, καλόγηρε! τὴν εἶδα, καὶ εὐθὺς ἀναπηδήσας,
» καὶ τὰς παρελθούσας ὅλας δυστυχίας λησμονήσας,
» ῥίπτομαι ἀπὸ τῆς κλίνης, πρὸς αὐτὴν ὁρμῶ μὲ βίαν,
» τὴν ἁρπάζω καὶ τὴν σφίγγω εἰς αὐτήν μου τὴν καρδίαν,
» καὶ τὴν σφίγγω.... πλὴν τί σφίγγω ὁ παράφρων τελευταῖον;
» φεῦ! αὐτὸ δὲν εἶναι πλάσμα αἰσθανόμενον καὶ πνέον,
» οὐδὲ στῆθος ἀνταμεῖβον μ' ἔρωτα τὸν ἔρωτά μου·
» ὅμως... ὅμως αὐτὴ εἶναι ἡ μορφή σου Λεϊλά μου!...
» Εἶναι δυνατὸν τοσοῦτον νὰ παρήλλαξες, ὦ φῶς μου,
» ὥστε νὰ μὲ ἀποφεύγῃς ἐν ᾧ ἵστασαι ἐμπρός μου;
» Καὶ ἂν ὅμως ἐνεκρώθης, καὶ ἂν ἔχῃς κάλλη κρῦα,
» δὲν μὲ μέλει!... ἀρκεῖ μόνον σὲ νὰ σφίγγω, ἡ ὁποία

» τῶν συλλογισμῶν μου εἶσαι ἀκατάπαυστος λατρεία.
» Δυστυχής! πρὸς σκιὰν μόνον τοὺς βραχίονας ἁπλόνω,
» καὶ κενοὺς ἐπὶ τοῦ στήθους πάλιν τοὺς διασταυρόνω.
» Ἀλλ' ἰδέ την... ἐκεῖ εἶναι.... σιωπᾷ.... ἰδοὺ μὲ νεύει!...
» Ὢ ἰδὲ πῶς μὲ κυττάζει!.... μὲ τὰς χεῖρας μ' ἱκετεύει!....
» Ἰδοὺ 'τ' ὄμμα της τὸ μαῦρον! ἰδοὺ ἡ λαμπρά της κόμη!....
» Καλὰ εἶπα, ἦτο ψεῦμα.... ἰδοὺ ζῇ αὐτὴ ἀκόμη!....
» Ἀλλ' ἐκεῖνος ἐφονεύθη.... ναί, ἐκεῖνος ἐσκοτώθη
» εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος, ὅπου καὶ ἐπαραχώθη.
» Εἰς τὴν γῆν καλὰ χωσμένος, αὐτὸς πλέον ἐκεῖ μένει....
» ἐκεῖ μένει.... σὺ πῶς ἦλθες ὅμως ἡ ἀποθαμμένη;
» μ' ἔλεγον ὅτι κυμάτων πλῆθος ἄγριον ποντίων
» ἔπληττον τὴν φίλην ὄψιν καὶ τὸ σῶμά σου τὸ θεῖον·
» μ' ἔλεγον ἀκόμη ὅτι.... τί διήγημα, τί φρίκη!....
» ἐπεθύμουν νὰ τὸ εἴπω, ἀλλ' ἡ γλῶσσα δὲν ὑπείκει.
» Ἐὰν ὅμως ἀληθεύῃ,... ἐὰν ἄφησες τὸ κῦμα
» κ' ἐδῶ ἦλθες νὰ ζητήσῃς ἡσυχότερόν τι μνῆμα,
» τὴν ὑγράν σου χεῖρα βάλε εἰς τὸ καῖον μέτωπόν μου,
» ἴσως λείψωσιν αἱ φλόγες ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλόν μου·
» βάλε την ἐπὶ τοῦ στήθους, τῆς ἑστίας τῶν δεινῶν μου.
» Ὅμως ὅ τι καὶ ἂν ἦσαι, Λεΐλὰ ἡ ὀπτασία,
» μὴ μ' ἀφίνῃς πλέον μόνον· εὐσπλαγχνία! εὐσπλαγχνία!
» ἢ καὶ τὴν ψυχήν μου λάβε μετὰ σοῦ νὰ ἡσυχάσῃ,
» ὅπου ἄνεμος καὶ κῦμα εἶν' ἀδύνατον νὰ φθάσῃ.
....

» Αὐτὴ ἦτο ἡ ζωή μου, τοῦτο εἶναι τ' ὄνομά μου.
» Ὢ πνευματικέ μου πάτερ! εἰς σὲ μόνον τὰ δεινά μου
» κατεπείσθην νὰ δηλώσω ὅλα ἐξ ἐμπιστοσύνης,
» σὲ εὐχαριστῶ δὲ βλέπων ὅτι λύπης δάκρυ χύνεις.

» Ποτὲ δάκρυ δὲν ἐχύθη ἀπὸ τὸ ψυχρόν μου ὄμμα.
» Μεταξὺ νεκρῶν ἀσήμων ἐνταφίασον τὸ σῶμα,
» ἁπλοῦν μόνον σταυρὸν στῆσε ἐκεῖ ὅπου θὰ μὲ θάψῃς,
» ὅμως ἔμβλημα δὲν θέλω,—οὔτε ὄνομα νὰ γράψῃς,
» ὥστε ξένος νὰ μὴ μάθῃ τίνος εἶν' αὐτὸ τὸ μνῆμα,
» οὔτε πλὰξ νὰ ἐμποδίζῃ τῶν προσκυνητῶν τὸ βῆμα. »

'Ανεπαύθη,—δὲν ἀφῆκε κανὲν ἴχνος φανερόνον
τ' ὄνομά του καὶ τὸ γένος· ὅλα σκότος, ἐκτὸς μόνον
ὅσα ἔστερξεν ὁ γέρων φανερὰ νὰ καταστήσῃ,
ὅστις τὸν ψυχοῤῥαγοῦντα εἶχεν ἐξομολογήσει.
'Ατελὴς ἡ ἱστορία, ἱκανὴ πλὴν νὰ δηλώσῃ
ποίαν εἶχεν ἀγαπήσει, ποῖον εἶχε θανατώσει.



ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ.



Στίχ. 1—179. Περιγραφὴ τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος, καὶ ἰδίως τῶν παραλίων τῆς Ἀττικῆς· χωρία ἐξόχου, ἀλλὰ διαφόρου κάλλους· ὅλων ὅμως πολὺ ὑπέρτερον εἶναι τὸ ἀξιοθαύμαστον ἐκεῖνο, ὅπου ἡ Ἑλλὰς ἀφομοιοῦται μὲ νεκρόν· χωρίον κάλλους ἀπείρου, ἀλλ' ὀδυνηροῦ καὶ σχεδὸν πνιγηροῦ. Ὁ ποιητὴς καθιστᾷ περίβλεπτον τὴν ὡραίαν, νῦν δὲ ἥσυχον καὶ λυπηρὰν ὄψιν τῶν ἄλλοτε βιομηχανίας καὶ δόξης πλουτούντων παραλίων τῆς Ἑλλάδος δι' εἰκόνος τοσοῦτον ἀληθοῦς, μελαγχολικῆς καὶ ἐξαιρέτου τελειότητος, ὥστε ἀδύνατον σχεδὸν εἶναι ν' ἀπαντήσῃ τις ὁμοίαν εἰς τὰ τῆς ποιήσεως.

Στίχ. 180—287. Φωνὴ Ὀθωμανοῦ, ὅστις κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἀττικῆς εὑρισκόμενος, ἀκούει ὄπισθέν του περὶ λύχνων ἀφὰς κατὰ κράτος ἐλαύνοντα ἱππέα, τὸν βλέπει διερχόμενον ἐνώπιόν του, ἀπομακρυνόμενον καὶ ἐξαφανιζόμενον. Ὁ μυστηριώδης οὗτος ἱππεὺς εἶναι ὁ Γκιαούρ, ὅστις πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ Χασὰν ἐξῆλθε νὰ βυθίσῃ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν ἐρωμένην του Λεϊλάν, σπεύδει νὰ τὴν διασώσῃ.

Στίχ. 288—352. Περιγραφὴ τῆς ἐρήμου ἐγκαταλειφθείσης οἰκίας τοῦ Χασὰν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Στίχ. 353—387. Φωνὴ ἁλιέως ὀθωμανοῦ, ὅστις εἰς ἑσπέραν φωτιζομένην ἀπὸ τὴν σελήνην ἀκούει κρότον ποδῶν ἡσύχως προσερχομένων· εἶναι ὁ Χασὰν ἐρχόμενος σιωπηλὸς μετὰ τῆς σιωπώσης συνοδίας του, φερούσης ἐπὶ τῶν ὤμων λευκὸν σάκκον, περιέχοντα πρᾶγμά τι ἐλαφρῶς ἀναπνέον· ἀφ οὗ ἀντήλλαξαν μὲ τὸν ἁλιέα ὀλίγας λέξεις, κωπηλατοῦσιν ἀπὸ τοὺς βράχους τοῦ αἰγιαλοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκεῖ ῥίπτουσιν

ἄνευ θορύβου τὸν σάκκον εἰς τὰ βάθη τῶν ὑδάτων. Ἐντὸς αὐτοῦ ἦτο ἐῤῥαμμένη ἡ ἀτυχὴς Λεϊλά. Ὁ βυθισμὸς περιεγράφη μὲ πολλὴν δύναμιν καὶ τέχνην καὶ εὐαισθησίαν.

Στίχ. 388—421. Ὁμοίωσις τῶν νέων τῶν θηρευόντων τὴν εὔνοιαν τῶν καλῶν νεανίδων μὲ τὰ παιδία τὰ κυνηγοῦντα τὰς πεταλούδας. Ἂν καὶ ἡ ἰδέα δὲν ἦναι πάντη νέα, ἡ δ' ὁμοίωσις προβαίνῃ καὶ εἰς τὰ μικρότατα, μολοντοῦτο ἡ περιγραφὴ δὲν εἶναι μόνον κομψοτάτη καὶ φυσικωτάτη, ἀλλὰ καὶ μὲ τόσον αἴσθημα, ὅσον σπανίως ἀπαντᾶται εἰς τὰ τοιαῦτα παίγνια τῆς φαντασίας.

Στίχ. 422—438. Κακοῦργος ψυχή, περίτρομος καὶ ζῶσα μετ' ἐλπίδος κακῆς, παραβάλλεται πρὸς σκορπίον πολιορκημένον ἀπὸ φλόγας πυρός. Ἂν καὶ ὑπάρχῃ πολλὴ δύναμις καὶ εἰς τὴν διάνοιαν καὶ εἰς τὴν διεξαγωγήν, ἡ ῥοπὴ πρὸς τὴν ἰδιοτροπίαν ἔδωκεν εἰς μὲν τὴν γλῶσσαν τραχύτητά τινα, εἰς δὲ τὴν διάνοιαν χροιὰν βεβιασμένης ἀφελείας, αἵτινες διαφέρουσι πολὺ ἀπὸ τὸ ἐν γένει ὕφος καὶ τοῦ ποιήματος καὶ τοῦ ποιητοῦ.

Στίχ. 439—472. Ψυχικὴ κατάστασις τοῦ Χασὰν μετὰ τὸν θάνατον τῆς Λεϊλᾶς καὶ φῆμαι διασπαρεῖσαι εἰς τὸν λαὸν περὶ αὐτῆς, ἀφάντου γενομένης.

Στίχ. 473—518. Εἰκὼν τῆς Λεϊλᾶς· περιγραφὴ ἐξαισίου κάλλους γυναικὸς τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν.

Στίχ. 519—674. Ὁ Χασὰν καλῶς ὡπλισμένος, ὁδοιπορεῖ μετὰ συνοδίας ἐνόπλου διὰ νὰ μνηστευθῇ ἄλλην γυναῖκα. Κατὰ τὴν ἔξοδον χαράδρας τινὸς πολιορκεῖται ὑπὸ λῃστρικῆς συμμορίας, ὅπου μάχης αἱματηρᾶς γενομένης, φονεύεται ὑπὸ τοῦ Γκιαούρ, ὅστις ἠνώθη μετὰ τῶν λῃστῶν μόνον διὰ νὰ τιμωρήσῃ διὰ φόνου τὸν φονέα τῆς ἐρωμένης του. Καὶ ἡ μάχη καὶ ὁ θάνατος τοῦ Χασὰν ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς περιγραφὰς ἐπίσης θαυμασίας.

Στίχ. 675—688. Ἀναβόησις τοῦ Γκιαοὺρ μετὰ τὴν μάχην, ἀπολείποντος τοὺς λῃστὰς καὶ ἀναχωροῦντος μόνου.

Στίχ. 689—722. Ἡ μήτηρ τοῦ Χασὰν περιμένει ἀνήσυχος τὴν ἐπά-

νοδον τοῦ υἱοῦ της νυμφευμένου, καὶ Τάταρις φέρει τὴν ἀγγελίαν τῆς σφαγῆς του.

Στίχ. 723—746. Περιγραφὴ τοῦ μνήματος τοῦ Χασὰν καὶ τουρκικὸν ἐγκώμιον τῶν ἀρετῶν του· ἰδέα εὐφυὴς εὐφυῶς ὑποτυπωθεῖσα.

Στίχ. 747—786. Κατάρα Ὀθωμανοῦ κατὰ τοῦ φονέως Γκιαούρ· χωρίον πολλὰ πρωτότυπον καὶ πλῆρες ἐμφάσεως.

Στίχ. 787—797. Φωνὴ κατοίκου τῆς Ἀττικῆς, ὅστις ἀπὸ παραλίας τινὸς τῆς Ἰταλίας, ὅπου μετέβη δι' ἐμπόριον, ἀναβὰς εἴς τινα παρακειμένην μονὴν καὶ ἰδὼν εἴς τινα φιλέρημον μοναχὸν πρόσωπον γνωστόν, ἐρωτᾷ ἄλλους κολογήρους τὰ περὶ αὐτοῦ.

Στίχ. 798—831. Φωνὴ καλογήρου λέγοντος ὅσα γνωρίζει περὶ τοῦ μυστηριώδους ἐκείνου μοναχοῦ τοῦ διάγοντος εἰς τὴν μονὴν βίον παράδοξον.

Στίχ. 832—882. Περιγραφὴ τῆς ἐκφράσεως τοῦ προσώπου αὐτοῦ τοῦ μοναχοῦ·—ἡ ὄψις τοῦ Γκιαοὺρ παρηλλαγμένη ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὴν θλίψιν.

Στίχ. 883—915. Φωνὴ ἄλλου καλογήρου, περιγράφοντος τὴν διαγωγὴν τοῦ αὐτοῦ μοναχοῦ καθ' ἣν ὥραν οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ ἐκκλησιάζονται καὶ προσεύχονται.

Στίχ. 916—936. Ἔρως καρδίας τρυφερᾶς παραβαλλόμενος πρὸς τὸν ἔρωτα καρδίας σκληρᾶς καὶ τραχείας. Τὸ ἐπικρατοῦν εἰς τὴν παραβολὴν ταύτην αἴσθημα εἶναι συγκινητικὸν καὶ πρωτότυπον· ἀλλ' ἡ εἰκὼν τὴν ὁποίαν καθωραΐζει, δὲν ἔχει ἀξίαν ποιητικήν, οὔτε ἡ λέξις ἀρκετὴν συστροφήν.

Στίχ. 937—970. Ἡ παντελὴς μόνωσις μετὰ τὴν παῦσιν τῶν δυστυχημάτων καὶ τῶν πόνων εἶναι δυστύχημα μᾶλλον ἀφόρητον· ἰδέα ποιητικώτατα ἐκφρασθεῖσα, ἀληθεστάτη δὲ ὡς πρὸς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ Γκιαούρ, καὶ πολὺ κατάλληλος ὡς εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν αὐτοῦ ἀποθνήσκοντος.

Στίχ. 971—1328. Ὁ Γκιαούρ, εἰς τὴν κλίνην τοῦ θανάτου, ἐξομο-

λογεῖται εἰς τὸν πνευματικὸν τὰ τοῦ βίου του. Εἰς τὰ τεμάχια ταῦτα πρὸ πάντων καταφαίνεται ὅλη ἡ δύναμις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Γκιαοὺρ καὶ ὅλη ἡ εὐφυΐα τοῦ ποιητοῦ. Εἴτε τὰ παρελθόντα αὐτοῦ παθήματα διηγούμενος, εἴτε τὴν παροῦσαν ὀδύνην του περιγράφων, εἴτε φίλον τῆς νεότητος ἐνθυμούμενος, εἴτε εἰς τὴν παραφορὰν τῆς φευγούσης ψυχῆς του τὸ ἴνδαλμα τῆς καταποντισθείσης ἐρωμένης του ἐμπρός του βλέπων,—ὁ Γκιαοὺρ λαλεῖ μὲ τόσην δύναμιν διανοίας καὶ μὲ τόσον σφρῖγος αἰσθημάτων, ὥστε καὶ μᾶς ἑλκύει καὶ μᾶς ἐκπλήττει· καὶ ἂν εἰς τὰ χωρία ταῦτα, καθὼς καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα, πρὸ πάντων ὅμως εἰς ταῦτα ἡ ποίησις ἦναι σοβαρὰ καὶ φοβερὰ ὡς ἐξεικονίζουσα τὸ ἁμάρτημα καὶ τὴν ποινηλασίαν, ἡ δὲ ἐξ αὐτῆς ἡδονὴ δὲν ἦναι ἐντελῶς καθαρὰ καὶ ἀθόλωτος, καὶ διὰ τῶν βαθέων μάλιστα ἐντυπώσεων φέρῃ καί τινα ζάλην, μολοντοῦτο καὶ ἡ τοιαύτη ποίησις ἔχει τὴν ὠφέλειάν της, διότι καθαρίζει καὶ κρατύνει τὴν ψυχήν, ἐν ᾧ τὴν ὑψόνει ὑπὲρ τὰ κοινὰ καὶ τετριμμένα. Πολλὰ τῶν χωρίων τούτων ἔχουσι τοσαύτας καὶ τοιαύτας καλλονάς, ὥστε δὲν εἶναι εὔκολον νὰ ἐπισκιασθῶσιν ἀπὸ ὁποιαδήποτε τεμάχια ὁποιασδήποτε γλώσσης.



ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.



Σελ. 3, Στίχ. 1.

Κανὲν φύσημα ἀέρος δὲν κυλίει κανὲν κῦμα
ἐκεῖ ὅπου κεῖτ' ὁ ἥρως Ἀθηναῖος εἰς τὸ μνῆμα,

Μνῆμα κάτωθεν τῶν βράχων τοῦ ἀκρωτηρίου, ὑπολαμβανόμενον παρά τινων ὡς ὁ τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους.

Σελ. 4, Στίχ. 21.

Ἐδῶ φύεται τὸ ῥόδον μέσον βράχου καὶ αὐλῶνος,
εἶναι τοῦ πολυκελάδου ἀοιδοῦ,—τῆς ἀηδόνος,—
σεμνὴ νύμφη,

Ὁ ἔρως τῆς ἀηδόνος πρὸς τὸ ῥόδον εἶναι πασίγνωστος περσικὸς μῦθος. Ὁ πολυκέλαδος ἐραστὴς τοῦ ῥόδου φέρει, μεταξὺ ἄλλων πολλῶν, καὶ τὸ ἐπίθετον μυριοΐστωρ.

Σελ. 5, Στίχ. 40.

Ἕως εὔθυμός τις ναύτης τὴν κιθάραν του τονίσῃ,
καὶ ὁ ἕσπερος νὰ φέγγῃ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀρχίσῃ·

Ἡ κιθάρα (ταμπουρᾶς) εἶναι τὸ σύνηθες τῆς διασκεδάσεως μουσικὸν ὄργανον τοῦ Ἕλληνος ναύτου· ὅταν τὴν νύκτα πνέῃ οὔριος ἄνεμος διαρκὴς ἢ ἐπικρατῇ νηνεμία, συνοδεύεται πάντοτε ὑπὸ φωνῆς, ἐνίοτε δὲ καὶ ὑπὸ χοροῦ.

Σελ. 7, Στίχ. 88.

Τόση χάρις καὶ γαλήνη, τόση καλλονὴ μεγάλη
κατὰ τὰς στιγμὰς τὰς πρώτας τοῦ θανάτου ἐπιβάλλει!

Ὀλίγοι ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν μου, νομίζω, εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδωσιν ὅ τι ἐπάσχισα νὰ περιγράψω ἐνταῦθα. Ὅσοι ὅμως ὑπῆρξαν αὐτόπται

τοιαύτης σκηνῆς, διαφυλάττουσι βεβαίως ἀλγεινήν τινα ἀνάμνησιν τῆς ἐξόχου καλλονῆς, ἥτις ἐπιλάμπει εἰς τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου τῶν ἀποθανόντων, ἀλλὰ μόνον ἐπ' ὀλίγας ὥρας ἀφ' οὗ « τὸ πνεῦμα ἀπέλθῃ » ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Παρετηρήθη ὅτι εἰς θάνατον βίαιον, προερχόμενον ἐκ πυροβόλου, τὸ πρόσωπον ἐκφράζει πάντοτε χαλαράν τινα ἀτονίαν, ὅσην φυσικὴν ἐνέργειαν καὶ ἂν εἶχεν ὁ χαρακτὴρ τοῦ φονευθέντος. Ἂν ὅμως ἀποθάνῃ τις ἀπὸ πληγὰς ἐγχειριδίου, τὸ πρόσωπον διαφυλάττει μέχρι τέλους τὴν ἔκφρασιν τῶν πόνων ἢ τῆς ἀγριότητος, καὶ κατοπτρίζει ὅλην τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς.

Σελ. 9, Στίχ. 151.

Εἶναι δοῦλοι, καὶ τί λέγω;—δοῦλοι δούλων τῶν ἐσχάτων,
καὶ ἀναίσθητοι εἰς ὅλα, φίλοι τῶν κακουργημάτων.

Αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἰδιοκτησία τοῦ Κισλὰρ-Ἀγᾶ, δούλου τῶν ἀνακτόρων τοῦ Σουλτάνου καὶ φύλακος τῶν γυναικῶν του. Αὐτὸς διορίζει τὸν Βοϊβόδαν, καὶ ἐπομένως αὐτὸς σήμερον διοικεῖ τὸν διοικητὴν τῶν Ἀθηνῶν.

Σελ. 12, Στίχ. 224.

Καὶ μακρὰν πυροβολοῦσιν εὔθυμοι οἱ Μουσουλμᾶνοι·
ἐὰν δὲ νὰ ἀντηχήσῃ ἡ βροντὴ ἐδῶ δὲν φθάνῃ,

Τὸ Βαϊράμιον ἀναγγέλλεται διὰ κανονοβολισμῶν εἰς τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. ἡ φωτοχυσία τῶν τζαμίων καὶ αἱ ἐκπυρσοκροτήσεις παντὸς εἴδους ὅπλων πυροβόλων μὲ βολίδας, κοινοποιοῦσι τὴν ἑορτὴν κατὰ τὴν νύκτα.

Σελ. 13, Στίχ. 251.

Ὡς τζερίτι ἀπὸ χεῖρα ῥωμαλέαν τεναγμένον.
ἀνεσκίρτησε τὸ ζῶον κ' ἔφυγεν ἠγριωμένον.

Τζερίτι, ἀμβλὺ ἀκόντιον τὸ ὁποῖον οἱ Τοῦρκοι ῥίπτουσιν ἔφιπποι μὲ μεγίστην δύναμιν καὶ ἐπιδεξιότητα, εἶναι δὲ τὸ προσφιλέστατον αὐτῶν γύμνασμα. Δὲν ἠξεύρω ἂν πρέπῃ νὰ τὸ ὀνομάσῃ τις ἀνδροπρεπές, διότι

οἱ ἐπιτηδειότεροι εἰς ταύτην τὴν τέχνην εἶναι οἱ Μαῦροι εὐνοῦχοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Νομίζω ὅτι μετ' αὐτοὺς Μαμελοῦκός τις εἰς τὴν Σμύρνην ἦτο ὁ ἐπιτηδειότερος τῶν ὅσων ἐγὼ εἶδον.

Σελ. 14, Στίχ. 282.

Ὡς Λίψ ἦλθε καὶ ἀπῆλθεν, ὁ φυσῶν εἰς ἐρημίας.

Ὁ λεγόμενος Σαμούμ, θερμὸς ἄνεμος τῆς ἐρήμου, θανατηφόρος εἰς πᾶν ἔμψυχον ὄν, καὶ πολλάκις εἰς τὴν Ἀσιατικὴν ποίησιν μνημονευόμενος.

Σελ. 16, Στίχ. 342.

Κανεὶς πλέον ὁδοιπόρος κεκμηκὼς δὲν θὰ ὑπάγῃ
τὸ ψωμίον καὶ τὸ ἅλας ν' εὐλογήσῃ καὶ συμφάγῃ.

Συνεμέθεξας τῆς τραπέζης τοῦ οἰκοδεσπότου; ἔφαγες ψωμίον καὶ ἅλας μετ' αὐτοῦ; ἡ ἀσφάλειά σου τελεία, καὶ ἂν ἤθελες ἀνακαλυφθῇ ὅτι εἶσαι ἐχθρός του. Τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας εἶναι δι' αὐτὸν ἱερόν.

Σελ. 17, Στίχ. 350.

Τὰς αἰθούσας φεύγ' ὁ ξένος καὶ ὁ γεωργὸς τὸ κτῆμα,
ἀφ' οὗ ὁ Χασὰν τῆς σπάθης τοῦ Γκιαοὺρ ἔπεσε θῦμα!

Ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ φιλοξενία εἶναι τὰ πρῶτα καθήκοντα τὰ ὁποῖα παραγγέλλει ὁ Μωάμεθ, καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ τις ὅτι οἱ ὀπαδοί του ἐν γένει φυλάττουσι πιστῶς τὰς ἐντολὰς ταύτας. Ὁ πρῶτος ἔπαινος ὁ ἀποδιδόμενος εἴς τινα ἀρχηγὸν εἶναι ὁ πανυγηρικὸς τῆς μεγαλοδωρίας του, ἔπειτα ἐγκωμιάζεται ἡ ἀνδρία του.

Σελ. 17, Στίχ. 354.

Ἐπλησίασεν ὁ κρότος.... βλέπω τὰ χαβούκιά των
καὶ εἰς θήκας ὁλαργύρους τὰ γιαταγάνιά των.

Τὸ γιαταγάνιον εἶναι μάχαιρα μακρά, τὴν ὁποίαν φέρουσιν εἰς τὴν ζώνην μετὰ τῶν πιστολίων· ἡ θήκη του εἶναι συνήθως ἐκ μετάλλου, πολ-

λάκις δὲ καὶ ἀργυρᾶ· οἱ πλουσιώτεροι ἔχουσι θήκην ἐπίχρυσον ἢ καὶ ὁλόχρυσον.

Σελ. 17, Στίχ. 356.

Προηγεῖται πρασινόχρουν φέρων τις ἐνδυμασίαν·
δεῖγμα ὅτι εἰς ἐμίρης ὁδηγεῖ τὴν συμμορίαν.

Τὸ πράσινον εἶναι τὸ προνομιοῦχον χρῶμα τῶν πολυαρίθμων ἐκείνων Ὀθωμανῶν, οἵτινες ἔχουσι τὴν ἀξίωσιν ὅτι ἕλκουσι τὸ γένος ἀπὸ τὸν Προφήτην. Οὗτοι φρονοῦσιν ὅτι ἡ πίστις (τὴν ὁποίαν θεωροῦσι κληρονόμημα τῆς οἰκογενείας των) τοὺς ἀπαλλάττει τῆς ἀνάγκης τῶν καλῶν ἔργων· ἑπομένως εἶναι οἱ χειρότεροι μεταξὺ ταύτης τῆς ἀξιοκαταφρονήτου φυλῆς.

Σελ. 17, Στίχ. 358.

«—*Ἀπὸ τὸ σελάμ μου κρίνε,*
» *τὸν βαθὺν χαιρετισμόν μου, ἡ θρησκεία μου τίς εἶναι.*» —

« Σελὰμ ἀλεϊκούμ! Ἀλεϊκοὺμ σελάμ! » Εἰρήνη μεθ' ὑμῶν, μεθ' ὑμῶν εἰρήνη. Τοιουτοτρόπως χαιρετῶσιν οἱ πιστοὶ τοὺς πιστούς. Πρὸς δὲ τοὺς χριστιανοὺς μεταχειρίζονται συνήθως τοὺς ἑξῆς ἀσπασμοὺς « Οὐρλαρουλὰ », Κατευόδιον· ἢ « Σαμπὰν χερεσίμ, Σαμπὰν σερουλά », Καλὴ ἡμέρα, Καλὴ ἑσπέρα, καὶ ἐνίοτε τὸ Εἴθε νὰ ἔχῃς καλὸν τέλος.

Σελ. 18, Στίχ. 388.

Τῶν ἐντόμων τῆς Ἀσίας ἡ βασίλισσα τὰ πτίλα
πορφυρᾶ ἀναπετάζει καὶ μὲ χρώματα ποικίλα,

Ἡ κυανόπτερος τῆς Κασεμίρης πεταλοῦδα εἶναι ἡ σπανιωτέρα καὶ ἡ ὡραιοτέρα ὅλων.

Σελ. 20, Στίχ. 433.

Καὶ οἱ σκοτεινοὶ κακοῦργοι ἀποθνήσκουν παρομοίως,
εἴτε ζῶσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν φλογῶν ὡς ὁ σκορπίος.

Τὸ τεμάχιον τοῦτο ὑπαινίττεται τὴν ἀμφίβολον αὐτοχειρίαν τοῦ σκορ-

πίου, ὅταν εὐαίσθητοι φυσιολόγοι πρὸς χάριν τῶν πειραμάτων των φέρωσιν αὐτὸν εἰς τοιαύτην ἀνάγκην. Οἱ μὲν διϊσχυρίζονται ὅτι ἡ αὐτοχειρία αὕτη προέρχεται ἀπὸ σπασμώδη τινὰ κίνησιν· οἱ δὲ θέλουν ὅτι αὐτοκτονεῖται αὐτοπροαιρέτως. Ὅλοι οἱ σκορπίοι ἔχουσι βεβαίως συμφέρον νὰ λυθῇ ταχέως τοῦτο τὸ ζήτημα· διότι ἂν ἐξακριβωθῇ τέλος πάντων ὅτι αὐτοὶ εἶναι οἱ Κάτωνες τῶν ἐντόμων, πιθανὸν νὰ τοῖς συγχωρηθῇ νὰ ζῶσιν ὅσον θέλουσι, καὶ νὰ μὴ ἀποθνήσκωσι μάρτυρες ἁπλῆς ὑποθέσεως.

Σελ. 20, Στίχ. 449.

Ὅτε τοῦ Ῥαμαζανίου τελειόνει ἡ νηστεία,

Κανονοβολισμοὶ εἰς τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀναγγέλλουσι τὸ τέλος τοῦ Ῥαμαζανίου.

Σελ. 22, στίχ. 478.

Κ' ἤστραπτον τὰ βλέμματά της, κάτωθεν τῶν βλεφαρίδων,
ὡς ὁ λίθος ὁ κοσμήσας τὸν Σουλτάνον Γιαμσίδον.

Ὁ περιβόητος καὶ μυθώδης λυχνίτης τοῦ Σουλτάνου Γιαμσίδου τοῦ καλλωπίσαντος τὴν πόλιν Ἰσταχὰρ (Περσέπολιν). Διὰ τὴν λαμπρότητά του ὠνομάσθη ὁ λίθος οὗτος «σεπγεράγ», λαμπὰς τῆς νυκτός, προσέτι δὲ καὶ «φιάλη τοῦ ἡλίου» κτλ.

Σελ. 22, Στίχ. 483.

Οὔτε καὶ ἂν ἱστεκόμην εἰς τὴν ἔμπλεων κινδύνων
γέφυραν, ἥτις κλονεῖται ἐπὶ ποταμῶν πυρίνων,

Ἡ γέφυρα ἡ ὀνομαζομένη Σιράτ, στενωτέρα παρὰ τὴν κλωστὴν λιμοκτονούσης ἀράχνης, τὴν ὁποίαν ἀνάγκη νὰ διέλθωσιν ὅλοι οἱ Ὀθωμανοὶ διὰ νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸν παράδεισον, διότι αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη εἰς αὐτὸν ἄγουσα ὁδός. Τὸ δεινότερον ὅμως εἶναι ὅτι ὁ ποταμὸς ὁ ῥέων κάτωθεν τῆς γεφύρας, εἶναι ὁ Ἅδης αὐτός, ἐντὸς τοῦ ὁποίου,—σκηνὴ φυσικωτάτη,—κατακυλίονται ὅσοι ἔχουσι πόδα ἀνεπιδέξιον καὶ ἀκροσφαλῆ, δικαιολο-

γοῦντες τοιουτοτρόπως τὸ « facilis descensus Averni » τοῦ Οὐϊργιλίου, καὶ παρέχοντες εἰς τοὺς κατόπιν αὐτῶν βαδίζοντας θέαμα ὄχι πολὺ εὐάρεστον. Βαθύτερα πρὸς τὰ κάτω εὑρίσκεται δευτέρα γέφυρα, ἔτι στενωτέρα, διὰ τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Χριστιανούς.

Σελ. 22, Στίχ. 488.

Καὶ συγχρόνως νὰ πιστεύῃ τὸ ῥητὸν τοῦ Κορανίου,
ὅτι ἡ γυνὴ δὲν εἶναι εἰ μὴ ἄψυχόν τι χῶμα,

Χυδαία ἀπάτη· τὸ Κοράνιον ὑπόσχεται τοὐλάχιστον ἓν τρίτον τοῦ Παραδείσου εἰς τὰς γυναῖκας ὅσαι ἔζησαν ἐναρέτως· ἀλλ' οἱ πλειότεροι τῶν Ὀθωμανῶν ἑρμηνεύοντες τὸ κείμενον κατ' ἀρέσκειάν των, ἀποκλείουσι τοῦ Παραδείσου τὰς γυναῖκάς των. Ἐχθροὶ τῶν Πλατωνικῶν, δὲν ἀποδίδουσι χρήσιμόν τινα ἰδιότητα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν γυναικῶν, καὶ φρονοῦσιν ὅτι αἱ Χουρὶ ἀναπληροῦσι ταύτας ἀρκούντως.

Σελ. 22, Στίχ. 493.

Εἰς τὰς δύο παρειάς της πάντοτ' ἔβλεπες ἀθρόας
καὶ λαμπρῶς ἐσκορπισμένας τὰς ὡραιοτέρας χρόας,
τὰς ἀκαταπαύστως νέας, τῆς πορφυρανθέμου ῥόας.

Παραβολὴ Ἀσιατική, ἥτις ἂν καὶ φέρῃ ἐντελῶς τὸ τοπικὸν χρῶμα, ἐνδεχόμενον νὰ φανῇ « plus Arabe qu' en Arabie. »

Σελ. 22, Στίχ. 498.

Ἡ ὑακινθίνη κόμη, εἰς τοὺς ὤμους ἐῤῥιμμένη,
ἤγγιζε τὸ ἐκ μαρμάρου ἔδαφος κυματουμένη.

Ὁ ὑάκινθος, Ἀραβιστὶ « ζουνπούλ »· παραβολὴ τὴν ὁποίαν οἱ ποιηταὶ τῆς Ἀσίας μεταχειρίζονται τόσον συχνὰ ὅσον τὸ πάλαι οἱ Ἕλληνες.

Σελ. 25, Στίχ. 568.

Πισμιλλάχ! ἐκτὸς κινδύνου εἴμεθα ἐνταῦθα πλέον.

Πισμιλλάχ, « Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ »· λέξεις ἀρχικαὶ ὅλων τῶν κεφα-

λαίων τοῦ Κορανίου; πλὴν ἑνός. Δι' αὐτῶν καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ ἀρχίζουσι τὰς προσευχὰς καὶ εὐχαριστίας.

Σελ. 26, Στίχ. 593.

Τοῦ γενείου του αἱ τρίχες φρίασουν τότε ἐκ μανίας
καὶ τὸ ὄμμα του ἐκπέμπει ἀστραπὰς θυμοῦ ἀγρίας·

Φαινόμενον ὄχι σπάνιον εἰς Ὀθωμανὸν κατεχόμενον ὑπὸ ὀργῆς. Τὸ 1809, εἰς διπλωματικήν τινα συνέντευξιν, τὰ γένεια τοῦ Καπετὰν Πασᾶ ἐτινάχθησαν τόσον ὀρθὰ ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, ὥστε ὡμοίαζε τιγροειδῆ αἴλουρον, καὶ κατετάραξεν ὅλους τοὺς διερμηνεῖς. Ὁ φοβερός του μύσταξ ἀνεστράφη ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος μὲ ἀνωρθωμένας τρίχας καὶ ἠπείλει πᾶσαν στιγμὴν νὰ ἀλλάξῃ τὸ χρῶμά του. Κατευνάσθη ὅμως τέλος πάντων, καὶ τοῦτο ἔσωσεν ἴσως πλειοτέρας κεφαλὰς ἀφ' ὅσας περιεῖχε τρίχας.

Σελ. 26, Στίχ. 612.

Ἀπὸ τοὺς κακοὺς ἐκείνους τὸν γνωρίζω ὀφθαλμούς του

Τὸ «κακὸν ὄμμα» εἶναι πρόληψις κοινὴ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀνατολῆς, ἔχουσα ἐπιῤῥοὴν παράδοξον εἰς τὴν φαντασίαν ἐκείνων, οἵτινες νομίζουσιν ἑαυτοὺς προσβεβλημένους.

Σελ. 30, Στίχ. 717.

Τὸ καλπάκι του κομμένον, ἠμαγμένον τὸ καφτάνι!

Τὸ καλπάκι εἶναι ὁ στερεὸς πίλος καὶ τὸ μέσον μέρος τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς· τὸ σάλιον περιελισσόμενον εἰς αὐτὸ σχηματίζει τὸ καβοῦκι.

Σελ· 30, Στίχ. 723.

Ἓν καβούκιον ἐκ πέτρας κατασκευασθὲν τραχείας,
μία στήλη κρυπτομένη εἰς τὰς βάτους τὰς ἀγρίας, κτλ.

Τὸ καβούκιον, ἡ στήλη καὶ στίχοι τινὲς τοῦ Κορανίου στολίζουσι τοὺς

τάφους τῶν Ὀθωμανῶν καὶ εἰς τὰ κοινοταφεῖα καὶ εἰς τὰς ἐρήμους. Εἰς τὰ ὄρη συνεχῶς ἀπαντῶνται τοιαῦτα μνημεῖα, τὰ ὁποῖα εἶναι συνήθως κοιμητήρια θυμάτων τῆς ἀποστασίας, τῆς ληστείας, ἢ τῆς ἐκδικήσεως.

Σελ. 31, Στίχ. 733.

Καὶ ἀνέπεμπεν ἐνθέρμους τὰς λιτὰς καὶ προσευχάς του,
ἅμα ἔπληττεν ὁ ἦχος « Ἀλλάχ-χού» τὰς ἀκοάς του.

«Ἀλλὰχ-χοῦ!» εἶναι αἱ τελευταῖαι λέξεις τοῦ ᾄσματος τοῦ Ἰμάμου, διὰ τοῦ ὁποίου οὗτος ἀπὸ τὸν ὑψηλότερον ἐξωτερικὸν περίδρομον τοῦ τζαμίου προσκαλεῖ τοὺς πιστοὺς εἰς προσευχήν. Εἰς εὔδιον ἑσπέραν ὅταν ὁ Ἰμάμης ἔχῃ καλὴν φωνήν, πρᾶγμα ὄχι σπάνιον, τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι μεγαλοπρεπέστερον καὶ λαμπρότερον παρὰ τὸ τῶν κωδώνων τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Σελ. 31, Στίχ. 743.

Ἰδοὺ ἔρχονται,—τὸν νεύουν μὲ τὸ πράσινον μανδῆλι,
καὶ τὸν δέχονται κολλῶσαι εἰς τὰ χείλη του τὰ χείλη!

Οἱ στίχοι οὗτοι εἶναι πιστὴ μίμησις παιᾶνός τινος τῶν Ὀθωμανῶν. « Βλέπω, βλέπω μελανόφθαλμόν τινα τοῦ Παραδείσου κόρην· κινεῖ εἰς τὸν ἀέρα πράσινον μανδήλιον, καὶ φωνάζει· Ἐλθέ, φίλησόν με, διότι σὲ ἀγαπῶ », κτλ.

Σελ. 31, Στίχ. 747.

Ἀλλὰ σύ, Γκιαοὺρ κακοῦργε, φοβερὰ θέλεις φωνάξει,
ὁ Μονκὶρ τὸ δρέπανόν του ὅταν κατὰ σοῦ τινάξῃ,

Ὁ Μονκὶρ καὶ ὁ Νεκὶρ εἶναι οἱ δικασταὶ τῶν νεκρῶν· οἱ νεκροὶ ὑπομένουν ἐνώπιον αὐτῶν μικράν τινα δοκιμασίαν, καὶ γεύονται ἐκ προοιμίου τῶν πόνων τῆς κολάσεως. Ἂν αἱ ἀποκρίσεις δὲν ἀποβῶσιν ὡς αὐτοὶ τὰς ζητοῦσιν, ὁ νεκρὸς ἀναρπάζεται διά τινος δρεπάνης, καὶ πάλιν καταβυθίζεται εἰς τὴν ἄβυσσον διά τινος ἐπὶ τούτῳ ἰδίως κατασκευασθέντος σιδηροῦ ῥοπάλου· ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλαι πολλαὶ τοιαῦται δοκιμασίαι. Τὸ

ὑποὑργημα τῶν ἀγγέλων τούτων δὲν εἶναι θέσις ἀεργίας· εἶναι δύο μόνον, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποθνησκόντων ὀρθοδόξων εἶναι πολὺ μικρότερος παρὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν μὴ ὀρθοδόξως ἀποβιούντων, αἱ χεῖρές των ἔχουσιν ἀδιάκοπον ἐργασίαν.

Σελ. 31, Στίχ. 750.

Διὰ νὰ περιπλανᾶσαι περὶ τοῦ Ἐβλὶ τὸν θρόνον,

Ὁ Ἐβλὶ εἶναι ὁ ἡγεμὼν τοῦ σκότους, ἤτοι ὁ ἑωσφόρος τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας.

Σελ. 32, Στίχ. 755.

Πρῶτον ὅμως θὰ ἐξέλθῃς ἀπὸ τῆς ταφῆς τὸν λάκκον,
καὶ τὴν γῆν θὰ περιτρέχῃς μορφὴν ἔχων βρυκολάκκων.

Ἡ περὶ τῶν αἱμοῤῥόφων τούτων τεράτων πρόληψις εἶναι μέχρι τῆς σήμερον γενικὴ εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ὁ καλὸς Τουρνεφόρτος διηγεῖται περὶ τῶν βουρκολάκων τούτων, ὡς τοὺς ὀνομάζει, ἱστορίαν ἐκτεταμένην, τὴν ὁποίαν ὁ Southey εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ ποιήματός του Thalaba ἀναφέρει. Ἐνθυμοῦμαι οἰκογένειαν ὁλόκληρον καταταραχθεῖσαν ἀπὸ τὰς φωνὰς παιδίου, διότι τὰς ἀπέδιδεν εἰς τὴν παρουσίαν βρυκολάκκων. Οἱ Γραικοὶ προφέρουσι τὴν λέξιν πάντοτε μετὰ φρίκης. Ἐγὼ δὲ εὑρίσκω ὅτι εἶναι ἀρχαία ἑλληνική, τοὐλάχιστον ἐφηρμόσθη εἰς τὸν Ἀρσένιον, ὅστις, κατὰ τοὺς Ἕλληνας, μετὰ τὸν θάνατόν του ἐνεψυχώθη ἀπὸ τὸν διάβολον. Οἱ νέοι μεταχειρίζονται εἴς τινα μέρη καὶ τὴν λέξιν Βουρδούλακας.

Σελ. 32, Στίχ. 781.

Οἱ ὀδόντες σου θὰ τρίζουν· ὑπὸ τ' ἄσαρκά σου χείλη
τῶν αἱμάτων σου θὰ στάζῃ ἡ καθαρωτέρα ὕλη.

Προσώπου χρῶμα θαλερὸν καὶ χείλη αἱματοσταγῆ εἶναι τοῦ βρυκόλακκος τὰ ἀλάνθαστα γνωρίσματα. Τὰ ὅσα διηγοῦνται εἰς τὴν Οὐγγαρίαν

καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα περὶ τῶν ἀδηφάγων τούτων δαιμόνων εἶναι παραδοξώτατα, καί τινα ἐξ αὐτῶν πιστοποιοῦνται μὲ τρόπον ἀπίστευτον.

Σελ. 39, Στίχ. 951.

Ὁμοιάζει τῆς ἐρήμου τὸ πτηνόν,—

Ὁ πελεκὰν εἶναι, ἂν δὲν λανθάνωμαι, τὸ πτηνὸν τὸ φέρον τοῦτο τὸ ὄνομα, διότι τὸν ὑποπτεύονται ὅτι τρέφει τοὺς νεοττούς του μὲ τὸ αἷμά του.

Σελ. 43, Στίχ. 1076.

Ὁ βαρὺς Ταχίρης εἶχε τὸν εἰδοποιήσει ὅτι
εἰς τὰ ὦτα ἐνεβόμβουν τὰ προφητικά του κρότοι,
βαθεῖς κρότοι πυροβόλων ὡς βρονταὶ θανατηφόροι,

Ἐγὼ αὐτὸς ὑπῆρξα ἅπαξ μάρτυς αὐτόπτης τοιαύτης προακουστικῆς δυνάμεως, (διότι τὴν προορατικὴν δὲν ἀπήντησα ποτὲ εἰς τὴν Ἀνατολήν). Κατὰ τὴν τρίτην περιήγησίν μου εἰς τὸ Σούνιον, τὸ ἔαρ τοῦ 1811, διαβαίνων στενόν τι μεταξὺ Κερατίας καὶ Σουνίου, παρετήρησα ὅτι ὁ Δερβίσης Ταχίρης ἀπεμακρύνετο ἐπίτηδες τῆς ὁδοῦ, καὶ μὲ φανερὰν ἀνησυχίαν ἐπεστήριζε τὴν κεφαλήν του ἐπὶ τῆς χειρός του. Ἐντείνας τὸν ἵππον εἰς αὐτόν, τὸν ἠρώτησα τί φοβεῖται.—« Τρέχομεν κίνδυνον » ἀπεκρίθη. —« Ὁποῖον κίνδυνον ; ἡμεῖς τώρα δὲν εἴμεθα εἰς τὴν Ἀλβανίαν, οὔτε εἰς τὰ στενὰ τῆς Ἐφέσου, τοῦ Μεσολογγίου ἢ τῆς Ναυπάκτου· εἴμεθα πολλοί, καλῶς ὡπλισμένοι, καὶ οἱ χωρικοὶ δὲν ἔχουν ἀρκετὴν τόλμην καὶ δὲν γίνονται λησταί ».—« Ὅλα ἀληθινά, ἀφέντη· ὅμως τὸ βόλι ἀντηχεῖ εἰς τὴν ἀκοήν μου ».—« Τὸ βόλι! κανὲν τουφέκι δὲν ἐρρίφθη σήμερον ». —« Τὸ ἀκούω μολοντοῦτο, Μπάμ, Μπούμ, τὸ ἀκούω καθαρά, καθὼς ἀκούω τὴν φωνήν σου ».—« Ἀνοησία! »—« Ὅπως προστάζετε, ἀφέντη· ἂν ἦναι γραμμένον θὰ γείνῃ ».—Ἀφήσας τὸν προφήτην τοῦτον ἔχοντα τόσον ὀξεῖαν ἀκοήν, ἐπλησίασα εἰς τὸν Βασίλην, συμπατριώτην αὐτοῦ, ἀλλὰ χριστιανόν, ὁ ὁποῖος ἂν καὶ δὲν εἶχε προφητικὴν ἀκοήν, δὲν ἤκουσεν εὐχαρίστως τὴν εἴδησιν. Ἀφ' οὗ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Σούνιον, διεμείνα-

μεν ὀλίγας ὥρας, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπεστρέψαμεν πάλιν μετὰ πολλῶν ἀστεϊσμῶν καὶ χλευασμῶν κατὰ τοῦ ἀπατηθέντος προφήτου, μεταχειριζόμενοι εἰς τοῦτο πλειοτέρας γλώσσας παρὰ τὰς λαληθείσας εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου τῆς Βαβυλῶνος. Τὰ Γραικικά, τὰ Ἀλβανικά, τὰ Τουρκικά, τὰ Ἰταλικά, τὰ Ἀγγλικά, ὅλα μᾶς ἐχρησίμευσαν κατὰ διαφόρους τρόπους, διὰ νὰ φέρωμεν εἰς ἀπελπισίαν τὸν δυστυχῆ Ὀθωμανόν. Ἐν ᾧ ἡμεῖς ἐθεωροῦμεν τὸ ὡραῖον θέαμα, ὁ Δερβίσης ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν στηλῶν. Ἐνόμισα ὅτι τὸν κατέλαβε τὸ πάθος τῆς ἀρχαιολογίας, καὶ τὸν ἠρώτησα ἐὰν ἔγεινεν ἄνθρωπος « τῶν παλαιῶν κάστρων ». « Ὄχι, μοὶ εἶπεν· ἀλλ' αὐταὶ αἱ στῆλαι δύνανται νὰ χρησιμεύσουν ὡς ὀχύρωμα ». Ἐπρόσθεσε δὲ καὶ ἄλλα τινὰ ἀποδεικνύοντα πόσην μεγάλην πεποίθησιν εἶχεν εἰς τὴν προφητικήν του χάριν. Ἀφ' οὗ ἐπανήλθομεν εἰς Ἀθήνας, ἐμάθομεν ἀπὸ τὸν Λεόνην (αἰχμάλωτον ἀπολυθέντα μετ' ὀλίγας ἡμέρας) ὅτι οἱ Μανιάται ἦσαν ἕτοιμοι νὰ μᾶς προσβάλωσιν: (ἴδε περὶ τούτου τὰς σημειώσεις τοῦ δευτέρου ᾄσματος τοῦ Χιλδαρόλδου). Διὰ νὰ βεβαιωθῶ ἔτι μᾶλλον, ἐξέτασα τὸν Λεόνην λεπτομερέστερον, καὶ μοὶ περιέγραψε τὴν ἐνδυμασίαν μας, τὰ ὅπλα μας, καὶ τοὺς ἵππους μας τόσον ἀκριβῶς, ὥστε συνδυάζοντες ὅλα ταῦτα μὲ τὰ ἄλλα περιστατικά, δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἔχωμεν πλέον καμμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι αὐτὸς μὲν εὑρέθη ἐν τῷ μέσῳ κακούργων, ἡμεῖς δὲ πλησίον κακῶν γειτόνων. Ὁ Δερβίσης ἐκηρύχθη προφήτης ὅλην του τὴν ζωήν, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι τώρα ἀκούει πλειότερα βόλια ἀντηχοῦντα εἰς τὰ ὦτά του, παρ' ὅσα ἐνδέχεται ἄλλοτε νὰ βροντήσωσι, πρὸς μεγάλην τέρψιν τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Βερατίου καὶ τῶν ὀρέων τῆς πατρίδος του.—Ἀναφέρω ἀκόμη ἓν παράδειγμα χαρακτηριστικόν τῆς παραδόξου ταύτης φυλῆς. Τὸν Μάρτιον 1811, Ἀλβανός τις εὔρωστος καὶ δραστήριος ἦλθεν ὅπως πρὸ αὐτοῦ ἄλλοι (αὐτὸς νομίζω ἦτο ὁ πεντηκοστός), καὶ μοὶ ἐπρότεινε νὰ τὸν δεχθῶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου· ἐγὼ ἀπέῤῥιψα τὴν πρότασιν. « Δὲν πειράζει, ἀφέντη, μὲ εἶπε· ζωὴν νὰ σᾶς χαρίσῃ ὁ θεός! ἠθέλατε μὲ εὕρει ὠφέλιμον· αὔριον ἀφίνω τὴν χώραν καὶ ἀναχωρῶ διὰ τὰ βουνά· τὸν χειμῶνα ἐπι-

στρέφω πάλιν· ἴσως τότε μὲ δεχθῆτε». Ὁ Δερβίσης ὅστις ἦτο παρών, παρετήρησεν, ὡς πρᾶγμα σύνηθες καὶ φυσικώτατον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἀπέρχεται διὰ νὰ ἑνωθῇ μὲ τοὺς Κλέπτας, καὶ εἶπεν ἁπλῆν ἀλήθειαν. Ἐὰν δὲν φονευθῶσι, καταβαίνουσιν ἀπὸ τὰ ὄρη τὸν χειμῶνα, καὶ διαχειμάζουσιν ἀκωλύτως εἴς τινα πόλιν, ὅπου πολλάκις εἶναι τόσον γνωστοὶ ὅσον καὶ τὰ κατορθώματά των.

Σελ. 47. Στίχ. 1206.

Δὲν ἀγνωμονῶ· ἀλλ' ὅμως εἰς αὐτήν μου τὴν καρδίαν
εἶν' ἀδύνατον νὰ φέρῃ ἱερεὺς παρηγορίαν.

Ὁ παραινετικὸς τοῦ μοναχοῦ λόγος παραλείπεται. Φαίνεται ὅτι ὀλίγον συνεκίνησε τὸν ἐξομολογούμενον, καὶ βεβαίως δὲν ἤθελε προξενήσει εἰς τὸν ἀναγνώστην μεγαλητέραν ἐντύπωσιν. Ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἦτο σχοινοτενὴς κατὰ τὸ σύνηθες (ὡς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰς διακοπὰς καὶ τὴν στενοχωρίαν τοῦ ἐξομολογουμένου), καὶ ὅτι ἀπηγγέλλετο διὰ τῆς ῥινὸς κατὰ τὸν ἀφ' ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους ἱεροκήρυκας παραδεδεγμένον περὶ προφορᾶς κανόνα.

Σελ. 52. Στίχ. 1333.

Ἀτελὴς ἡ ἱστορία, ἱκανὴ πλὴν νὰ δηλώσῃ
ποίαν εἶχεν ἀγαπήσει, ποῖον εἶχε θανατώσει.

Τὸ ἀποτελοῦν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ παρόντος ποιήματος συμβὰν δὲν εἶναι σπάνιον εἰς τὴν Τουρκίαν. Πρό τινων ἐτῶν ἡ σύζυγος τοῦ Μουχτὰρ Πασᾶ, ὑποπτευθεῖσα αὐτὸν ἄπιστον, παρεπονέθη εἰς τὸν πενθερόν της Ἀλῆ Πασᾶν. Οὗτος τὴν ἠρώτησε ποίαν νομίζει συνένοχον, αὐτὴ δὲ εἶχε τὴν ἀπανθρωπίαν νὰ τῷ δώσῃ κατάλογον περιέχοντα τὰ ὀνόματα τῶν δώδεκα ὡραιοτέρων γυναικῶν τῶν Ἰωαννίνων. Ἀμέσως συνελήφθησαν, ἐτέθησαν εἰς σακκία, καὶ ἐῤῥίφθησαν ἐντὸς τῆς λίμνης τὴν αὐτὴν νύκτα. Εἷς τῶν παρευρεθέντων φυλάκων μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι οὐδεμία ἀνεβόησεν ἢ ἔδειξε σημεῖόν τι φόβου εἰς τὸν τόσον αἰφνίδιον « ἀποχωρισμὸν ἀπὸ ὅσους γνω-

ρίζομεν καὶ ὅσους ἀγαπῶμεν ». Ὁ θάνατος τῆς Εὐφροσύνης, τῆς ὡραιοτέρας ὅλων, εἶναι ἀντικείμενον πολλῶν Γραικικῶν καὶ Ἀλβανικῶν ᾀσμάτων. Τοῦ δὲ παρόντος ποιήματος ἥρως εἶναι Ἐνετός τις, τοῦ ὁποίου τὰ παθήματα ἔλαβον χώραν πολὺ πρότερον, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἱστορία παρεδόθη σήμερον εἰς παντελῆ σχεδὸν λήθην. Τὴν ἤκουσα κατὰ τύχην απομνημονευομένην ἀπό τινα τῶν πολυΐστόρων τῶν καφφενείων, τοὺς ὁποίους ἀπαντᾷ τις συνεχῶς εἰς τὴν Ἀνατολήν, καὶ οἵτινες ψάλλουσιν ἢ διηγοῦνται τὰς ἱστορίας των. Αἱ προσθῆκαι καὶ αἱ μεταβολαὶ τοῦ ποιητοῦ διακρίνονται εὐκόλως ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν Ἀσιατικῶν εἰκόνων, καὶ λυποῦμαι ὅτι ἡ μνήμη μου διεφύλαξε τόσον ὀλίγα τεμάχια τοῦ πρωτοτύπου.

Τινὰς ἐκ τῶν σημειώσεων ὀφείλω εἰς τὸν Δερβελότον, καὶ ἄλλας εἰς τὸ γνήσιον ἐκεῖνο Ἀσιατικὸν καί, ὡς ὁ κύριος Weber τὸ ὀνομάζει, μεγαλοπρεπὲς διήγημα, τὸν « Καλίφην Βαθέκ ». Ἀγνοῶ ἐκ τίνος ἤντλησεν ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐξαιρέτου τούτου συγγράμματος τὴν ὕλην. Τινὰ τῶν ἐπεισοδίων εὑρίσκονται εἰς τὴν Bibliothèque orientale· ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἠθῶν, καὶ τὸ κάλλος τῆς περιγραφῆς, καὶ τὴν δύναμιν τῆς φαντασίας, ὑπερβαίνει πολὺ ὅλα τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἀπομιμήματα, καὶ φέρει τόσα σημεῖα πρωτοτύπου συγγράματος, ὥστε ὅσοι περιῆλθον τὴν Ἀνατολὴν δυσκόλως θέλουν πεισθῆ ὅτι δὲν εἶναι μετάφρασις. Ὡς διήγημα ἀφορῶν τὴν Ἀνατολὴν καὶ αὐτὸς ὁ Rasselas εἶναι πολὺ ὑποδεέστερος· ἡ Εὐτυχὴς Κοιλὰς τούτου δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς « τὴν αἴθουσαν τοῦ Ἐβλί ».

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Στίχ.	68	ἀντί	ἔτυχε ποτὲ	ἀνάγνωθι	ἔτυχέ ποτε
»	135	»	ἄφθαρτον	»	ἄφθαρτον
»	173	»	ὅρμον	»	ὅρμον
»	210	»	ἐπισπεύδει	»	ἐπισπεύδει
»	214	»	μήπως	»	μήπως
»	267	»	ἄρ'	»	ἄρ'
»	295	»	ἐξηραμένης	»	ἐξηραμμένης
»	488	»	πιστεύσῃ	»	πιστεύῃ
»	563	»	θυέλης	»	θυέλλης
»	601	»	ῥίπει	»	ῥίπτει
»	606	»	στίφος	»	στῖφος
»	700	»	ἡ ψυχή	»	ἡ ψυχή
»	720	»	αἱμόρφυτα	»	αἱμόφυρτα
»	733	»	ἐνθέρμως	»	ἐνθέρμους
»	756	»	βρυκολάκων	»	βρυκολάκκων
»	782	»	καθαροτέρα	»	καθαρωτέρα
»	823	»	τῆν	»	τῆς
»	855	»	ἀλαζωνεία	»	ἀλαζονεία
»	929	»	τόν	»	τὸν
»	946	»	συνερχομένος	»	συνερχόμενος
»	1050	»	ὤ	»	ὢ
»	1073	»	ἄλλ'	»	ἀλλ'
»	1112	»	νά	»	νὰ
»	1115	»	γίνω	»	γείνω
»	1195	»	ἐξηγρίονε	»	ἐξηγρίωνε
»	1208	»	τί	»	τὶ
»	1256	»	ἐξηραμένον	»	ἐξηραμμένον
»	1268	»	γέρων	»	γέρον
Σελ. 53	στιχ. 23	»	ῥίπτουσιν	»	ῥίπτουσιν
» 54	» 21	»	Χασάν	»	Χασάν
» 59	» 21	»	πανυγηρικός	»	πανηγυρικός

